

MÁRTA JÓZSEFNÉ – SOMOGYI NORBERT

**A SZATYMAZI GAZDAKÖR EGYESÜLET
TÖRTÉNETE**

A SZATYMAZI GAZDAKÖR EGYESÜLET TÖRTÉNETE

Szatymaz, 2022

Kiadja a Szatymazi Gazdakör Egyesület

Szerkesztette:
MÁRTA JÓZSEFNÉ, SOMOGYI NORBERT

A kiadvány megjelenését támogatta:

Móra Ferenc Múzeum, Szeged

AGRÁRMINISZTERIUM

PTKF/181/2/2022. azonosító számon „Konferenciával társított bor és paprika órlemény verseny megvalósítása, egyesület történeti kiadvány megjelentetése 2022-ben”

Nemzeti
Együttműködési
Alap

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

NEAO-KP-1-2022-2-000494. pályázati azonosító számon „Működésünk 30 éves évfordulója alkalmából kiadvány készítése és működésünk folyamatos fenntartása” címen.

Kivitelező:
S-Press 5 Kft., Szeged

A kiadásért felel
Bráj Róbert, a Szatymazi Gazdakör Egyesület elnöke

ISSN
ISBN

TARTALOM

Előszó.....	7
A szeged-szatymazi gazdakör története I.....	9
A szeged-szatymazi gazdakör története II.	28
Az újjáalakult szatymazi gazdakör működésének három évtizedes története	63
Somogyi György	89
Határon túli civil kapcsolatok.....	93

ELŐSZÓ

AMIKOR A TÖRTÉNELEM MEGISMÉTLI ÖNMAGÁT...

1990 őszén – egész pontosan november 22-én – a szatymazi Béke Művelődési Házban harmincketten gyűltek össze azzal a céllal, hogy valami hasonlóra szövetkezzenek, mint ami a zombói Wesselényi iskolában helyt adó népfőiskolán oktatás címén történt. Az „ötlet” maga azonban messze nem volt új, hiszen valójában arról volt szó, hogy létrehozzák – pontosabban újraindítsák – a szatymazi gazdakört, amely 1884-től már működött a községben, ám a második világhégest követő kommunista hatalomátvétel, ahogy sok más korábbi jó dologét, ennek a munkáját is ellehetetlenítette.

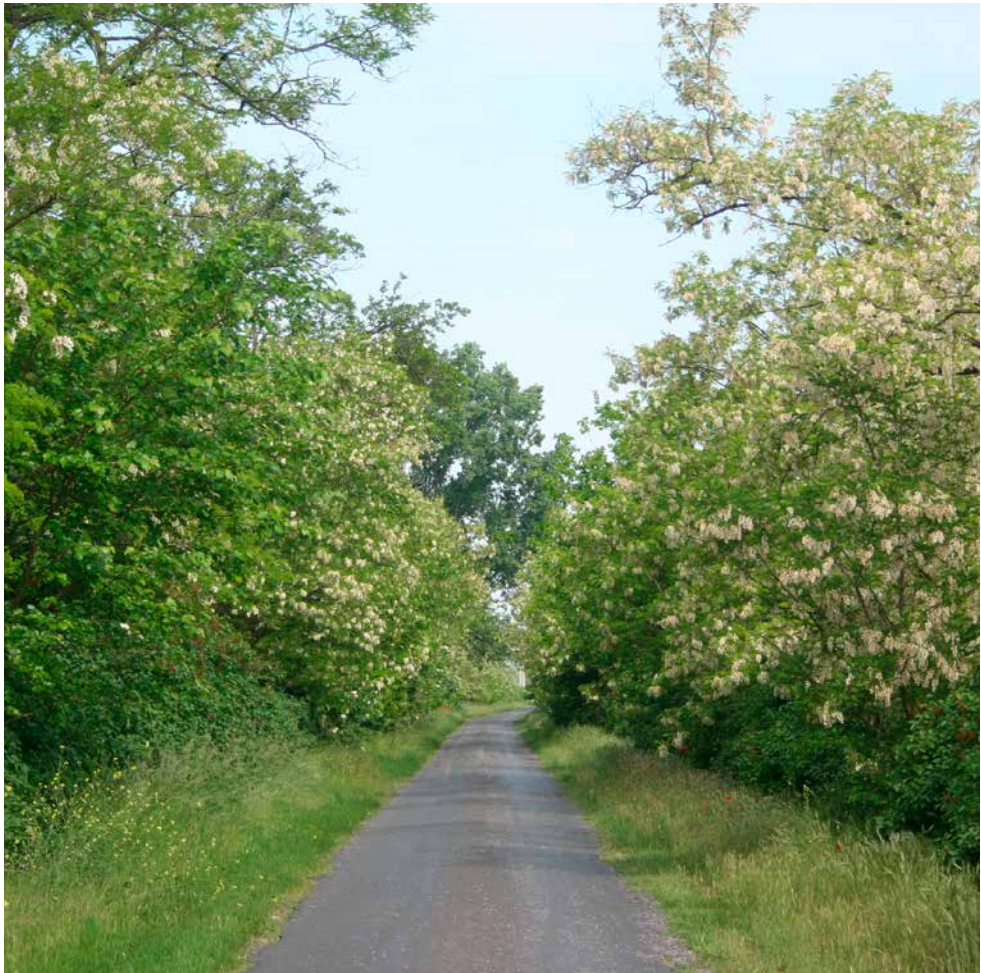
Az 1989-90-es rendszerváltozás eufóriájában azonban újra megnyílt az út a gazdakör működése előtt, így Budai Sándor kezdeményezésére eleinte a csütörtöki napokon jöttek össze a Béke Művelődési Házban azok a barátok, cimborák, kártyapartnerek, akik tanulni, okulni, tapasztalatot cserélni szerettek volna. Egy igazi „dèjà vu” helyzetnek lehettünk akkor tanúi, hiszen ahogy bő száz évvel korábban, ezek a főleg a mezőgazdaságban dolgozó emberek akkor is úgy érezték, muszáj új ismeretekre szert tenniük ahhoz, hogy felzárkózhassanak a magyar társadalom általuk fejlettebbnek tartott rétegeihez. Voltak köztük kiemelkedően okos, tanult emberek is, akik szívügyüknek tekintették, hogy naprakész ismereteket adó lehetőségeket biztosítsanak mezőgazdasággal foglalkozó, falun élő gazdátársaik részére. Hamarosan eldőlt, hogy segítségükkel újra gazdakört létesítenek. A szervezeti elképzelések letisztulása id. Báló Bertalan gazdálkodónak és főként Ifj. Szél István agrármérnök aktív segítségével volt köszönhető, tevételes közreműködésükkel elkészült a Gazdakör első alapszabályának tervezete is. 1991. május 30-án, a hivatalos alakuló, elnök- és vezetőségválasztó összejövetelen már 23 fő vett részt, később ők, mint alapítók jelentek meg a hivatalos iratokban és az első években ők jelentették a programok szervezésének motorját is.

„Nincs új a nap alatt” – mondhatnánk, hiszen a szatymazi gazdakör „legújabbkori” működése nagyon sokban hasonlított az első hetven év történéseire. Ami más volt, az a világ maga, amelybe tevékenységét be kellett illesztenie. Hiszen száz év alatt hatalmasat változott minden: túl voltunk két világháborún, Trianonon, eltűntek a határok, úton voltunk az uniós csatlakozás felé, sőt, mostanra már régen az EU tagjai vagyunk. Ami pedig a technikai, technológiai háttérrel illeti, mintha nem is ugyanazon a bolygón lennénk. Mobiltelefon, internet, mindenki számára elérhető és megfizethető légitölekedés. A világ mára egy „hatalmas falu” lett, ahol nincsenek titkok, mindenki elérhet mindent és mindenkit – ha úgy akarja. Egy dolog nem változott: az emberi kapcsolatok fontossága. Sőt, ebben a fölgyorsult és sok tekintetben sajnos arctalanná vált világunkban minden korábbinál fontosabbá vált az, hogy emberi kapcsolatainkat igyekezzünk megőrizni,

erősíteni, szélesíteni. A szatymazi gazdakör „modern kori” három évtizedének tevékenysége is elsősorban erről szólt, nem csak a gazdaköri tagok között, hanem szűkebb és tágabb környezetünkben – természetesen a legfontosabb szerepet ebben határon túli magyarlakta területek kapták és kapják ma is. Sajnos egyre többen vannak határainkon innen és túl, akik már csak föntről tekintenek vigyázó szemeikkel arra, mit is teszünk mi itt, a Földön annak érdekében, hogy legyen, aki tovább viszi majd a lángot. Az ő emléküket is erősítse ez a kiadvány, de adjon bátorítást is azoknak, akik szerencsére közöttünk vannak, hogy a Szatymazi Gazdakörnek ne csak múltja és jelene, de jövője is legyen!

Szatymaz, 2022. november

A szerkesztők

A SZEGED-SZATYMAZI GAZDAKÖR TÖRTÉNETE I.

HUSZKALAJOS (SZEGED)

Szatymaz földje évszázadok óta Szeged birtokának a városhoz közel eső része. Az itt elterülő szántóföldek és kaszálók a XVIII. század elején egyéni tulajdonban voltak. A kaszálótelkeket a török után szabadon foglalhatták és a városi tanács elismerte a használok tulajdonjogát. Később a magisztrátus adott el kaszálóul használt földeket.¹

Szatymaz területe gazdaságföldrajzi adottságait tekintve változatos. Megtalálható itt a feketeföld (*Kisfeketé, Balaton* határreszen). A homokos partok között szikes legelők, rétek, kaszálók húzódnak. Az ásványi anyagokban gazdag homokos szántók feltörésük óta értékesek.

A Szatymazon birtokossá lett szegediek, hogy megtalálják számításukat a gazdálkodásban, az időjárás viszontagságai ellen védekezve, a gazdasági válságok és konjunktúrák hatásainak kiegyenlítésére az állattartást biztosító kaszálókból, a gabonaneműek termesztésére kiválóan alkalmas feketeföldekből, a homokos szántókból (ezekből lettek később a jól jövedelmező szőlők és szórványgyümölcsösök) is vettek egymástól távol eső 1-2 holdas parcellákat. Így, ha a szántóföldi vetemény nem hozott hasznot, pótolhatta az állattartás, vagy a szőlő és gyümölcs.

A híres szatymazi szőlő- és gyümölcsstermesztő kultúra múltja az 1770-80-as évekig nyúlik vissza. A ma közigazgatásilag Szatymazhoz tartozó területen a 18. század utolsó évtizedeitől indult meg a szőlő telepítése. A győpaljagnál, *sömléknél* magasabb fekvésű kaszálókból kis szántókat szakítottak ki. Nehéz munkával fokozatosan gyarapodott egy-egy birtokos szántóterülete, a kaszálója meg szűkült. A jószágértartás haszna párosult a gabonafélék jövedelmezőségével. A szántóföld vételára jóval meghaladta a kaszálókét. A feltört, művelhető birtokok szélénél ősi szegedi hagyományként saját szükségletére néhány út szőlőt ültetett a gazda.² A föld hasznát és értékét növelte vele. A szomszédok igyekezete és belterjes gazdálkodása ösztönző erőként hatott. Szőlőutak szőlőutakkal érintkezve szélesedtek a szőlőszakaszok. Több, egymással határos 200-400 négyszögöles szőlőparcella, mint belső mag a szőlőhegyek góciát jelentette. Ezekből a szőlők terjeszkedése kifelé haladt (szőlő, szántó, rét). Szántó övezte körös-körül az átmeneti szőlőhegyeket. Nehogy a jószágok kárt tegyenek bennük, a szőlőtulajdonosoknak össze kellett fogniuk.

Így gazdasági kényszer hatására jöttek létre a szatymazi homokos vidéken a szőlőbirtokok védelmét szolgáló *hegyközségek*. 20-25 gazda közös megegyezésén alapuló társulások lettek. Létrejöttük oka a birtokfeltés, célja pedig a szőlők őrzötése volt. Néhány évtizednyi működés után a szatymazi hegyközségek a vagyonfeltés, a széthúzás, a hivatalos hangnem jellemezte. Működésük formálissá vált, elszigetelődtek³. Ezek utóda lett a szatymazi gazdakör: a *szeged-felsővárosi vagyonos polgárok, a szatymazi módos és középparasztok, a kisbirtokosok, valamint a szegedi úri birtokosok egyesülete*. Közvetve az egész szaty-

¹ Juhász Antal 1975. 277-280.

² Bálint Sándor 1963.

³ Huszka Lajos 1975.

mazi lakosság gazdasági és kulturális életét formálta egészen a fõlszabadulásig. A tehetõsebb tanyai gazdák és az úri birtokosok a gazdakör keretében összefogottabb, tudatosabb, eredményesebb gazdálkodást folytathattak. Szakmai tanácsokkal oktatták, a termékek értékesítésében segítették a tagokat.

Az 1870-es évek után Szeged város tanácsa engedélyezte, kezdeményezte a gazdakörök létrejöttét.⁴ Rádöbbsentek arra, hogy szervezéssel, fölvilágosítással, erkölcsi és anyagi támogatással a holdankénti néhány forint jövedelmet hozó homokterületek ezreket érõ birtokká válhatnak. A tudatlanság, a maradiság miatt a földeket kezdetleges módon mûvelték meg, így az államnak is, az egyénnek is csekély jövedelmet adott nagy földterület.

Mivel ebben az idõben Szatymazon se történt még tervszerû csatornázás, az összes mûvelésre érdemes kaszálóterületet már feltörték. A mezõgazdasági termelvényekre minõség és mennyiség tekintetében nagy igények mutatkoztak, ezért a belterjes gazdálkodás szélesítése, általánossá tétele volt csak a helyes és kifizetõdõ út a gazdálkodók számára. A gazdakör tevékenysége, különbözõ akciói (új gépek beszerzése, alkalmazása, a szakoktatás kiszélesítése, nemes vetõmagok, oltványok kiosztása, az állattenyésztés fejlesztése) a termelés belterjesítését mozdították elõ. A kisbirtokosok, a törpebirtokosok, a kapások a módos parasztok vagy úri birtokosok napszámosaiként, részeseiként elsajátították a korszerû mezõgazdasági technikát, megismerkedtek az új gépekkel, permetezõszerekkel, nemes növényfajtákkal, gyümölcsfákkal, kiváló állatfajtákkal. A tapasztalatokat a maguk gazdaságában is alkalmazták, ha lehetõségük lett rá.

Nem alakultak ki Szatymazon 80-150 holdnál nagyobb birtokok egy család tulajdonában. A kiegyezés korától 1945-ig mindössze 15-20 ilyen családról tudunk.

Ugyanezen idõszak alatt a 25-80 holdas gazdacsaládok száma se haladta meg az ötvenet. E két paraszti réteg befogadókéességétõl függõen a földterülettel nem rendelkezõ családok (cselédek, béresek, a módos gazdák második, kisebb tanyájába meghúzódnó napszámosok) száma se emelkedett a 70 fölé mindaddig, amíg a kiegyezést követõ polgári átalakulás következményeként meg nem indult az úri birtokok elszaporodása Szatymazon. A 8-25 holdnyi területen gazdálkodók száma 25-30. A mi vidékünkön a 10-12 holdas földmûvesek még eljártak a gazdagabbakhoz részesnek.

A lakosság zömét az 1-8 holdas földmûvesek alkották a századfordulón, de még 1945-ben is, 550-600 családdal.

A gazdakört létrehozó és fenntartó társadalmi rétegekrõl a következõket állapíthatjuk meg.

1. Helybeli módosabb parasztok (25-150 hold földterület birtokosai)

Igen differenciált réteg. Megtalálható köztük a nehezen szervezhetõ, az új gondolatok, új mezõgazdasági eszközök és módszerek iránt teljesen közömbös, maradi gondolkodású, aki csak a saját mezõgazdasági tudását becsülte (15-20 család). Nem érdekelte õket a gazdakör mûködése, távolról szemlélték, s csak akkor léptek be, ha hasznót láttak belõle. Ők fordítottak hátat leghamarabb a közösségnek. Igyekeztek jól élni. Gazdasági eredményeik nagy részét a szegény és nincstelen parasztcsaládok munkaerejének kihasználása által érték el. Az

⁴ Szûts Mihály 1914. 451-453.

állattartás, a gabonatermesztés jövedelmezett számukra. Öltözködésük, szokásuk megegyezett a szegényparaszttal. Földjeiken könnyebb munkát végeztek, inkább szervezték, irányították a gazdálkodást. Nem látták meg a szegényparasztot, elkülönültek tőle. Termelési színvonaluk elmaradt a kor követelményeitől tanyai elszigeteltségük miatt is.

E réteg nagyobb részét (50 család) iskolázottság, szélesebb látókör jellemezte. Igényesek, büszkék voltak a tanyájukra, jószágaikra, terményeikre. Tetszett nekik az úri birtokosok közti megjelenés, társalgás, csoportosulás. Nem idegenkedtek az új eljárások bevezetésétől. Az úri birtokosok gazdálkodását látva, különösen a szőlő és gyümölcsstermesztés terén, sokan feladták elavult módszereiket. Nem akartak lemaradni, sokat változott mezőgazdasági szemléletük.

2. *Úri birtokosok*

Szegeden jól jövedelmező állásuk, tekintélyük, házuk volt. (Városi hivatalnokok, ügyvédek, tanárok, mérnökök, orvosok, katonatisztek, iparosok, kereskedők, gyógyszerészek, nyomdatulajdonosok). Műveltséggel, pénzzel rendelkeztek. Tőkebefektetés, jövedelemszerzés végett, vagy divat hatására vásároltak néhány hold szőlőt, kevés szántót, legelőt. Kedvtelésnek tekintették a gazdálkodást. Dicsekedtek, vetélkedtek egymással, mind külön akart lenni a másiknál. A haladó társadalmi gondolatokra, az igényes áruterelésre érzékenyen reagáltak. Áldozatokat hoztak gazdaságuk fejlesztésére. Az alacsony nádfedelű házak helyére jól berendezett, korszerű gazdasági felszereléssel ellátott tanyaházakat, villákat építettek. Melléképületeikben laktak a kapások, akik művelték a földet, gyümölcsöst. Az úri gazdálkodókat a gazdakörben megtaláljuk az alakulástól a megszűnésig. Számuk a kezdeti 20 családról 80-ra gyarapodott. A helybeli tanítókkal egyetértésben munkálkodtak. Szervezték, terjesztették a mezőgazdasági kultúrát és az általános műveltséget.⁵

3. *Kisbirtokosok – törpebirtokosok*

Birtokuk nagysága nem adott nekik tekintélyt. Jó modoruk, alkalmazkodó készségük révén vették be őket a gazdakörbe. Kezdetben 8-10, 1920-ig 25-30 fővel képviselték a Szatymazon legnépesebb társadalmi réteget. Nagyobb arányban 1938-tól léptek be a gazdakörbe, addig ugyanis a helybeli módos parasztok és úri birtokosok lekötötték őket a kölcsönzött igérőt, mezőgazdasági gépet visszasegítő robottal vagy részes földműveléssel. Le kellett mondanium a kor gazdasági és kulturális eredményeiről, mert erejüket és idejüket felemésztette az embertelen sok munka, hogy fenntartsák családjukat, birtokukat. Legtöbbjük éhezve takarékoskodott, s kevés pénzükhöz kölcsönt vettek fel. Kis birtokukat földparcellával így gyarapíthatták tönkrement paraszttársaiktól. Vagyonuk, ingatlanuk a népes családtagok között újra aprózódott. Korszerű gazdasági szerszámokkal (vaseke, borona, vetőgép) nem rendelkeztek. Az 1929-től megindult helybeli mezőgazdasági oktatás (gazdasági szakiskola tanfolyamai) legaktívabb résztvevői lettek, s mezőgazdasági tapasztalataikat, kísérletező kedvüket, szorgalmukat 1945 után kamatoztathatták, különösen az őszibarack- és gyümölcsstermesztésben.

⁵ Huszka Lajos 1973.

A gazdakör megalakulása

Azok a tanyai gazdálkodók és úri birtokosok, akik Felsőtanya mezőgazdaságának jövőjéért tenni akartak, havonként egyszer, vasárnap, ünnepnap összejöttek egy-egy tanyába vagy úri villába. Vendégeket és családtagokat is meghívtak ezekre a családi hangulatú összejövetelekre. Nem volt meghívó és alapszabály, mégis siettek a találkozásokra. Daloltak, beszélgettek mindenről, a gazdálkodásról is. Egy ilyen baráti találkozón határozta el Polgár László birtokos és Szegszárdy János tanító a gazdasági egyesület létrehozását. Előkészítették az alapszabályt, a munkaprogramot a költségvetést. Önként vállalták a feladatokat. Ettől kezdődik Szatymaznak, mint szőlő- és gyümölcstermelő központnak a fejlődése.⁶

Alapító tagok, 1884. augusztus 15.

Ábrahám György	Egressy József	Kónya Ferenc
Báló István	Grünfeld József	Kriszt Sándor
Csordás József	Katona Márton	id. Nyári János
Sávai István	Tápai János	id. Török Antal
Tandari Ferenc	Bartucz István	Ujvári Lajos
Barcsay Károly	Csányi Mátyás	Vastagh János
Bodó Illés	Dékány Pál	Veszélka Pál
Deák Sándor	Fráter Gyula	Zsótér Andor
Frányó István	Katona Ferenc	Török Sándor
Horváth István	Kakuszi Péter	Vass Pál
Katona János	Kopasz János	Vadász Lajos
Korom Pál	Lippai Flórián	Zombori Imre
László Gyula	Rácz József	Trischler Péter
Ördögh Ferenc	Szél Gergely	Veszélka Nándor
Reizner János	Tóth M. János	Vetrő Pál
	Zombori Mihály	

Elnökké Polgár Lászlót, jegyzőnek Szegszárdy Jánost, pénztárosnak Zombori Imrét, ellenőrnek Tápai Jánost, ügyvédnek dr. Fráter Gyulát, az elnök helyetteséül Vadász Lajost, másodjegyzőnek Csányi Mátyást választották meg.

Első pecsétjük felirata: *Szeged-felsőtanyai Gazdakör*; közepén ekét és talyigát ábrázoló jelvény, alatta évszám: 1885. Második pecsétjük 1901-ben készült. Felirata: *Szeged-szatymazi Gazdakör*. Jelvénye ugyanaz.

A Szeged-szatymazi Gazdakör célja „általában a hazai, különösen pedig a szegedi felsőtanyákon földműveléssel foglalkozó néposztálynak szellemi és anyagi jólétét előmozdítani, nevezetesen: céljául tűzte ki a közművelődést és a mezői gazdasági szakértelmet társadalmi úton fejleszteni és elősegíteni; a mezői gazdaság terén tapasztalható hiányok és akadályok elhárítására működni, a helyesnek felismert intézményeket vagy újításokat támogatni és

⁶ Forrásul használtam az alábbi jegyzőkönyveket: Szeged-felsőtanyai Gazdakör 1895-1901. (szerző tulajdona), Szeged-szatymazi Gazdakör 1901-1904., 1918-1927. (a Csongrád megyei Levéltárban).

ápolni, a mezei gazdaság kifejtésére biztos, eredményes irányt adni, társadalmi tekintetben pedig a közszellemet ébren tartani.”

A körnek minden becsületes, feddhetetlen jellemű férfi tagja lehetett, ha a választmány felvette. A kör fönntartására, a közköltségek fedezésére évenként egy részletben (a gazdasági helyzettől és a pénzformától függően) díjat kellett fizetni. A közösség előnyeiben és jogaiban csak az részesülhetett, aki terheit is viselte és kötelezettségeinek eleget tett. A tagoknak a gyűléseken indítványozási, határozati és szavazati joguk volt, s a kör vagyonának részeseivé váltak. A kilépők semmiféle vagyona igényt nem tarthattak, kötelességeik azonban az alakulási idő leteltéig fennmaradtak; három évenként alakult újjá a kör. Bármely tag vihetett vendégeket a körbe, s ezek nevét bevezették a vendégkönyvbe.

A gazdakör ügyeit a közgyűlés, a választmány és a tisztségviselő intézte. Évenként egyszer rendes közgyűlést tartottak. Meghallgatták a jelentést a végzett munkáról; megtárgyalták a tagok indítványait, megvizsgálták a kör jövedelmét és kiadásait; megállapították az évi költségvetést. Minden választás, határozat nyílt szavazással történt, azonban ha 5 tag úgy kívánta, elrendelték a titkos szavazást. Érvényes határozathozatalhoz 30 tag jelenléte volt szükséges.

A választmány minden hónapban gyűlést tartott. Ez intézte a kör összes ügyeit, amelyeket a közgyűlés hatáskörébe is utaltak.

A tisztségviselők munkaköre a következőképpen oszlott meg:

Az *elnök* képviselte a kört hatóságok és magánosok előtt. Összehívta a gyűléseket és elnökölt. Intézkedett a közművelődés ügyeiben. Minden okiratot, jegyzőkönyvet oklevelet aláírt. Évenként többször ellenőrizte a pénztárosok munkáját.

A *jegyző* vezette a jegyzőkönyveket; az elnök megbízásából levelezett; a gazdakör minden okmányát aláírta az elnökkel együtt. Elkészítette az évi jelentést, vezette az iktatót. A közgyűlés által meghatározott tiszteletdíjban részesült.

A *pénztáros* könyvet vezetett a bevételről, kiadásról; számot adott a kezelt vagyonról. Leltározott, kimutatásokat készített a pénztár állapotáról. Beszedte a tagsági díjakat nyugta ellenében.

A *könyvtáros* kezelte a könyvvállományt felelősség mellett. Leltárt, könyvtári naplót vezetett.

A *gazda* a kör gazdasági vezetője, felügyelt a házirendre, a kör vagyonát gondozta.

A *ügyész* a közgyűlés vagy választmány által a hozzá utalt ügyekben eljár, munkájáról jelentést tett.⁷

20-30 év alatt a városok, községek életében szembetűnő változások szoktak történni, de a tanyavilágban minden változatlan ennyi idő alatt is. Szatymaz ilyen mozdulatlanak tűnő hely volt a gazdakör megalakulásáig. „Ez nem is lehetett másképp, mert Szeged város hatóságának a tagjai évenként csak egyszer-kétszer valami árverés alkalmával kerültek ki a tanyára, amely körülmény kirándulásnak minősíthető néhány jobbmódú, úgynevezett kapitányok vendégszerető hajlékához” – állapította meg a kör választmánya.

Szeged-Felsőtanyán a mezőgazdaságban és a tanyai társadalmi életben bekövetkező minőségi változások létrejöttében az alapvető munkákat a szatymazi gazdakör végezte. A kör

⁷ A „Szeged-szatymazi gazdakör” alapszabályai, 1901. Nyomtatott példány (8 oldal).

maga, de a tagok körül többen a Szegedi Gazdasági Egyesületnek is a tagjai voltak. Zsótér Andor alapító tag és díszelnök is volt ott egyszemélyben.

A gazdakör Szeged-Felsőtanya termelési viszonyainak előbbre lépésében indítványozó, kezdeményező és segítő társa volt Szeged város törvényhatóságának.

1884-ben a kör helyiségét ideiglenesen az elnök tanyáján rendezték be, ahol kevés kivétellel minden hónapban összejöttek egy előre meghatározott ünnepnapon. Megtárgyalták az alapszabályt, felolvasásokat tartott a jegyző az elnök által felajánlott Falusi Gazda c. szaklapból és a Képes Néplapból. Elhatározták, hogy hetenként egyszer kiküldik a lapokat Kónya Ferenc tanyájára és a Győrízéki iskolához, hogy a távolabb lakó kortagok is elolvashassák.

1885

A Polgár tanyából Csányi János kocsmájába helyezték át a kör helyiségét, évi 30 Ft bérért. Ott szervezték az első gazdabált, 60 krajcáros belépő mellett. Augusztusban a Schlick-gyár bemutatta újfajta ekéit a Polgár tanyán, mely alkalommal gyümölcskiállítást is tartottak. Ennek díjaira egy tajtékpipa és 1 selyemkendő kisorsolásából befolyt 58 forint 30 krajcár adta a fedezetet. A kör 86 Ft 74 kr értékű könyvet szerzett be, s ezek kezelése a könyvtár megalapítóját, Kovács Pál tanítót bízta meg.

1886

Tápai János tanyáján népmulatságot rendezett a gazdakör. Kovács Pál újabb 40 könyvet adományozott a könyvtárnak. A szeptemberi állatkiállításon az I. díj 2 ezüst forint, a második díj 1 ezüst forint volt. Decemberben bor- és szeszkiállítás alkalmával Zombori Mihály faprését elismeréssel tüntették ki. Ekkor szerzett be a kör egy konkolyozót 85 forintért. Szegszárdy János eltávozásával Török Antal lett a jegyző, s tiszteletdíját 1 db 10 frankos aranyban állapították meg.

1887

Szeptemberben nagy sikerű terménykiállítást láthattak a szatymaziak. A közgyűlésen Herczel István szakelőadását a cukorrépa termesztéséről érdeklődve hallgatták a kör tagjai. 1887-től a *neszürjhegyi* iskolát tekintették a környék szőlészeti központjának. A gazdákat nemcsak szőlővesszőkkel, hanem elméleti és gyakorlati útbaigazításokkal is ellátta az ottani néptanító, aki a borászati vándortanító utasításai szerint szőlőiskolát létesített.

1888

Barcsay Károly felajánlott 1 aranyat a legközelebbi kiállítás I. díjául. Májusban egy körzástlót vettek 68 Ft 90 kr-ért. A szeptemberi állat- és terménykiállításon Zsótér Bertalan fajlovai dicsőítő okmányt nyertek. Decemberben bor- és szeszkiállítás volt gazdabállal egybekötve.

1889

Nemes Nagy Géza 10 könyvet ajándékozott a kör könyvtárának. Szeptemberben állatkiállítást tartottak, amikor közakarattal egy lóverseny rendezését tűzték ki célul. Minden összejövetel alkalmával tartalmas beszámolók hangzottak el a különféle növények termesztésével kapcsolatos egyéni tapasztalatokról, eredményekről. Pálffy Ferencet, Szeged polgármesterét tiszteletbeli elnökké választották.

1890

Az elnök néhány régi ezüstpénzt, Ábrahám György pedig egy szép csengőt ajándékozott a körnek. A szeptember 8-i gyümölcskiállításon megjelent több szegedi nagykereskedő és néhány Szeged környéki kör küldötte is. László Gyula almái és őszibarackjai, Nyári János almái dicsőítő okmányt szereztek. Ez évben halt meg Nyári János alparhegyi szőlőtulajdonos ügyvéd, aki a jános szállási megállóhelyet kezdeményezte, s ezzel elősegítette a különféle gyümölcs és terményfeleségeknek a szegedi piacokra való szállítását, valamint a nyaralni vágyó szegedi uraknak a kedvező ki és beutazást.

1891

Március 15-én megható ünnepélyt rendezett a gazdakör, melynek taglétszáma elérte a 104-et. A hagyományos gyümölcs-, bor- és szeszkiállításnak több száz látogatója volt. A kör elnöke a gyümölcsfák telepítéséről és metszéséről mondta el a tapasztalatait. Ez évben halt meg Ábrahám György sertéshizlaló, a szatymazi aklok tulajdonosa, a gazdakör lelkes alapító tagja. 1891-ben Somogyvárról Széchenyi Imre gróf, a Balaton vidéki szőlőtelepítés kormánybiztosa levelet írt a szatymazi gazdakör elnökének, melyben választ kér arra, hogy a felsorolt fajokból a fajtisztaság szavatolása mellett mennyi gyökerez és mennyi sima szőlővesszőt, milyen ár mellett (a csomagolás költségével együtt) tudna rendelkezésre bocsátani. A Balaton melléki területek betelepítéséhez 1892 tavaszán a következő európai szőlőfajokból akartak gyökerez és sima vesszőket beszerezni:

- a) vörös bort termő fajokból: Nagy-Burgundi, Nemes Kadarka, Oportó és Szent lőrinc,
- b) fehér bort termő fajokból: Kövidinka, Olasz rizling, Zöld Sylváni, Piros Veltelini, Semillon.

Szatymazon ebben az időben Szentlőrinc, Piros Veltelini és Semillon fajták kivételével a többi bőven termett.

1892

Szeptember 20-ra írták ki az első lóversenyt, amelyre Szeged város tanácsa 50 forintot adományozott. Vetró Sándor pénztári naplót ajándékozott a körnek. A bor kezeléséről, szakszerű tárolásáról két választmányi gyűlésen meghívott szakelőadó tartott tájékoztatót.

1893

A február 2-i bor- és szeszkiállítás alkalmával egy permetezőt sorsoltak ki 10 Ft értékben. Ezt az összeget a felsőközponti kápolna berendezésére fordították. Török Antal két előadást tartott a méhészetről, Zsótér Dezső pedig a szőlőtelepítésről.

1894

Grünfeld József vendéglőshöz költözött át a gazdakör, aki megfelelő helyiséget biztosított. Tervezték a gazdakör saját helyiségének felépítését. Augusztus 15-én jól sikerült lóversenyt rendezett az egyesület, amelynek jövedelméből 20 koronát a szegedi Kosuth-szoborra adományozott a gazdakör.

Papp István, az alsótanyai központi mezőgazdasági egyesület (pecsétjük szerint Szeged-alsótanyai Mezőgazdák Egyesülete) elnöke a szatymazi gazdakör tagjait meghívta az 1894. augusztus 19-én Alsótanyán, Dobó József mórahalmai kapitány házában rendezendő néppünnevényre, melyet összekötöttek gyümölcskiállítással és lóversennyel.

A következő kimutatás az első tíz év pénztári forgalmát, valamint a köz- és választmányi gyűléseken tárgyalt ügyiratok számát jelzi.

Év	Közygyűlés	Választmányi gyűlés	Tárgyalt ügyirat	bevétel		Pénztár		kiadás	
				Ft	kr/fill	Ft		kr/fill	
1885	1	4	12	290	24	124		26	
1886	1	7	20	334	29	292		40	
1887	1	5	15	390	10	356		24	
1888	1	6	23	178	50	149		29	
1889	1	1	19	247	40	218		11	
1890	1	4	10	101	20	97		50	
1891	1	7	14	104	78	118		22	
1892	1	7	11	324	54	257		19	
1893	1	5	16	154	78	118		22	
1894	1	7	23	402 K	50 f.	372 K		28 f.	

1895

Polgár László 10 évi elnökösködés után lemondott. A gazdakör sajnálattal tudomásul vette, a jegyzőkönyvi köszönet mellett megválasztották örökös díszelnöknek. Elhatározták, hogy arcképét lefestetik a gazdakör részére. Egyhangúlag Barcsay Károlyt választották elnökke.

Alelnökök: Zsótér Bertalan és Tápai János

Jegyzők: Zsák Lajos és Kakuszi Ferenc

Pénztáros: Kopasz János

Pénztári ellenőr: Katona József

Könyvtárnok: Makra István

Segédkönyvtárnok: Zombori Imre

Gazda: Zsótér Dezső

Ügyész: Dr. Rigó Endre
Zászlótartó: Újvári Ferenc

Választmányi tagok

Ábrahám Géza	Bartucz István	Bodó Illés
Blaha Gyula	Csikós N. József	Erlicz János
Frányó István	Katona Márton	Kónya Ferenc
Korom Pál	Katona János	Lippai Flórián
Németh János	Peták József	Rovó János
Sári József	Széll Gergely	Tandari Ferenc
Tóth Gyula	Tóth M. István	Tóth M. Imre
Tóth M. János	id. Török Antal	Vadász Lajos
Vass Károly	Vásárhelyi József	Veszelka Ferdinánd
	Vetró Mihály	

Szokás szerint évi munkarendet állapítottak meg. Módosították az alapszabályt, mely szerint a közgyűlésen a tagok egyharmada, választmányi gyűlésen egynegyede szükséges a határozatképességhez.

Barcsay Károly indítványozta, hogy a tagok több alkalommal jöjjenek össze gazdasági szakmába vágó kérdések megbeszélése végett, és felolvasások után egyes gondolatokat vitassanak meg. Elrendelték a kör vagyonának és a könyvtárnak a leltározását. Elhatározták, hogy a kör birtokában lévő *triórt* a legközelebbi lóversenyen, a 3 permetezőt pedig a bálakon fogják kisorsolni.

Zsótér Bertalan 1 hold földet 1 évre felajánlott a gazdakörnek díjtalanul próbavetésre, köztanulmányra.

Szeged város tanácsa újra 50 Ft segélyt adott lóverseny rendezésére, mely összeg Szeged szab. kir. város díja szokott lenni. Polgár László díjmentesen lóversenyteret biztosított. Polgár László volt elnök arcképét Tóth Molnár Ferenc szatymazi származású festőművész Münchenből megküldte. A portré 30 Ft-ba került. A gazda kör részére a festőművész 1 Kossuth-képet is adományozott.

Tóth Gyula a Szeged Alsóvárosi Népkör tagjainak üdvözlétét tolmácsolta és szép szavakkal méltatta a két egyesület „testvéries összetartozását és érintkezését, különösen a Szeged-felsőtanyai Gazdakör eddigi haladását és útmutatását, ami által a többi gazdakörök létesültek és jó példát nyertek.”

A 10 éves jubileum ünnepélyre a következő egyleteket, köröket hívták meg: Szegedi Gazdasági Egyesület, Alsóvárosi Társalgó Egylet, Alsóvárosi Népkör, Kisteleki Gazdasági Egyesület, Kisteleki Népkör, Alsótanyai Központi Gazdasági Egyesület, Domaszéki Gazdakör, Zákányi Gazdakör, Feketeszéki Olvasókör, Szegedi Polgári Dalárda.

Barcsay Károly elnök a következő szavakkal nyitotta meg a díszközgyűlést 1895. augusztus 25-én:

„A legteljesebb elismeréssel adózom a Szeged felsőtanyai polgároknak és a gazdakör tagjainak, akik ezelőtt 10 évvel megalakították a gazdakört, s azt egy évtizeden keresztül

anyagilag és erkölcsileg támogatva fenntartották, s a virágzás azon polcára emelték, mely az mindannyiunk igaz öröme áll, gondosan ápolva mindenkor a hazafiúi érzelmeket, az összetartás érzését, s az egymás iránti kölcsönös tiszteletet és becsületet. Mert hiszen szebb és nemesebb célja egy gazdakörnek szakbeli ügyein kívül nem is lehet, mint az, melyet a Szeged-felsőtanynai Gazdakör maga elé tűzött: tagjai között az általános műveltséget, a kor követelte ösmereteket terjeszteni, az egyetértést, s egymás iránti jóindulatot, méltánylást meghonosítani, az egymással való gyakori érintkezés által tapasztalatok szerzésére alkalmat nyújtani, s így közreműködni abban, hogy az emberi nagy társadalomnak hasznos tagjai, szeretett szülővárosunknak, drága hazánknek méltó polgárai legyünk. Szeged város hazánk második városa, illő tehát, hogy annak polgárai mind műveltségre, mind helyes gondolkodásra az ország második városához méltók legyenek. Ezt pedig az előbb elmondottak betartása mellett fogjuk elérni.”

A jegyző felolvasta a kör 10 éves működéséről készült rövid beszámolóját:

„1884 augusztusában Polgár László lelkesítő szavára 48 gazda kimondta a Szeged szatymazi Gazdakör megalakulását, amit a miniszter 1885-ben jóváhagyott. Megalakulásától kezdve egyre fejlődött, erősödött, évente tevékenyebb munkakört ölelt fel. A felolvasásokat viták követték, évenként állat-, termény-, gyümölcs-, bor- és szesz kiállításokat tartottak. Sok látogatója volt a lóversenyeknek a szegedi intelligencia részéről. Minden tavasszal gyakorlati bemutatókat is rendeztek a szőlőmetszésről, a bor- és pincekezelésről, továbbá a szőlőgomba elleni védekezés módozatairól.

Politikai és- gazdasági lapokat járatott a kör, azon kívül ízlésesen berendezett könyvtár állt a körtagok rendelkezésére.”

Barcsay Károly elnök meghatottan mondott köszönetet a rendezőknek, a résztvevőknek, akik felejthetetlen ünneppé tették a jubileumi gyűlést. A polgári dalárda elénekelte a Szózatot, s az ünnepély véget ért.

A következő választmányi gyűlésen a jegyző felolvasta a kör évi programját.

1. Közgyűlés évente egyszer, január hónapban.
2. Választmányi gyűlés minden második hónapban.
3. Lóverseny népnappal egybekötve Nagyboldogasszony napja tájékán.
4. Bor- és szeszkiállítás, díjakkal és kitüntető okmányokkal.
5. Terménykiállítás ősszel.
6. Kötelező táncvigalom három ízben: farsang elején, pünkösöd körül, ősszel Katalinbál. A bálak tiszta jövedelmét a *neszűrjhegyi* iskola szegénysorsú tanulóinak felruházására, segélyezésére fordították.
7. 1848. március 15. évfordulójának megünneplése.
8. Az ezredéves ünnep programjának tervezete.

A kiállításokra a következő díjakat állapították meg:

Bor- és szeszkiállítás

- I. díj 10 korona
- II. díj 5 korona
- III. díj elismerő okmány

Terménykiállítás

- I. díj 10 korona
- II. díj 5 korona
- III. díj dicsérő okmány

Polgár László műút elkészítésének sürgetését indítványozta és javasolta, hogy a kör legyen részt az ezredéves kiállításon.

Tóth M. Imre ajánlotta, hogy a gazdakör kérje a tekintetes Tanhatóságtól egy iskola felállítását Szatymazon.

A körnek 1895-ben 70 tagja volt. A könyvtár 178 kötetből állt. Újságok közül állandóan járt a Borászati Lap, Szegedi Napló, Szegedi Híradó és időközönként a Pesti Hírlap.

1896

2 közgyűlést és 9 választmányi gyűlést tartottak. Január 19-én a bor és szesz kiállításon 16 féle szeszt és 16 féle bort vettek bírálat alá.

Szesz: I. díj Zsótér Dezső
II. díj Tóth M. Imre
III. díj Barcsay Károly

Mind a 3 díjat Újvári Ferenc fehér borai érdemelték ki.

A gazdakör a helyiségét Báló István kocsmájába helyezte át, ahol megtartották a millenniumi ünnepélyt, ezen az Alsóvárosi Népkört Tóth Gyula, a Szentmihálytelki Népkört Fenyvesi Jenő, Szeged város hatóságát dr. Lázár György h. polgármester és Kriszt Sándor képviselte. A bevételből 6 Ft-ot a választmány a felsőközponti, a felsőgajgonyai, az alsógajgonyai és alsóbalástyai iskolák tanulói részére írószerekre adományozott. A pusztaszeri Árpád szobor leleplezésének országos ünnepélyén is részt vett testületileg a gazdakör. Még ez évben Heinrich József szakszerű előadást tartott a szőlőbetegségek elleni védekezésről. Ez alkalommal Zsótér Dezső 50 kötet gazdasági könyvet adományozott a gazdakör könyvtárának. Október 6-án Vadász Lajos a szabadsághősök arcképcsoportjával lepte meg a köri tagokat. Ifj. Tóth Imre, mint a *Makraszéki hegygazdaság* képviselője a kör tagjait meghívta az ünnepélyes harangszentelésre. Ugyanakkor indítványozta, hogy a gazdakör szerezzen be egy hold földet, s azt rendezze be gyümölcsösnek minden fajtából próbaszemzések, metszések és oltások céljára. Pálffy Antal 50 koronát adományozott a kör általános céljaira. A pénztár bevétele 596 korona 40 fillér volt, kiadása 491 korona 70 fillér.

1897

1 közgyűlést és 10 választmányi gyűlést tartottak. Intézkedett a választmány, hogy a gyárakból való közvetlen beszerzéssel a köri tagok olcsóbban jussanak kékgálichoz. A közgyűlés 20 koronát szavazott meg a *neszűrjhegyi* szegény tanulók írószer-segélyezésére. Barcsay Károly szintén e célra 10 koronát adományozott. A nyaraló közönség és a kör egy Szatymazon felépítendő kápolna javára táncmulatságot rendezett, s annak tiszta bevételéből 62 Ft 58 kr-ral kezdetét vette a kápolna-alap javára a gyűjtés.

A pénztár bevétele 610 korona 40 fillér, kiadása 541 korona 70 fillér volt.

1898

1 közgyűlést és 8 választmányi ülést tartottak 40 ügyirattal. Bokor Pál ismertető előadást tartott a munkás-törvényről. A megnyílt szatymazi iskola szegény tanulóinak ajándék címén írószerekre 10 koronát adott a választmány, melyhez Pálffy Antal szintén 10 koronát adományozott. „A mezei és szőlőmunkások az államvasút területén III. kocsiosztályban féljeggyel utazhattak, ha bemutatták munkásigazolványaikat” – közölte a földművelési miniszter értesítése. Egy másik leirat szerint a gazdakörök tagjai tanulmányútra való utazás alkalmával kedvezményes jeggyel utazhattak az államvasút területén. Zsótér Dezső indítványozta Zimándy Ignác Kossuth Lajos ellen írt, sértő tartalmú könyvének a kör könyvtárából való eltávolítását és megsemmisítését.

1899

1 közgyűlést és 10 választmányi gyűlést tartottak. Februárban bor- és szeszkiállítást rendeztek. Kiss Gyula, Zsótér Dezső és Barcsay Károly a nyert díjakat a kör javára visszaadták. Fehér úboroknál I. díj Barcsay Károly, II. díj Polgár László, III. díj László Gyula. Fehér óboroknál I. díj Kiss Gyula, II. díj Polgár László, III. díj László Gyula. „A vörös boroknál abszolút becsü nem találtatván, a pénzdíj visszatartatott”. 68 üveg bort állítottak ki. Elismeréssel tüntették ki boraikért a következő kör tagokat: Polgár László, Zsótér Dezső, Vass Károly, Lugosi Döme, Gál-testvérek, Kátay László, Róvó János.

Az elnökség szomorúan jelentette, hogy egyesek tagdíj hátraléki kötelezettségüket eltagadják. A közgyűlés úgy határozott, hogy először írásban felszólítják a hátralékosokat, s ha akkor is vonakodnának a tagdíjat befizetni, per útján hajtják be a tartozást. Mayer Miklós szőlőtermesztésről, Bernátszky János az állattartásról tartott színvonalas előadást.

Egy körí díszzászlót készítettek: 150 cm hosszú, 120 cm széles selyem zászló, 2 darab csavarral és muffal ellátott fenyő rúdon, egyik oldalán zöld selyem alapon az egylet címe, címe arannyal hímezve gazdasági jelvények, a másik oldalon fehér selyem alapon a kör jelmondata és István király képe. Mindkét oldalon a sarkokban aranyból himzett gyümölcs és termény jelképek, arany rojtok és 2 arany bojt. A zászlószentelési ünnep anyagilag, erkölcsileg jól sikerült, Tóth Ferencné zászlóánya védnöksége alatt. A pénztár bevétele 856 korona 10 fillér, kiadása 704 korona 30 fillér volt.

1900

1 közgyűlést és 8 választmányi gyűlést tartottak. Zsótér Dezső és Barcsay Károly a szegei országos mezőgazdasági kiállításon bemutatott borért, gyümölcsért és szőlőért kitüntető okmányt kapott. Barcsay Károly hasznos előadást tartott a szőlőbajok elleni védekezésről. A közgyűlés 600 koronát szavazott meg a kápolna építésének költségeire, és április 25-én az alapozás megkezdődött. Májusban Desewffy Sándor megyéspüspök megszemléltette az épülő templomot és egy harangot ajándékozott. Bernátszky János gazdasági titkár kezdeményezésére Tápai János birtokán a mintatanya megkezdte működését,

ahol szakszerű előadás hangzott el a vetésforgóról. A könyvtári könyvek használatát szabályozták, hogy a sok kellemetlenséget elkerüljék. Meghatározták a kölcsönzési időt, a kölcsönözhető kötetek számát. Díjtalanul 1 hónapig lehetett kint a könyv. A rongálásért, elvesztésért anyagilag felelt a kölcsön vevő.

Barcsay Károly előadásában a magyar ipar pártolására buzdította a kör tagjait. Utána az egyetemi ifjak népies színelőadást tartottak. A kör tagjainak létszáma 155 fő volt. A pénztári jelentésben a legnagyobb összeget tagdíjhátralék képezte.

1901

2 közgyűlést, 14 választmányi gyűlést és 1 rendkívüli gyűlést tartottak. Az egyesület módosította alapszabályait, melyeket a belügyminiszter megerősített. A kör, mint testület, tagja lett az Országos Munkássegélyező Pénztárnak, 50 koronás részvénnyel. Februárban bor- és szeszkiállítást tartottak. Megindult egy 6 hetes háziipari tanfolyam is.

1901. augusztus 15-én reggel 6 órakor gyűlekezett a tagság és a környékbeli lakosság a gazdakör helyisége előtt. Felvonultak 7 órára Jánosszálláshoz, ahol a 8 órára érkező püspököt és kíséretét fogadták. Barcsay Károly a kör nevében elmondta köszöntőjét, majd zászló alatt haladtak a templomhoz. A felszentelést népünnepély követte. Sok fáradtsággal, nemes adakozással megtörtént a kis templom felépítése. A készpénzkiadás 10 088 korona 92 fillért tett ki. A gazdák 257 fuvar teljesítettek díjtalanul, 63 szegény munkás pedig 128 napot dolgozott ingyen. „A szatymazi és környékbeli földművelők fuvarral és pénzzel, a szegényebb néposztály filléreivel és kétkezi munkájával segítettek”. 1901-ben 6 előadó 12 népszerű előadást tartott. A földművelésügyi miniszter két könyvet küldött a gazdakör könyvtárába. A könyvtár 300 kötetéből 31 tag 209 esetben vett ki olvasásra könyvet.

1902

1 közgyűlést és 8 választmányi gyűlés tartottak. A tejszövetkezet ügyében háromszor értekeztek. Megválasztották a vezetőséget.

Elnök: Barcsay Károly

Alelnökök: Vadász Lajos, Tápai János

Díszelnökök: Darányi Ignác, Polgár László

Tiszteletbeli elnök: Pálffy Ferenc és László Gyula h. polgármesterek

Jegyző: Zsák Lajos

Aljegyző: Halassy Ede

Pénztáros: Zsák Lajos

Pénztári ellenőr: Tóth M. János, Tóth M. István

Könyvtáros: Zsák Lajos, Báló István

Ügyész: dr. Tary József

Gazda: Zsótér Dezső

Zászlótartó: Retkes János

Választmányi tagok:

dr. Zámbo György, Csikós N. József, Katona Ferenc, Katona József, Tandari Ferenc, Török Antal, Róvó János, Várnai Antal, Ferenczy Antal, Tóth M. Imre, ifj. Sári József, Tary István, Frányó János, dr. Erlitz János, Bodó Illés, Tóth Mihály Kovács, Várhelyi József, Gera Mihály, Vetró Sándor, Vetró János, Vetró Mihály, Lippai Flórián, Kormányos István, Dékány János.

A bor- és szeszkiállítás 69 üveg bort, 33 üveg pálinkaféleséget bíraltak:

Fehér újbor kategóriában: I. Pártos Gyula, II. Makra István, III. Botka Illés,

IV. Katona József, V. Bába Sándor.

Fehér óborok közül: I. Zsótér Dezső, II. Halassy Ede, III. Pártos Gyula.

Siller boroknál: I. Zsótér Dezső, II. Katona József, III. Kakuszi János, IV. Báló István,

V. Csézi István.

Vörös borok közül: I. Zsótér Dezső, II. Bába Sándor, III. Tóth M. Imre.

Új törköly pálinka: I. Pártos Gyula, II. Báló István, III. Katona Antal, IV. Sári József,

V. Balogh Mihály öszeszéki.

Új barackpálinka: I. Báló István, II. Tóth M. Imre, III. Bodó Illés, IV. Sári József, V. Tóth Molnár István.

Óbarackpálinka: I. Bába Sándor, II. Tóth Molnár Imre, III. Csézi István.

A díjakat nyert kiállítók nagy része visszaadta a gazdakör pénztárába a nyert összeget. Sajnálattal állapította meg az elnök, hogy a 18 jómódú körtagtól nem tudták beszedni a tagdíjakat. Néhányan letagadták kötelezettségüket, mások halasztgatták, vagy megtagadták a fizetést.

Galambos Sándor előadást tartott a tejszövetkezetről. Barcsay Károly lemondott tisztségéről. Örökös díszelnökké választották, elhatározták, hogy arcképét megfestetik. Egyhangúlag Zsák Lajost választották elnökké, aki indítványozta, hogy kérjék meg a földművelésügyi minisztert: „a munkások és cselédek jutalmazása alkalmával egyet Szatymazról is tüntessen ki, mivel itt sok napszámos és cseléd él. Az összeget helyben adják át buzdítás céljából.” Dr. Fráter Gyula tanulságos előadást tartott a permetezésről, a peronoszpóra keletkezéséről, pusztításáról, az ellene való védekezés módzatairól (mivel? mikor? hány-szor?). Ugyanakkor Grünfeld József hódmezővásárhelyi műlakatos bemutatta saját készítésű gépeit, melyek a permetezéshez igen alkalmasak. „Egyszerű és erős szerkezetüknél fogva a másfajta gépekhez képest olcsók is” – állapították meg a gazdák. A gépek külalakja és a sikerült próba lekötötte a jelenlévők figyelmét.

A pozsonyi Országos Mezőgazdasági Kiállítást 11 körtag tekintette meg. A kalauzoló Várnai Antal pozsonyi születésű szatymazi gazda vállalta el.

Ábrahámné felkérte az elnökség, hogy a helybeliek érdekét oly nagyon szolgáló út megnyitását segítse azáltal, hogy földjéből egy keskeny szakaszt engedjen át. A polgármesteri hivatalhoz kérelmet fogalmaztak, hogy a város a kisteleki országotat és a szatymazi szőlőkbe vezető utakat javíttassa ki. László Gyula indítványozta a szatymazi postahivatal nyári nyitvatartási idejének a meghosszabbítását.

A szegedi Kossuth-szobor leleplezésén a gazdakör testületileg-részt vett zászlaja alatt. A babérkoszorún ez volt a felirat: „Kossuth Lajosnak a Szatymazi Gazdakör”. Zsák Lajos kér-

te a kör tagjait az összetartásra, a gyűlések szorgalmas, látogatására, az alapszabályok pontos betartására. „Vállvetve a kör előhaladásával a közjóért küzdjenek”. Javasolta, hogy a hasznos kiállítások megtartása céljából forduljanak a szegedi Gazdasági Egyesülethez 100 korona segélyért, a több és nagyobb díjazás biztosítására. 50 koronát meg is szavazott Szeged város tanácsa oly kikötéssel, hogy csakis kiscigány jutalmazására fordíthatják. A kör néhány szegény helybeli munkást az Országos Munkássegélyező Pénztárba beíratott.

„Szatymazon tartsanak hetipiacot, s ott minden, de különösen a gazdálkodáshoz szükséges árut áruljanak – javasolta Zsótér Dezső a választmányának. A körtagokat pedig kérte Treszky Béla mintapincéjének megtekintésére. Bernátszky János tanulságos előadását hallgatták meg a trágyakezelésről és annak hasznos alkalmazásáról. Kérték az előadót, hogy a legközelebbi gyűlésen az aprójószág betegségeinek orvoslásáról tartson tájékoztatót.

1903

A megbeszélés tárgyát képező 84 ügyszer is bizonyítja, mennyire kiszélesedett a gazdasági kör működési területe. A bor- és szeszkiállításán résztvevők nagy száma a nemes versengés bizonyítéka. 89 üveg bort, 25 üveg pálinkát állítottak ki.

Új pálinka: I. Üveges István, II. Katona Imre, III. Vitéz Molnár István, IV. Botló Illés, V. Rajczy György.

Ó barackpálinka: I. Tandary Ferenc, II. Bába Sándor, III. Báló István, IV. Tóth Molnár Imre, V. Sári Józsefné.

Új fehér bor: I. Halassy Ede, II. Pártos Gyula, III. Tary István, IV. Bába Sándor, V. Báló István.

Siller bor: I. Boros István, II. Zsótér Dezső, III. Bába Sándor, IV. Rankl Adolf, V. Katona Imre.

Ó fehér bor: I. Bába Sándor, II. Tary István, III. Halassy Ede, IV. Polgár László, V. Fráter Zoltán.

Vörös bor: I. Rankl Adolf, II. Fráter Zoltán, III. Bába Sándor.

Egy táncmulatság jövedelméből 32 szegény munkást beíratottak a Segélypénztárba. Zauer Richárd hasznos előadást tartott az értékesítésről, a szőlőtelepítésről, különös tekintettel a homokon tenyésztő és legjobban termő fajokra. Bába Sándor bor szűrő készülékét mutatta be, s annak hasznosságát ismertette.

Az Országos Állattenyésztési Felügyelőséghez fordult a kör vezetősége, hogy 50 db orpington kakast küldjenek cserébe az itteni kiváló magyar fajtakért, mivel azokat igen alkalmasnak tartják a magyar baromfiak keresztesítésére. Bernátszky János javasolta, hogy a gazdasági ismeretek szélesebb körű terjesztése céljából a nem körbelül tagok is olvashassák a szakkönyveket, ne csak a népkönyvtárét. Polgár László ezt nem tartotta helyesnek, „mert ezáltal oly kezekbe kerülnek a kör könyvei, ahol nem tudják azokat megbecsülni, elronyolják”. Polgár László felajánlotta a szatymazi domb mellett fekvő 2 hold földjét temetőnek, melyre a szegényebb néposztálynak nagy szüksége volt. Bába Sándor előadást tartott a szőlőmoly kártevéséről, ismertette a védekezés módjait. Bernátszky János a mezőgazdasági vegytanról, Klucsik István a babonákról tájékoztatta hallgatóit.

1904

30 tag hiányzott közgyűlésről. Az érdektelenség okát a beszerzés és az értékesítés terén mutatkozó hanyatlásban látták. A földművelésügyi miniszter 200 koronát adott a kör általános céljaira. Csepregi Endre előadása a gazda természetbeni jóbarátaira és ellenségeire hívta fel a figyelmet. Király Mátyás bemutatta a tökéletesített borprését és szőlőzúzó ládáját, mely egyszerűsége mellett is igen megfelelőnek bizonyult.

Alig 20 év telt el a Szeged-szatymazi Gazdakör megalakulása óta. Húsz esztendő kevés idő, mégis sokat változott Szatymaz népének gazdálkodása, lakóinak gondolkodásmódja. A mezőgazdasági fellendülés adta lehetőségek kihasználásában vetélkedtek a jómódú tanyai földművelők Szeged város polgáraival, akik Felsőtanyán szőlőt, gyümölcsöst vásároltak vagy telepítettek. A kedvtelő úri birtokosok még rajtuk is túl akartak tenni. A Gazdakör kezdeményezésére és tettei által Szatymazon jobbak lettek a közlekedési utak, kedvezőbb lett a vonatforgalom, fejlődött a helybeli posta és orvosi szolgáltatás.

1905

Egy közgyűlést és hat választmányi gyűlést tartottak. Februárban megrendezték a hagyományos bor- és szeszkiállítást. Az elnök ismertette a baromfitenyésztés gazdaságosságát. A földművelésügyi miniszter elismerte a „gazdakör buzgalmát, amelyet a mezőgazdaság különböző ágainak fejlesztése és előbbre vitele körül tanusít”. A gazdakör kapcsolatot teremtett a kereskedőkkel, akik közül gyakran hárman össze fogva vagontételben szállították Szatymazról a sárgabarackot, a korai cseresznyét, a pünkösdi cseresznyét. Nagyön jó áron vették át a nyári csíkos almát, a vajalmát, a fontos almát, a szercsika almát, a Tombác almát. Kedvező időjárás esetén, ha a tavaszi fagyok nem tettek kárt a virágzó fákban, az őszibaracktermés megközelítette az almáét, de nagyobb jövedelmet biztosított keresettségé miatt. Katona Imre szatymazi kisbirtokos Tóth Péter szegedi fűszer- és vegyeskereskedőtől az „őszibarack király” címet kapta.

1906

Egy közgyűlést és hat választmányi gyűlést tartottak. A bor- és szeszkiállítást követte egy „társas vacsorás utóbírálat”. A nyert díjak visszaadása által összegyűlt összegből a kör vett egy gyász- és egy nemzeti színű lobogót.

Az egyesület 18 tagja Zsák József vezetésével megtekintette a főváros nevezetességeit. A Szegedi Gazdasági Egyesület kiállításán egyre több szatymazi körtag vett részt terményeivel, boraival. Zsótér Dezső boraival 50 koronát, Báló István gyümölcseivel és pálinkájával 30 koronás díjat kapott. Mindketten a teljes összeget a szatymazi kör kiállításának díjazására adományozták. II. Rákóczi Ferenc és bujdosótársai hamvainak hazahozatala alkalmából magasztos hangulatú ünnepélyt rendezett a kör vezetősége, melynek lefolyását a jegyző megírta, s a szilveszter estéjén tartott társas összejövetelen fel kellett olvasnia a lelkes közönség kérésére. Szeged köztisztjeletben álló polgárát, Zsótér Andor szatymazi földbirtokost mély részvétellel kísérték utolsó útjára.

Zsótér Andor szatymazi villájában gyakran vendégeskedett a korábbi években Mikszáth Kálmán, Pósa Lajos. Anyagiakkal hathatósan támogatta, s többször meg- hívta a fiatal Dankó Pistát és „malacbandáját”.

1907

A földművelésügyi miniszter, látva a kör ügyszeretetét és példamutató tevékenységét, 250 koronát utalványozott a kör általános céljaira, kiállításai díjazására. Endrényi Imre 80 korona értékű könyvet, Fischer Sámuel Magyarország vármegyéinek leírását adományozta a könyvtárnak. Szentannai Sámuel gazdasági tanár előadást tartott a házinyúl tenyésztéséről és értékesítéséről.

1908

Egy közgyűlést és 7 választmányi gyűlést tartottak, 51 közérdekű ügyről tárgyaltak. Februárban bor- és szeszkiállítást rendeztek, melynek díjaihoz Szeged város tanácsa 25 koronával járult hozzá. Endrényi Imre nyomdatulajdonos a Szegedi Híradó c. napilapot díjtalanul járatta az egyesületnek. Március 14-én bensőséges népünnepély keretében emlékeztek meg az 1848-49-es szabadságharcról. II. Rákóczi Ferenc, Zrínyi Ilona és Thököly Imre arcképeit megvásárolta a kör vezetősége. Báló Antal tanító előadást tartott a szántásról, Zsák József a tudóvész elleni védekezésről. Az egyesület több tagja megtekintette a kecskeméti Miklós-telepet. Fülöp József igazgató a különféle szövetkezetek hasznosságáról szólt.

1909

1 közgyűlést és 4 választmányi gyűlést tartottak. Februárban a szokásos bor- és szeszkiállítás alkalmával Zsák József szakszerű előadást tartott a borkezelésről és ismertette az új bortörvényt. Befejeződött az 1908 szeptemberében kezdődött 3 hónapos kosárkötő tanfolyam. 20 fiatal tanuló munkáit kiállításon szemlélhették meg. A Szeged Csongrádi Takarékpénztár igazgatósága 25 koronát adományozott a kör általános céljaira. 25 évi működés után a kör vagyona (könyv, zászló, bútor, egyéb felszerelés) 2370 korona 40 fillért tett ki. A könyvtárban 513 mű állt az olvasó közönség rendelkezésére. A 25 éves kör tevékenységet köszöntő díszközgyűlés beszámolóját,⁸ a megjelent vendégek köszöntő szavait szűnni nem akaró lelkesedéssel fogadták.

1910-1918

Szatymaz a szegedi módos polgárság és értelmiség kedvelt kiránduló és nyaraló helyévé vált. Rendezett parkjával, fürdőivel, tágas vendéglőivel, labdapályáival vonzotta a kikapcsolódásra vágyó családokat. A barátkozás, az ismerkedés, a vidám napok és esték kapcsolatterem-

⁸ 1884-1909, a „Szeged-Szatymazi Gazdakör” 25 éves működésének adatai. Összeállította és ismertette a jubileum díszközgyűlésén Zsák József jegyző. 17 gépelt oldal. Szerző tulajdona.

tő hatása 1910 után sokat veszített régi meghitt hangulatából. A gazdálkodás, az értékesítés ezernyi gondja párosult a versenyszellem kiéleződésével. Mindenki külön akart lenni a másikkal a gazdálkodást illetően. Sokan ráfizettek a vetélkedésre. A nagy tételben való gyümölcs-eladás, értékesítés vált általánossá. Az élelmes kereskedők kihasználták a sikeres termésű esztendő adta lehetőségeket. Évenként váltakozva hol a gabonatermés, hol a szőlő, gyümölcstermés segített a jövedelemszerzésben. 1910-től a termények, a zsír, a hús ára magasba szökött. Borból, szőlőből, gyümölcsből két éven át gyenge termés lett, a minőséggel is baj volt. A silányabb áruféleségek miatt csökkent a kereslet, az alacsony árak ellenére. Akik hordókkal, pincehelyekkel bővelkedtek, a korábbi évek jó minőségű borait nem voltak kénytelenek eladni olcsón, kivárták a kedvezőbb árat. Az ínséges évek szőlő- és gyümölcstermése a gazdálkodásból élő helybeli termelőknek még az önköltséget se biztosította.

A korai termésű őszibarack- és almafák közül nagyon sok kipusztult a vízeségtől, részint a kemény téli fagyok miatt. Elmaradt a pótlás, az új telepítés. Az első világháború alatt szomorú látványt nyújtottak az elhanyagolt szőlők és gyümölcsösök. A hernyók, a különféle gombabetegségek pusztításai kihatással voltak a következő évek terméseredményeire. A karó nélküli „gyalogszőlők” kötözőszer, permetezőszer hiánya miatt összefolyva burjánzottak. A természet adta védekező erő az időjárás szeszélyeinek kitett szőlőkben, gyümölcsösökben kevésnek bizonyult. Ritkultak, vegetáltak a virágzó kertek. Szatymazon a gazdálkodási láznak véget vetett a kitört világháború. A katonai szolgálat miatt fellépő férfi munkaerőhiány következtében sokszor a halaszthatatlan munkát sem végezték el. A kisparaszti gazdaságokban, de főleg az úri birtokokon az ínséges évek mérhetetlen kárt tettek.

Háborús viszonyok között senki sem járt gyűlésekre, ünnepélyekre. A tisztikar, a választmány, a költségvetés éveken át változatlan maradt. Az addig elmaradhatatlan március 15-i ünnepélyeket sem tartották meg.

A gazdakör tagjai vagy hozzátartozói ügyes-bajos dolgaikkal közvetlenül az elnökhöz, a tisztviselőkhöz fordultak, akiknek a legfontosabb feladatuk a közszükségleti cikkek beszerzése, elosztása volt.

1918-ra a gazdasági, társadalmi zűrzavar fokozódott. A tanyai lakosság a legszükségesebb élelemhiányától nem szenvedett. Közszükségleti cikkeket, ipari árukat, igen körülményesen és magas áron tudtak csak beszerezni. Orosz hadifoglyokat igény szerint adtak ki mezőgazdasági munkavégzésre a gazdákhöz. Az 1917-18-as esztendőben Pártos Gyula műépítész, Kriszt Sándor nyugalmazott városi gazdász, Nyíri Bálint javadalmi ügyvezető, Felmayer János szőlőbirtokos, Retkes András és Katona János földművelők, Polgár László földbirtokos elhunyt. A katonai szolgálatot teljesítő vezetőségi tagok hazatértek, munkához láttak. (Beszerzés, elosztás). A vértetű elleni védekezésre 2 hordó petróleumot szereztek be a Szegedi Gazdasági Egyesülettől. A tervbe vett csatornázási munkálatokat, útjavításokat az érdekeltek részvétlensége miatt nem végezték el. A körtagok részére 25 q dercét utalt ki az élelmezési központ, s 25-50 kg-os mennyiségben osztották szét. A köri könyvtárat alig látogatták. Hadikölcsönre a kör 350 koronát jegyeztetett. Az elnök felhívással fordult a kör tagjaihoz: „a gazdakör iránt való jóindulatukat óhajtva, egymás között a gazdasági segítséget fenntartva, kitartással vívjuk meg itt a front mögött az annyira óhajtott békét”.

A vetőmag-igények kielégítése nagy feladatot rótt a vezetőségre.

IRODALOM

Bálint Sándor

1963 A szegedi tanyavilág benépesedése helyneveinek tükrében. = Néprajzi Dolgozatok 9. Szeged.

Huszkó Lajos

1973 Szatymazi kapások és úri birtokosok. = Somogyi-könyvtári Műhely, 1973. 1-4. 41-52.

1975 Szatymazi szőlőhegyek. = Csongrád megyei Könyvtári Füzetek 4.

Juhász Antal

1975 Adatok a szegedi tanyák kialakulásához. = Ethnographia, 1975. 2-3. 276-312.

Szűts Mihály

1914 Szeged mezőgazdasága. Szeged.

GESCHICHTE DES LANDWIRTVEREINES VON SZEGED-SZATYMAZ, I.

Lajos Huszkó

Szatymaz war jahrhundertlang ein Teil der szegediner Stadtmark mit einer Oberfläche von 142 tausend Jochen. Dies galt bis 1950. Vom Jahre 1860 zählte Szatymaz als eine der Hauptmannschaften der Außenbezirke (Verwaltungseinheit). Auf diesem Gebiet existierten schon zu der Mitte des 18. Jhs mehrere Duzenden von Unterkünten (Meiereien oder Gehöftwirtschaften), deren Inhaber sich mit Tierzucht und Getreidebau beschäftigten. In den 1770-80er Jahren fing man mit dem Sandweinbau an.

Der Landwirtverein von Szeged-Szatymaz, der im Jahre 1885 gegründet wurde, war der älteste landwirtschaftliche Verein der szegediner Außenbezirke. Er wurde durch wohlhabene Stadtbürger, Beamten-Honoratioren und vermögende Meiereiwirte von Szatymaz zustandegebracht. Der Wittrverein förderte die Intensivierung der landwirtschaftlichen Produktion, entwickelte das fachliche Wissen der Mitglieder und er wurde zu der Grundlage der berühmten Wein- und Fruchtbaukultur.

Die Gelegenheiten des Vereins wurden an den jährlichen Generalversammlungen und an den monatlichen Ausschußsitzungen abgewickelt. Sein Vorsitzender war zwischen 1885'-1895 László Polgár wohlhabender Gutbesitzer, zwischen 1895-1902 Károly Barcsay Apotheker und ab 1902 József Zsák, örtlicher Lehrer. Er veranstaltete jährlich einmal Wein-, Frucht-, Getreide- und Viehausstellungen. Regelmäßig wurden Vorträge im Zusammenhang mit der Landwirtschaft, hauptsächlich mit dem Wein- und Fruchtbau gehalten. Der Verein hatte eine bedeutende Bibliothek.

Der Landwirtverein sorgte für die Pflege des patriotischen Gefühls und der Achtung dem anderen gegenüber. Bis dem Jahre 1919 wirkte der Verein ohne Politisieren. Der Verfasser gibt die Tätigkeit des Landwirtvereines bis zu dem Jahre 1919 bekannt.

A SZEGED-SZATYMAZI GAZDAKÖR TÖRTÉNETE II.

HUSZKA LAJOS (SZEGED)

1919

Az első világháború következményeként a gazdálkodás feltételei kedvezőtlenül alakultak. A gazdasági gondokat növelte Szeged katonai lezárása. A francia megszállók város körüli kordona miatt az áru- és pénzforgalom megszűnt Szeged belterülete és külterülete között. A városi lakosok élelmet, a tanyaiak közszükségleti cikkeket, ipari árukat csak igen körülményesen és magas áron tudtak beszerezni. Súlyos helyzetet teremtett a cserekereskedelem, az áruzsora, az élelmiszer-csempészet. A nehézségeket fokozta a pénzforgalom zavara.

1919. március 27-től a Szeged városi direktórium előbb Kiskunfélegyházára vonult, majd visszatért Szeged-Felsőközpontra és Szatymazra. Szatymaz határállomás lett. A Külvárosi Direktórium igen nehéz körülmények között végezte munkáját. A mezőgazdasági munkákat a megfogyatkozott igaerő, a határhelyzet ellenére elvégezték, ami főként a Külvárosi Direktórium jó szervezőmunkájának eredménye. A szegedi lakosok szatymazi birtokait a munkástanács napszámosokkal megműveltette. Hetven-hetvenöt gazda nélküli birtokról gondoskodott a felsőtanyai direktórium.⁹

A szatymazi gazdakör segítette a Külvárosi Direktórium gazdaságsszervező munkáját. Az Országos Földművelő Tanács tagjaivá az elnökségen kívül a következőket jelentette be: id. Báló István, Farkas János, dr. Fráter Zoltán, Frányó János, Halasi Ede, Katona Ferenc, Makra István, Nagy János, Tari István, Tóth Molnár János, Újvári Ferenc és Vetró József.

A gazdakör elnökévé Zsák Józsefet, alelnökévé Vetró Józsefet választotta. Jegyző Báló János, pénztáros Üveges Lőrinc, könyvtáros ifj. Báló István, ellenőr Bodó Illés, ügyész dr. Fráter Zoltán lett.

A pénztár készlete hadikölcsönben, takarékkönyvben és készpénzben 936 korona 40 fillér volt. A közgyűlés határozatára való hivatkozással törölték a hadbavonult, hadifogoly, elhalt, kilépett kortagok elavult hátralékait. A kormánytól a kör vezetősége kerti és gazdasági vetőmagokat, vetőburgonyát kért. A választmányi tagok segítettek az élelmiszerek begyűjtésében és az áruelosztásban: Bálint Gyula, id. Báló István, Böhm Sándor, Frányó János, Katona János, Katona Ferenc, Kondász Mihály, Kormányos István, dr. Kószó István, Kopasz János, Kovács Antal, Kovács Ferenc, Latzkovits László, Makra István, Pottyondi Miklós, Temesvári Imre, Tóth Molnár János, dr. Túrócz Mihály, Vér György,

⁹ Huszka Lajos-Kanyó Ferenc: Adatok a Szeged külvárosi direktórium szatymazi tevékenységéhez. Az MSZMP Csongrád megyei Bizottsága Oktatási Igazgatóságának évkönyve. 1979. 125-148.

Báló Antal, Gera János, Majoros Antal, Pataki Tamás, Kormányos Illés, Király Mátyás, dr. Jung Sándor.

A Tanácsköztársaság bukása után Szatymazon a fehér tiszti különítmény kegyetlen vérengzést hajtott végre. Ezt szomorú visszaemlékezéssel vették tudomásul a választmányi gyűlés résztvevői.

1920

1920-tól is főként a tehetősebb gazdák önkéntes szervezete lett a gazdakör. A gazdasági ismeretek szerzésén kívül anyagi előnyt is jelentett a gazdaköri tagság (értékesítés, elosztás segítése). A háború előtti baráti, családias hangulat helyébe hivatalos hangnem és politizáló ráhatás került. Az értelmiségiek, mint vezető egyéniségek az uralkodó osztály politikájának szószólói lettek a gazdaköri összejöveleteken s e munkásságuk néhány évre a mezőgazdasági ismeretnyújtás elé került. A nemzeti hadsereg javára 2610 koronát adakoztattak a kortagoktól. A gazdakör tagjaiból alakult 3 bizottság a hadifogságban sínylődő magyarok hazaszállíttatására 4691 korona papírpénzt, 1 db 10 koronás aranyat, 77 db ezüst koronát, 1 db 5 koronás postapénzt, 1 db 25 koronás fehér pénzt gyűjtött. Az elnök Szeged város polgármesterével közölte, hogy a gazdakör tisztikara a Tanácsköztársaság alatt „kifogástalan, hazafias” magatartást tanúsított. A belügyminiszter elrendelte az egyesület összes tagjainak a proletárdiktatúra alatti magatartását egy bizottság által igazoltatni. Az elnök kijelentette, hogy a körön belül egységesebb gazdasági működésre van szükség. Javasolta, hogy a helybeli Népkör és Gazdakör egyesüljön. A Népkörbe a szegényebb gazdálkodók, napszámos emberek tömörültek. Összejöveleteiken gyakran szidták a kormánypártot és annak gazdaságpolitikáját. A függetlenségi eszmék terjedtek volna, de sohasem volt jó a vezetőségük. Neu Sándor vendéglős külön helyiségében jöttek össze kb. 15 év óta. Nyíltan nem hangoztatták, de valójában a szocialista eszmék terjedésének ellensúlyozására alapították, szervezték meg a helyi gazdakör vezetői.¹⁰

A Szatymazi Gazdakör elnöke „testvéries összetartásra, a kör ügyei iránti fokozottabb érdeklődésre” hívta fel a figyelmet. Bejelentette az igazoló bizottság határozatát, mely szerint Katona Jánost kommunista tevékenysége miatt a kortagok sorából kizárták, és a helyiségben lévő csoportképből arcképét eltávolították. Az egyesületnek volt

kézpénzben :	149 korona	30 fillér
takarékbetétben :	422 korona	63 fillér
hadikölcsönkötvényben:	350 korona	-
Összesen:	921 korona	93 fillér

Az elköltözöttek, a bejegyzetlenek által, de leginkább a háborús évek zűrzavaros állapota miatt 43 kötet könyv elkallódott a kör könyvtárából.

¹⁰ A Szatymazhoz közeli Kistelek és Sándorfalva községek egyesületeinek működésével részletesen foglalkozik id. Juhász Antal. Összeállításának és értékelésének hasznát vettem.

A kortagok száma a két kör egyesülésével elérte a 142-t. A mezőhegyesi cukorgyár felhívással fordult a gazdakörökhöz, hogy a megszállt területeken eddig termesztett cukorrépa pótlására a homokterületeken kíséreljék meg a gazdák a cukorrépa termesztését. Az elnök felhívta a kortagok figyelmét, hogy az áresésekkel szemben a munkabérek maradtak a régiek, azokat is csökkenteni kellene. A szatymazi ifjúsági egyesület aratóünnepélyt akart rendezni. Végül a gazdakör rendezte ezt az ifjúság bevonásával. Szeged város tanácsa 8 ezer koronát adott a helybeli templom javítási munkálataira. A földművelésügyi miniszter télen tartandó háziipari tanfolyam szervezését ajánlotta. Anyagot, oktatót, felszerelést felajánlott ingyen, a gazdakörtól megfelelő helyiséget, fűtést, világítást és legalább 20 tizenhat éven felüli növendéket várt. Ismertették a vallás és közoktatási miniszter rendelkezését a tankötelezettség végrehajtásáról. Az elnök kérte a tanköteles gyermekek szüleit, saját és gyermekeik érdekében tartsák hazafias kötelességüknek ennek pontos betartását. Arról hallgattak, hogy a szülők életkörülményei miatt nem járhattak a gyermekek iskolába. A választmány magáévá tette a dr. Aigner Károly által kezdeményezett akciót a kis rongyosok megsegélyezésére.

Az elnök feltette a kérdést a választmányi tagoknak, hogy időszerűnek tartják-e a háború előtti sikeres bor- és szeszkiállításoknak a felújítását az 1922. évben. A tagok panaszkodtak, hogy a kékkő, a mész és a raffia beszerzése igen költséges. A budapesti országos szőlő és borgazdasági kiállítás iránt a gazdák gyér érdeklődést mutattak. A vezetői tagok közül is többen aggodalmukat fejezték ki: „... ha támogatják a kiállítást, annak sikere az antant érdeklődését hívja fel a jóvátétel mielőbbi behajtására”. Az elnök megnyugtatta a jelenlévőket, hogy a kiállítás semmi összefüggésben nincs a jóvátétellel, sőt „gazdasági és kereskedelmi téren való fejlődésünknek bizonyítékául valutánk javulását fogja maga után vonni.”

Dr. Gulácsi Sándor gazdasági tanár a többtermelésről, dr. Jung Sándor orvos egészségügyi feladatokról tartott népszerű előadást.

1922-1923

Az 1922-23. évben jelentkező gazdasági bajokért a Tanácsköztársaságot és a trianoni békeszerződést hibáztatták. Gazdasági segítség helyett a nacionalista politika fejtegetésével álltak elő. Szinte minden hónapban előadás hangzott el. (pl. Petőfi életéről, Magyarország kereskedelmi viszonyairól). A tanfelügyelő előadásában részletesen elemezte az 1. világháború előzményeit. Adatokkal bizonyította annak lefolyását és a bukást. Ismertette a trianoni béke következményeit. Soviniszta propagandával akart hatni a hallgatókra: „A megszálló ellenség, hogy tönkre ne tegye az elfoglalt területeket és azok értékeit, készüljünk fel a magyar haza elfoglalt részeinek mielőbbi visszaszerzésére”.¹¹ Amilyen mértékben nőtt a nacionalista propaganda erőssége, úgy fokozódott a gazdák érdektelensége, közömbössége a gazdakör tevékenysége iránt.

11 A Szatymazi Gazdakör jegyzőkönyvei. Csongrád Megyei Levéltár, Szeged.

Szlávik Ferenc kereskedő kortag felajánlotta, hogy nagyobb mennyiségű megrendelésnél hajlandó a kékkő után nyert tiszta jövedelmének a felét átengedni a kör javára. A kevés jelentkező miatt elmaradt a teljesen ingyenes szövőipari tanfolyam beindítása.

Böhm Sándor indítványozta, hogy a polgármestertől a szatymazi kapitányságban a legrovidebb időn belül kérjenek engedélyt egy pálinkafőzésre szolgáló kis üst felállítására. Annak hiánya szerint óriási kárt okoz a gazdáknak, a városnak. Dr. Gulácsi Sándor előadásában szólt a mezőgazdasági termékeknek a külföldi piacokon való nehéz értékesítéséről. A gazdakörben 2 gazdasági munkást kitüntettek. Ekkor megjelent a kormány képviselőjében dr. Aigner Károly főispán, Bokor Pál h. polgármester és dr. Kószó István belügyi államtitkár, képviselő, aki ismertette az akkori politikai helyzetet.

A könyvtár 375 kötetéből 15 tag 65 kötet könyvet kölcsönzött. A kör pénztára túlkiadás miatt üres volt. Ennek okát a folyton emelkedő árakban látták. Az elnök kérte a kortagokat, hogy ajándékozásaikkal gyarapítsák a gazdakör könyvtárát, mert a nehéz pénzügyi viszonyok között újabb könyvek beszerzése lehetetlen. Részletesen beszélt a szociáldemokráciáról, a keresztény nemzeti összetartozásról, s elvárta a kortagok jóindulatát az egyesületi élet egyre nehezedő munkájához.

1924

Szaporodtak a politikai célzatú előadások. A „keresztény magyar” érzésre hivatkoztak. Gyakran emlegették az ezeréves határok szükségességét. A gazdasági helyzet s vele együtt a pénz értéke romlott. Egy budapesti fa- és szénkereskedő ajánlatot tett, mely szerint 9,5 q búzáért 100 q szenet, 13,5 q búzáért 100 q I. rendű hasábfát küld, de a gabonát csak augusztus 15, tehát a cséplés után szállítanák. Az elnök kijelentette, hogy a kör ügyeinek további vitelét a tagok részvétlensége miatt nem vállalja. Közölte, hogy a vonzóbb előadások, ünnepek és kiállítások alkalmával elkerülhetetlenül szükséges reprezentálást a nehéz viszonyok miatt a sajátjából fedezni képtelen. Az egyesület működését megbénítja a tagok közbössége. Sajnálattal, de kérte a választmányt, hogy gondoskodjanak más vezetőről.

A szegedi áruvásáron és kiállításon dr. Fráter Zoltán borával, Báló Ferenc terményeivel, gyümölcsseivel és fűzres paprikájával aranyérmet nyert. Báló Ferenc indítványozta, hogy Szatymaz hősi halottainak emlékét méltóképpen örökítsék meg. Ő maga, aki átélte a borzalmakat, nagyobb összeget ajánlott fel és gyűjtőívet kért, hogy gyűjthessen e célra.

1925

Zsák József meghajlott a közóhaj előtt, továbbra is vállalta az egyesület vezetését. Dr. Fráter Zoltán Szatymaz és környéke lakóinak régi kívánságát ismertette a közgyűléssel: létesítsenek plébániát Szatymazon. Indokait a következőkben vázolta:

1) Maga a templom annak a földdarabnak a tőszomszédságában épült fel, amelynek többi része Szeged város tulajdona (park és környéke). A templom mellett tehát városi területen építhető fel a plébánia-lak. 2) Kedves plébánosunk meghalt. Most a legalkalmasabb a felsőközponti plébánia területének kettéválasztása, mert senki érdekeit nem sérti, ha ezt az alkalmat elszalasztják, évtizedekig várhatnak rá. 3) A nehéz gazdasági viszonyok mellett

elsősorban a helybeliek kötelessége, hogy anyagi lehetőségeikhez mérten hozzájáruljanak a plébánia létesítéséhez. A szükséges fuvart és vályogot a szatymaziaknak kell biztosítani. A közgyűlés tagjai egyhangú lelkesedéssel vállalták a feladatokat. 25 millió korona, sok napi fuvar és szakmunka felajánlása történt meg. Hamarosan küldöttség kereste fel a polgármestert, Szeged főpapját (aki felsőközpont plébánosaként ismerte a szatymaziakat), a főispánt és az egyház megye püspökét, hogy támogassák a plébánia létesítését.

Az utóbbi két évben alig hangzott el előadás, vita mezőgazdasági kérdésekről. A tanfelügyelő a szabadkőművességről, a szociáldemokrácia térhódításáról fejtette ki véleményét. Kukay József posta főtiszt a kettős és hármas motoreke hasznosságáról szólt. Bizonyította, hogy a legkisebb földet is meg lehet vele szántani anélkül, hogy a legcsekélyebb eleven föld maradna felszántatlanul, azonkívül mélyszántással a több termelést is lehet segíteni.

Az elnök ismertette a leendő plébánia területét, mely szerint a szatymazi, fehértói kapitányságok egészen, az öszeszékinék pedig a szatymazival határos fele alkotná a körzetet. A természetbeni és pénzügyi adományok gyűjtését esküdtségek szerint javasolták.

Szűcs István esküdtsége: Zsák József, dr. Fráter Zoltán, Csányi Sándor, Báló István, Molnár Lajos.

Gera János esküdtsége: Latzkovits László, Böhm Sándor, Lantos István, Molnár Mihály.

Galiba Mátyás esküdtsége: Bálint Gyula, Katona János, Lippai József, Tápai István.

Bodó Illés esküdtsége: Ördögh Imre, Bodó Illés, Botka Márton, Ördög Ferenc.

Kormányos János esküdtsége: Báló Antal, Kormányos János, Sirokay Viktor, Vetrő József.

Nagy János esküdtsége: Kosótzky Pál, Balog Mihály.

Juhász József esküdtsége: Simsay István, Juhász József.

Korom Pál esküdtsége: Wöller György, Korom Pál.

Korom Lajos esküdtsége: Humay Nándor tanító, Korom Lajos.

Makra Márton esküdtsége: Katona György tanító, Farkas János, Förgeteg József, Kispál Pál, Makra Márton.

Vér György esküdtsége: Miklós Sándor, Dékány Pál, Lippay Mihály, Vér György.

Dr. Jung Sándor orvost megkérték, hogy beteglátogatásai alkalmával közös ügyüket ajánlja a tanyai lakosság figyelmébe. Gombkötő Antal tanfelügyelő köszönetet mondott a gazdáknak, hogy a makraszéki iskola harangjának felállítását adományaikkal elősegítették.

Dr. Jung Sándor előadást tartott az emberiség származásáról, fejlődéséről. A Szatymazon töltött 16 év után Szegedre került körzeti orvosnak. Utódja dr. Fröhlich Jenő lett, aki Erdélyből került Szatymazra.

A Szeged Domaszéki Gazdasági Egyesület és a Szeged II. kerületi Függetlenségi Népkör díszzászló szentelési ünnepélyt rendezett. Mindkét egyesület zászlószeget küldött. Azokat 100 ezer 100 ezer korona kíséretével, mint jótékony adományt a szatymazi gazdakör visszaküldte, erkölcsi kötelessége szerint.

Móricz Pál „Magyar sirató” c. könyvét az elnök megvételre ajánlotta, melyben sok szegedi vonatkozású novella található. Az író Szatymazon többször is megjelent.

Báló István panaszkodott, hogy a piaci helypénzszedéssel sok baj van. Magas a helypénz, a piac elnéptelenedéséhez vezethet.

Szeged város az utóbbi árverésen a szatymazi liget mellett 2 hold területet nem árverezett el, azt kihagyta a plébánia javára. 40 ezer vályog már a helyszínen volt. A város 18 ezer téglát és 6 ezer cserepet ígért, Szeged város tanácsa pedig biztosította a plébános fizetését. Dr. Fröhlich Jenő a gyermekbetegségeknek alkalmazható eljárásokról tájékoztatta hallgatóit.

1926

85 főre olvadt a taglétszám. 28 gazda kölcsönzött könyvet a kör könyvtárából.

A tisztikar névsora:

Díszelnök: dr. Kószó István Tiszteletbeli elnök: Török Antal

Elnök: Zsák József, alelnök: Vetró Antal Jegyző: Bálint Gyula. Ügyész: dr. Fráter Zoltán

Gazda: id. Báló István Pénztárnok: Miklós Sándor

Ellenőrök: Botló Illés, Lantos István Könyvtárnok: Sirokay Viktor Zászlósok: Báló György, Molnár Lajos

Igazgatósági tagok:

Balogh Sándor, Báló Ferenc, Berta Adám, Böhm Sándor, Csányi Sándor, Dezső Sándor, Dékány Pál, Egert István, Frányó János, dr. Fröhlich Jenő, Gombos Pál, Horváth György, Horváth Balázs, Horváth Lajos, Kispéter Mihály, Klement Antal, Kopasz János, Kovács Antal, Makra István, Ördögh Ferenc, Retkes János, Szlávik Ferenc, Tápai István, Wöller György.

Az elnök felszólított mindenkit, hogy egy-egy megbízható gazdát beszéljen rá a köri tagságra, mert az egyesület nagyobb létszámmal eredményesebb működést tudna kifejteni.

Szepesy József borászati és szőlészeti felügyelő a tanfelügyelővel megjelent Szatymazon, s meglátogatták a Zsótér-Wagner-féle gyümölcsfaiskolát, valamint Rácz Antal, Sonnegger Ottó, dr. Fráter Zoltán és Wagner Adolf szőlőtelepeit. Évek óta jó hírnévnek örvendett a Wagner-féle gyümölcsfaiskola. Nagyon meglepte a felügyelőt a szakszerűen kezelt csemetekert. Wagner már régóta eladásra is szaporított gyümölcsfákat, amióta meggyőződött róla, hogy a homokföldben nőtt facsemete homokba ültetve sokkal jobban fejlődött, mint a kövér újszegedi földből vagy a délbudai kertekből áttelepített. Az elnök örömmel állapította meg, hogy Szatymazon a kisebb birtokkal rendelkező gazdák is foglalkoznak már gyümölcsfa-nemesítéssel és szaporítással nemcsak a maguk szükségletének a fedezésére, hanem a környéken való értékesítésre is. Minden igényt kielégítettek cseresznye, meggy, őszibarack és nyárialma-facsemetékből.

Az 1848-as márciusi forradalom évfordulóját megünnepelte a gazdakör.

A szatymazi borkiállításon a Kecskeméti Mezőgazdasági Kamara és a Szegedi Gazdasági Egyesület kiküldöttjei elismeréssel nyilatkoztak a kiállított borok minőségéről és menyenyiségéről.

Óboroknál a kamara

I. díját Báló István,

II. díját Dékány Pál,

Újboroknál a kamara

I. díját dr. Fráter Zoltán,

II. díját Bay Bertalan

érdemelte ki. Oklevelet kapott: Szűcs István, Kett Károlyné, Katona Antal, Wagner Adolf.

A Szegedi Gazdasági Egyesület díjai közül
újboroknál

1. díját Báló Antal,

II. díját Bodó Illés,

óboroknál

1. díját Gárgyán Imre,

II. díját Horváth Lajos kapott.

Elismerő oklevelet kapott: Babarczy József, Báló Ferenc, Lantos István, Vetró József, Förgeteg József.

Külön ezüstérmet kapott Báló István órizlingi és dr. Fráter Zoltán nagyburgundi óboráért.

A szatymazi levante egyesület zászlószen teléssel egybekötött versenyt rendezett. A megszűnt Szatymazi Népkör minden vagyonát átadták az ifjúságnak, a díszzászlót is. Mikor az ifjúsági egyesület átalakult levante egyesületté, új zászlót kapott, a nép kör zászlaját a templomban helyezték el.

A Kiskunhalasi Gazdasági Egyesület ló- és kocsiversenyén Szatymazról Újvári Ferenc is részt vett és II. díjat nyert.

Az elnök javaslatára az Újpesti Vakok Intézete fenntartására 50 ezer koronát küldött a kör. Simsai István erkölcsnevelő előadását figyelemmel hallgatták.

1927

A gyér látogatottság miatt a közgyűlések helyett csak választmányi gyűlést tudtak tartani. Szepesy József szőlészeti-borászati felügyelő szolt több ízben a kortagokhoz a peronoszpóra pusztításáról, a gyümölcsfák kártevőiről, de felsorolta az ellenük való védekezés módjait is. Dr. Fráter Zoltán javasolta, hogy a szőlő és borászati felügyelőség székhelyét Csongrádról Szegedre helyezték át. A felügyelőség hatáskörébe tartozott Csongrád, Csanád, Torontál, Bács-Bodrog vármegyék meg maradt területe. A statisztika szerint a szőlőterületnek a fele szegedi földön volt, ezért itt igényelték leginkább a felügyelőség útmutatásait, tanácsait.

Szepesy József gazdasági felügyelő kerületébe 81 község tartozott, de tapasztalatai szerint Szatymazon látta a legfejlettebb szőlő- és gyümölcskultúrát. Kiemelte a gazdák intenzív és áldozatkész foglalkozását a szőlőműveléssel. Ismertette a gazdasági helyzetet és a legfontosabb teendőket. Az 1926-os esztendőt a szőlő- és gyümölcs termesztést illetően igen gyengének említette. Panaszkodott a bor- és gyümölcskivitel visszaesése, a vegyszerek magas ára, a mezőgazdasági munkabérek magas szintje miatt. A peronoszpóra és szőlőmoly veszélyére ismételt figyelmetztetett. Az egységes, rendszeres és idejében történő védekezést ajánlotta. „Május elején meg kell kezdeni a permetezést és 2 hetenként végezni kell augusztus közepéig 1%-os bordói lével. Ha több meszet alkalmaznak, eredmény nem lesz, ha kevesebbet, leperzselik a lombot, ezért lakmusz papírral el-

lenőrizni kell a permetlé összetételét ... Moly ellen a leghatásosabb, ha 1 kg rézgálicot feloldva 100 liter vízhez keverik, s hozzáadnak 15 dkg urániazöldet, s megfelelő meszet.” Örömmel állapította meg, hogy Szatymazon az idejében történő kötözést, permetezést nem szorította háttérbe a burgonya, kukorica kapálása.

1928

A gazdakör javaslatára megkezdődött a plébánia melletti területen a gazdasági iskola építése. Az építés költségét a minisztérium fizette, a felszerelést, berendezést Szeged városának kellett biztosítani. Régi adósságot törlesztettek.

Szegeden már 1887 októberében tanácsülési határozatot hoztak, hogy „Szatymazon, mint szőlészeti borászati és gyümölcsészeti központon” 10-15 holdnyi területen minta szőlőtelep és gyümölcsfaiskola létesüljön. Az I. világháború kitöréséig működött is a gazdakör védnöksége alatt.

A Szatymazi Gazdakör megalakulásától kezdve a felnőtt gazdaságsadalmat a környező vidéken mezőgazdasági elméleti és gyakorlati útbaigazításokkal ellátta. Gazdasági, de igen gyakran népművelési, oktató feladatokat is teljesített.

Szeged külterületén, gazdasági okokból, tanyai mezőgazdasági központokat létesítettek nagy áldozatok révén. *Szatymazon Szeged külterületének legrégibb egyesülete, a Szatymazi Gazdakör a lelkes gazdák önfeláldozó munkájával, önként és természetesen jött létre, s kialakult belőle egy olyan mezőgazdasági és kultúrközpont, mely sok tekintetben felülmúlta a mesterségesen kialakított tanyai központokat.*

Az elemi iskolai tanulmányokat befejező tanyai fiatalok mezőgazdasági továbbképzését kellett az új gazdasági iskolának megkezdeni. Az építkezés alatt Kamenszky Béla kitűnő gazdasz és kertész irányításával elkészült a mezőgazdasági oktatás minta intézetének terveze (park, gyümölcsös, mintaszántó, bolgárkertészet). Kamenszky Béla Szatymazra kerülése óta a legőszintébb, legtermészetesebb kapcsolatot teremtette meg a Szatymazi Gazdakör vezetőségével. Évtizedek alatt nemcsak a fiatalokat, a felnőtteket is oktatta a mezőgazdasági szakismeretekre. Élénk képzelőerejével, szaktudásával, lebilincselő előadói képességével mindig hatni tudott hallgatóira. A gazdakör díszelnöke maradt az egyesület fennállásáig.

Az 1927. esztendőben nagy kárt tett a fagy a szőlőkben, gyümölcsösökben. 1928 tavaszán nemcsak a gabonafélék szenvedtek fagykárt, hanem az áprilisi fagyok a virágzó gyümölcsfák évi termését pusztították el. 1928 májusában a Szatymazi Gazdakörből kilépett, főleg földművelő és állattenyésztő gazdák a fehértói kapitányság területén megalakították törvényes szervezetüket, a Szeged-Fehértói Gazdakört, gazdasági érdekeik védelmére. Célul tűzték ki az erkölcsösségnek, a hazaszeretetnek, a nemzeti érzésnek az ápolását, fejlesztését, a közgazdasági haladás előmozdítását. A következő vezetőséget választották :

Elnök: Bárkányi Mihály

Díszelnök: dr. Szakáts József fehértói földbirtokos Alelnök: Katona Antal

Gazda: Lippai Imre

Jegyző: Gera Pál és Katona József

Ügyész: Dr. Fajka Lajos Pénztáros: Füz István

Ellenőr: Klivinyi Gergely Zászlós: Tóth János Könyvtáros: Gera József

Számvizsgálók: Gémes Mihály, Lippai Flórián, Dékány István, Korom Sándor, Kapás Pál, Juhász István.

Testületileg beléptek a Szegedi Gazdasági Egyesületbe.¹² A szatymazi kapitányság területén 1928 június elején rettenetes jégverés pusztított. A szőlők, gyümölcsösök, szántók borzalmas látványt nyújtottak. Elpusztult a Wagner-Zsótér-féle faiskola is. A földművelésügyi miniszter a gyümölcsfaápolási és védekezési ismeretek népszerűsítése céljából Szatymazon tanfolyam tartását rendelte el 1928-1929 telén. Egy tanfolyamra államköltségen 15 törpebirtokost, kert- és szőlőmunkást vettek fel. Tisztában voltak azzal, hogy a napszámosokat, mezőgazdasági munkásokat kell kiképezni, hisz az ő munkájuk eredményezte a virágzó gyümölcsösöket, szőlőket. A tulajdonosok csak irányítottak, dicsekedtek, büszkélkedtek. A minisztérium a gépeket, anyagokat, szerszámokat a tanfolyam alatt biztosította. Wagner Adolf ny. gimnáziumi igazgató, gazdaköri tag vezette a tanfolyamot.

A gyümölcsfaápolási, permetezési tanfolyam hallgatói háromszor egy-egy heti elméleti és gyakorlati képzésben részesültek. (1. Téli, 2. tavasz végi, 3. nyári tanfolyam). Mindennap más-más gazda kertjében folyt az oktatás.

1928. augusztus 20-án a gazdakör népünnepélyt rendezett a plébániaalapítás költségeinek fedezésére. Az ünnepi beszédet, szavakat, énekszámokat a liget fái alatt, a csárdában ebéd követte.

Decemberben ünnepelte Szatymaz lakossága Zsák József iskolaigazgató szatymazi működésének 30. évfordulóját. 30 év óta tisztviselője, 20 év óta elnöke volt a Szatymazi Gazdakörnek. A gazdakör helyiségében a 100 terítékű ebéden részt vett a szatymazi és környékbeli tantestület, Gombkötő Antal tanfelügyelő vezetésével. Virág Vincze plébános az ünnepeltnek a gyermeknevelés terén egy emberöltőn át kifejtett munkásságát, dr. Pálffy József a szatymazi templomépítés, a plébánia alapítása, a szeszfőzde, a fürdő létesítése érdekében végzett tevékenységét emelte ki. Dr. Fráter Zoltán a gazdakörben végzett áldozatkész munkáját köszönte meg, Dr. Falcsione Kálmán a nyaralók nevében üdvözölte.¹³

1929-1930

A gazdasági válság következményeként a mezőgazdasági termékek árai katasztrofálisan visszaestek. A gazdakör működésében megtorpanás következett be. Az értékesítési bajokkal szemben tehetetlenek voltak, a gazdakör erőtlenné vált a gazdák védelmére. Viszont előtérbe került a mezőgazdasági ismereteket terjesztő szerepe, a gazdasági iskolával karöltve. Sok tennivaló akadt még, hisz a szatymazi gyümölcs és bor kiváló íze miatt vált kedvelté, de a külfölddel való versengésben a mennyiséget és a minőséget illetően alulmaradt.

¹² Szeged-fehértői Gazdakör jegyzőkönyve: alapszabály. Csongrád Megyei Levéltár, Szeged.

¹³ Makra József szatymazi lakos, gazdaköri tag visszaemlékezése.

A Fehértói Gazdakörben Wagner Adolf és Kamenszky Béla több ízben tartott ismeretterjesztő előadást a gyümölcsstermelésről. Dr. Aigner Károly főispánt és dr. Somogyi Szilveszter polgármestert a Szatymazi Gazdakör díszelnökeivé választották, a gazdakör, a gazdatársadalom és a mezőgazdaság terén kifejtett működésük elismeréseként. A gróf Klebelsberg Kunó nevét viselő szatymazi gazdasági népiskola évzáró vizsgáját a gazdakör választmányja megtekintette.

A népiskolát végzett ifjúság hetenként 2 félnapon, 5-5 órában speciális gazdasági oktatásban részesült (kertészet, méhészet, gyümölcsstermelés). A leányok a háztartásvezetés alapelemeit sajátították el.

A pusztaság helyén gyönyörű park, bolgárkertészet, mintaszántó mutatta Kamenszky Béla igazgató és tanítványainak eredményes fáradozását.

A kiállításon a fiúk által készített kosarak, gazdasági eszközök, a leányok kézimunkái, szabásmintái, fehérnemű-, ruhanemű-varrások, a gyúrt tésztaféleségek tetszettek a látogatóknak. Mindenütt fellelték a fegyelem, a tisztaság, a pontosság nyomait. Sokat időztek a vendégek a mezőgazdasági vegyszereket bemutató kiállításon, az ásvány- és rovargyűjtemény mellett. A főzőtanfolyam növendékei öt fogásból álló ebédet főztek a vendégek részére.¹⁴

Az agrárváltság 1929-ben már érezte hatását. A mezőgazdasági termékek értékesítési lehetősége összesűkülte. A fizetési kötelezettség háromszorosára nőtt. Amit például 1927-ben egy hold föld árából tudott megfizetni a földműves, azért 1930-ban három hold föld ára kellett. A földnélküli parasztok és a törpebirtokosok sokat nélkülöztek, pedig minden munkát elvállaltak s végeztek, sokszor megaláztatásban. A módosabbak az önellátásra, gazdasági egyensúlyuk megtartására törekedtek.

A válságos évekre felnőtt Szatymazon az a tanyai földműves réteg, amelyben erős volt a mezőgazdasági művelődés iránti vágy s tudatossá, korszerűvé válhatott volna a szőlő- és gyümölcsstermesztés, de a társadalmi, politikai, gazdasági körülmények éppen annak ellenében hatottak. Az úri birtokosok kapásai, a mezőgazdasági napszamosok a sok képzés, tapasztalás, kísérletezés által valóságos szakmunkásai lettek a szőlő- és gyümölcsstermesztésnek.

A szatymazi mezőgazdasági iskolában minden évben számos parasztfiatal tett szert mezőgazdasági szakismeretekre, amit később, önálló gazdává válva kamatoztathatott. Ez a generáció a felszabadulás után, élve a társadalmi, a gazdasági lehetőségekkel, magas szintre emelte a szatymazi ősziarack, téli alma, de általában a szőlő és gyümölcsstermesztést.

Az 1931-es felmérés alapján a szatymazi kapitányságban mintegy 45 ezer gyümölcsfát gondoztak.¹⁵

10000 almafa	6200 ősziarackfa
8 200 körtefa	6800 szilvafa
5 000 kajszibarackfa	3000 meggyfa
4 500 cseresznyefa	800 diófa
300 mogyorófa	150 birsalmafa
80 mandulafa	20 fügefafa

¹⁴ A Szatymazi Gazdakör jegyzőkönyvei, iktatói 1930-40-es évek. A szerző tulajdona.

¹⁵ Tanyai Újság, Szeged, 1933. V. 21.

A választmányi gyűlésen felolvasták a fiatalkorúak szegedi felügyelőségének iratát a fiatalkorúak elhelyezéséről. Az elnök bejelentette, hogy Szeged város gazdasági hivatala ingyen napraforgómagot adott a lakosságnak vetőmagként, de a szatymaziak közül kevesen vették igénybe. Sajnálkozását fejezte ki Zsák József elnök, hogy a gazdakör által rendelt fapermetező gépet (mellyel a legmagasabb fát is be lehetett permetezni) csak öt-hat gazda kölcsönözte, így az évi 50 P törlesztési díjból csak 14 P folyt be. Felolvasták a Szeged Zákányi Olvasókör Elnökségének meghívóját vándorgyűlésekre. A Szatymazi Gazdakör legkevesebb 4-5 személlyel mindig képviseltette magát az ilyen rendezvényeken. Az utóbbi évek leglényegesebb gondját, a gyümölcscéltékesítés megoldását, minden összejövötelen részletesen megtárgyalták. Abban állapodtak meg, hogy a gazdakör vezetősége kapcsolatot keres a külföldre szállító nagykereskedőkkel, s a gyümölcsöt a gazdaktól helyben a gazdakör veszi át. A választmány tagjai lelkesedéssel írták alá a hazai ipar pártolását sürgető körlevelet. Az iskoláknál kifüggesztették a hirdetményeket, melyek a kékkő jutányos beszerzéséről, a baromfitenyésztésről és a korai burgonyatermesztéséről adtak hasznos útbaigazításokat.

Wagner Adolf ismertette a kártékony rovarok és tetvek életfeltételeit, szaporodásukat. Rámutatott a gyümölcsvédelem fontosságára. Rágcsálók ellen az arzénos permetezést ajánlotta. Összetétele: 100 liter vízben 1/2 kg rézgálic, 1/4 kg sulfarol, 20 dkg sweinfur-tizöld, 1 1/2 kg oltott mész; tavaszi permetezésre). A szivók elleni védekezésre elegendőnek tartotta az egyszerű arzénos permetlevet. Hangsúlyozta azonban, hogy a védekezésnek csak akkor van hatása, ha kellő időben alkalmazzák. Permetezésre a Gazdakör tulajdonában lévő bérpermetezőt tartotta alkalmasnak, mert azzal a legfejlettebb fa is teljesen bepermetezhető és a szórás is a legmegfelelőbb. Őszibarackfák permetezésére a fenti permetleveket nem ajánlotta, mert levelei igen érzékenyek. Őszibarackfák védelmére, levéltetvek ellen legjobb hatást a légyforgácsos lehet elérni. Összetétele: 10 liter vízben 2 kg légyforgácsot kell felforralni, forrás után leborítva 24 óráig állni hagyjuk, azután leszűrjük; másik 10 liter vízben (meleg) 1 1/2 kg kálszappant feloldunk. A két levet összeöntjük és 80 liter vízzel felkeverjük).

A Szatymazi Ifjúsági Egyesület pünkösdi napján műkedvelő előadással egybekötött bál-t rendezett. A gazdakör tagjai megjelenésükkel emelték az est sikerét.

Báló István javasolta a szatymazi bortermelők érdekében, hogy a volt szeszfőzde helyén időszakos (havonta 4-5 alkalommal működő) hordóhitelesítő hivatalt állítsanak fel.

Wagner Adolf bejelentette, hogy a Wagner-Zsótér faiskola 2000 nemes gyümölcs-facsemetét (fele cseresznye, meggy és szilva, a másik fele őszibarack és alma) osztott ki ingyen Szatymazon a szegényebb gazdák közt, és ezzel Szatymaz gyümölcs termelésének fellendítését segítette.

Az elnök felolvasta a gyümölcscéltékesítés segítése érdekében végzett levelezését. Sipos Pál és több nagykereskedő ajánlatait a gazdák nem tartották megfelelőnek, ezért megkérték Wagner Adolf kortagot, hogy keresse fel a budapesti nagykereskedőket, és a gazdakör nevében személyesen tárgyaljon velük. Wagner Adolf örömmel elvállalta a megbízatást, utazási és egyéb költségek megtérítése nélkül.

Dr. Fráter Zoltán felelevenítette gróf Klebelsberg Kunó országgyűlési képviselő Szeged érdekében kifejtett munkásságát. Javasolta, hogy a gazdakör tagjai a közelgő választás alkalmával ismét mellette foglaljanak állást.

A Szeged-Szatymazi Keresztény Szocialista Egyesület indítványozta a gazdakörnek, hogy a munkaadó gazdák bevonásával a munkabérek megállapítására külön értekezletet hívjának össze.

1932

A gazdakör Szatymaz gazdatársadalmának tudomására hozta, hogy a Szegedi Közpon-ti Tejcsarnok Szatymazon külön begyűjtő állomást rendez be, ha kellő mennyiségű tejet tudnak a gazdák biztosítani. Felolvasták a Duna-Tisza közti Mezőgazdasági Kamara felhí-vását az „Arzopác”használatáról. Frank István kortag elmondta, hogy az ajánlott anyagot használta, s igen alkalmasnak találta a búza megvédésére az üszkösödés ellen.

A földművelődésügyi miniszter Szatymazon szőlőoltási, metszési, borkezelési tanfo-lyam szervezését és megindítását rendelte el, teljesen díjtanul, Szepesy József kerületi bo-rászati és szőlészeti felügyelő irányításával.

Az elnök „hosszabb beszédben elemezte a rossz gazdasági viszonyok szülte nyomort”, s kérte a kortagokat, hogy „mint a múltban, úgy a jelen évben is munkálkodjanak a” kisron-gyos akció minél sikeresebb megvalósításáért. Alamizsnákkal, alkalmi jótékonykodások-kal a módos gazdák nem enyhíthették a nincstelen és a törpebirtokos családok nyomorát. A különféle adóterhek, a leszorított napszám bérek szaporították a kisrongyosok létszámát. A nehéz pénzügyi viszonyok miatt a házról-házra járva történő pénzgyűjtési akciót nem tartották eredményesnek. Megkérték a plébánost, hogy a szószéken hívja fel a figyelmet az önkéntes természetbeni adakozásra. Sokszorosított felhívásokat juttattak el a jobb módú gazdákhoz, hogy adományaikat az iskoláknál adják le.

A szaktanfolyam és a nyomorenyhítő akció a körülményekhez képest jó eredménnyel végződött. A közgyűlés gyér látogatásával ellentétben, a kör könyvtárát 21 tag 34 alkalom-mal kereste fel könyvkölcsönzés végett.

1933

A jómódú gazdák elégedettségük, elbizakodottságuk miatt mellőzték a gazdakört. A kiscgazdák a bizonytalan gazdaságpolitikát érezték a kormánypárt hangzatos politikája és célkitűzései mögött, ezért maradtak távol a gyűlésektől. A gazdakör történetében elő-ször az egyesület élére helybeli szakember került, Kamenszky Béla személyében. A meg-tárgyalandó ügyek között gyakran szerepelt a gazdakörből való kilépés bejelentése. A Szegedi Gazdasági Egyesület hatékonyabb irányítással igyekezett összehangolni a Szeged környéki gazdakörök tevékenységét. A szakelőadásokat követő közös ebédek, a gazdasági szerek ajánlása, országos mezőgazdasági kiállítások (kedvezményes utazás) megtekinté-sének szervezései már kis ösztönző erőnek hatottak. A vezetőség erejét lekötötték a helyi ünnepélyek szervezései és le bonyolítási munkálatai (nemzeti ünnep, vallásos ünnepek, arató-ünnepség). Gyakran kellett jelentéseket írni a Duna-Tisza közti Mezőgazdasági Ka-marának, a Népművelési Bizottságnak a könyvtár állapotáról, forgalmáról, Szeged város

polgármesteréhez, aki főleg szociális adatok iránt érdeklődött, a Szegedi Árvaszéknek, ahonnan az állami menhelybe be nem utalható gyermekek segélyezéséről tudakozódtak. A gazdakör a következő vezetőséget választotta.

Elnök: Kamenszky Béla

Alelnök: Vetró József

Gazda: Báló István

Ügyész: dr. Fráter Zoltán

Jegyző: Miklós Sándor

Pénztáros: ifj. Frányó János

Könyvtáros: Szabó János

Ellenőrök: Botló László és Kátai András

Zászlósok: Rácz János és Tóth M. István

Választmányi tagok: Báló Ferenc, Bárkányi Ferenc, dr. Béczy Béla, Bérczy István, Frank István, id. Frányó János, Hegedűs Ferdinánd, Katona György, Kónya István, Kriszt József, Kúp Béla, Kopasz Mihály, vitéz Molnár Lajos, Molnár József, Nagy Sándor, Ökrös Gyula, Simsay István, dr. Szakács József, Szkála Andor, Rovó István, Ördög Ferenc, Virág Vince, Wagner Adolf, Wöller György.

1934

Két közgyűlésen és öt választmányi gyűlésen 29 ügyirat tárgyát beszélték meg a gazdák. Ünnepes keretek között emlékeztek meg 1848. március 15-re. Virág Vince plébános tartott ünnepi beszédet. Péter-Pál napján az aratóünnepély programja 3 részből állt. Búzás kocsival arató lányok és legények kíséretében felvonult a gazdakör tagsága a templom elé, ahol a plébános beszéde után áldást osztott az új termésre és a hívekre. Több szavalat után visszavonultak a kör helyiségébe, ahol az arató lányok és legények között díjakat osztottak ki. Délután a ligetben folytatódott a népünnepély, majd este gazdabál kezdődött. Az év folyamán Szabó János tag irányításával, a gazdakör keretében, több igen jól sikerült műkedvelő színi előadás került bemutatásra. A taglétszám 63-ra csökkent, ebből 10 városi volt. Szomorúan állapították meg, ha a létszám így csökken, akkor az a veszély fenyeget, hogy a gazdakör önmagától megszűnik.

A pénztári napló szerint a bevétel: 214 pengő 33 fillér

a kiadás: 209 pengő 21 fillér volt.

Kifizetetlen maradt a korábbi évekből visszamaradottakkal együtt 21 tagdíj nyugta. Szabó János könyvtáros jelentése szerint a könyvtár állománya 427 kötet volt.

A könyvtár fogalma: olvasásra 968 esetben kölcsönöztek könyvet, ami régóta nem fordult elő. A könyvtárórákat minden vasárnap délelőtt pontosan megtartották. Ajándékozás folytán 23 kötet könyvvel gyarapodott az állomány.

A Szegedi Gazdasági Egyesület szervezésére összeírták a szegedi lóversenyre benevezésre alkalmas lovak gazdáit. Szakelőadó beszélt a fagykárt szenvedett szőlők és gyümölcsfák kezeléséről. Buzdították a gazdákat a szegedi mezőgazdasági kiállításon való részvételle. Segítettek a szatymaziaknak a permetező anyagok és nemes vetőmagvak beszerzésében.

Minden gyűlésen beszéltek a szatymazi templom kibővítéséről, melyhez Szeged városa számottevő segítséget adott. A gazdakör tagjai adakoztak a tudóbajos gyermekek napközi otthona javára.

1935

A februári közgyűlés elmaradt, mert 30 tag sem jelent meg. A választmány tudomásul vette a Szeged Zákányi Gazdakör meghívását a homoki borkiállításra és borvásárra. Az elnök felhívta a jelenlevők figyelmét a Németországból behozott homoki lucernára, s felolvasta a Magyar Róna c. szaklap cikkét, mely arról szólt, hogy a homokon jól bevált ez a takarmánynövény. Kísérletezés céljából többen rendelték a magijából. Mivel a gyűléseken kevesen jelentek meg, ezért úgy döntöttek, hogy az általános szótöbbséggel hozott határozatok a jelen nem lévő tagokra is kötelező érvényűek.

Az elnök előterjesztette a költségvetést:

Bevétel tagdíjból (63 tag után)	100 pengő
Kiadás: 1. A helyiség fűtése, világítás	24 pengő
2. A jegyző tiszteletdíja	5 pengő
3. Szegedi Gazd. Egyl. tagdíj	5 pengő
4. Magyar Róna előfizetése	5 pengő
5. Egy pecsétnyomó készítése	6 pengő
6. Hósi szobor gondozása	6 pengő
7. Egyébre	7 pengő

A Szegedi Napló c. napilapot a pénzhiány miatt nem rendelték meg.

Dr. Bérczy Béla az általános egészségvédelemről tartott tanulságos előadást. Dr. Pálffy Józsefet, Szeged város polgármesterét, szatymazi szőlőbirtokost a szatymazi Gazdakör díszelnökévé választották. Dr. Bérczy Béla javasolta, hogy a gazdakör II. Rákóczi Ferenc érdemeit halálának 200. évfordulóján méltó keretek között elevenítse fel.

Felolvasták a földművelésügyi minisztérium köriratát a fagykarakkal szembeni védekezés módokról, valamint a Szegedi Gazdasági Egyesület ajánlását a Gazdák Biztosító Szövetkezetének támogatására. Megtartották az aratóünnepélyt, ahol átadták Fischer István napszámosnak a minisztérium elismerését és jutalmát, 40 éves egy helyben való szolgálatának elismeréséül.

Az elnök bejelentette, hogy Zsák József, a gazdakörnek hosszú ideig volt elnöke, iskolagazgató, 43 évi munkálkodás után nyugalomba vonult. A gazdakör ajándékkal akarta meglepni, melyről azonban a díszelnök lemondott, így az ajándékvételre összegyűlt 23 pengőt a szatymazi szegény gyermekek tejakciójára juttatták el.

Kúp Béla gazdaköri tag két gazdasági tervről tájékoztatta a választmányt:

1. A Szeged vidéki Gyümölcstermelők Egyesülete Szeged határára a gyümölcs favédekezést kötelezővé akarta tenni, s e cél érdekében 50 000 pengő állami kölcsönt óhajtott igénybe venni.

2. Törvénytervezetet készítettek a homokterületek szőlőtelepítésének korlátozására. Az előadó kiemelte mindkét intézkedés káros következményeit, s rámutatott, hogy a szegedi gazdákat anyagi romlásba viheti.

A választmány úgy határozott, hogy tiltakozik minden erőszakos beavatkozás ellen. Amíg megnyugtató kísérletek nem bizonyítják a védekezés megbízhatóságát, addig kötelező védekezéstről szó sem lehet. A homokterületek gazdasági jelentőségüket és értéküket elveszítik, ha a szőlőtelepítést bármiféle törvénnyel korlátoznák. A határozatot eljuttatták a Szegedi Gazdasági Egyesület elnökségéhez.

Szabó János könyvtáros beszámolt arról, hogy a gazdakör tagsága, különösen Szatymaz ifjúsága rendszeresen olvas. Öröndetes, hogy nagyszámú a könyvkölcsönzés, de a könyvek nagymértékben rongálódtak. Karbantartásukra az egyesületnek fedezete nem volt. A vezetőség úgy döntött, hogy a gazdakör könyvtárát ezután csak a gazdaköri tag veheti igénybe.

Az elnök ismertette a földművelésügyi miniszter rendeletét, „mely szerint minden gyümölcstermelő önmaga köteles védekezni a gyümölcsösében fellépő kártevőkkel szemben. Szakközegek ellenőrzik a gyümölcsösöket, s aki a gyümölcsfák gondozását elhanyagolja, az szigorú büntetésben részesül.” A gazdák örültek a rendeletnek, mert azoknak az érdekeit szolgálta, akik gyümölcsösüket rendszeresen gondozták.

A Szegedi Gazdasági Egyesület és a Szatymazi Gazdakör Szegeden, a Feketesas u. 12. sz. házban állandó minta borkiállítás tartott.

A kör vezetősége a polgármestertől a szatymazi ligetben egy vízkifolyó megépítését és a közvilágítás javítását kérte.

1936

Kamenszky Béla elnök rajta kívülálló okok miatt az elnökséget tovább nem vállalta. A közgyűlés sajnálattal tudomásul vette, s a korelnök, Csányi Sándor szatymazi birtokost és törvényhatósági tagot ajánlotta elnöknek, aki munkásságával, gyakorlati tudásával a tagság bizalmát élvezte. Csányi Sándor megígérte: „tehetsége szerint mindent megtesz, hogy ez az egyesület, amely Szeged külterületének legrégibb egyesülete, (...) betöltsen nemes hivatását”. Kérte a körtagokat, hogy rokonaikat, ismerőseiket beszéljék rá a Szatymazi Gazdakörbe való belépésre.

Báló István indítványára a gazdasági viszonyokra való tekintettel, az évi tag díjat 1 pengőben állapították meg. Remélték ezáltal több kiscgazda és törpebirtokos belépését. Hogy a költségvetés egyensúlyban maradjon, a javaslattevő lemondott a kör helyiségének fűtésére, világítására előírányzott 24 pengőről.

Az új pénztáros átvett 16 db be nem váltott tagdíjnyugtát, 23 P 40 fillér készpénzt, a pénztári okmányokat. A 68 P 40 fillérről szóló takarékkönyvet az elnök magánál őrizte.

Az év folyamán hét alkalommal gyűltek össze a gazdák, és 31 ügyirat tartalmát beszéltek meg. A gazdasági felügyelőtől késői termésű vetőburgonyát kértek vagon tételben. A gazdakör által vásárolt Columbus fapermetező gépet a Szeged-vidéki Gyümölcstermelő Egyesület vezetőségének eladták. A hősi szoborhoz tervezett vízcsatorna elkészítéséhez, valamint a közvilágítást szolgáló petróleum ívlámpák felállításához a város segítségét meg-

köszönték. A hősi szobornál emlékezett meg a gazdakör és Szatymaz lakossága a nemzeti ünnepről március 15-én. A fehértói gazdakörrel jó kapcsolatot tartottak fenn. Az ünnepélyeken a szatymazi dalárdát dr. Bérczy Béla vezényelte.

Egyes körtagok kifogásolták, hogy a Szatymazi Gazdakör tagjai egyenként nem részesültek a Szegedi Gazdasági Egyesület tagjait megillető kedvezményes beszerzési akciókban. Rendkívüli közgyűlést kellett összehívni, mert sokan jelentkeztek tagfelvételre a gazdakörbe. A felvett 12 szatymazi és fehértói gazdát a kör lelkes támogatására kérték.

A vetőburgonya akcióban résztvevők meglegedettségüket fejezték ki a burgonya minőségéért, az elosztás helyességéért. A Gyümölcsstermelők Egyesülete által felajánlott kedvezményes rézgálic és raffia kiutalást nem vették igénybe, mert a kedvezményes ár és a bolti ár között csak minimális különbség mutatkozott.

A Szeged Feketeszéli Polgári Kör negyedszázados jubileumán a Szatymazi Gazdakör képviseltette magát. Kamenszky Béla a trágyatelep készítéséről, a trágya helyes kezeléséről, a szántóföldön való elterítésről, leszántásáról, azonkívül a komposzt és fekáltrágya felhasználásáról beszélt. Frank Antal körtag az őszibarackfa téli rézgáliccal való permetezéséről mondta el tanulságos megfigyeléseit. Többen hozzászóltak. Dr. Szakáts József a jégverte kajsziarackfák ápolásáról és metszéséről számolt be.

Frank István az őszibarackfa metszéséről és a kártevők irtásáról szólt. Ismertette a gazdátársakkal több évi gyakorlat útján szerzett megfigyeléseit és tapasztalatait. Felhívta a figyelmet a sertésorbánc és pestis elleni oltószerre.

Kúp Béla a szőlőmetszésről, a szőlő és bor kezeléséről tájékoztatta hallgatóit. A közgyűlés több tagja évtizedes tapasztalata alapján nem értett egyet teljesen az előadónak a szőlőmetszésre vonatkozó nézeteivel. Az elnök ösztönözte a gazdákat juhtartásra. Kamenszky Béla ismertette a gazdákkal a szeptember 20-i szatymazi gyümölcs-, bor- és terménykiállítás rendezésének tervét.

Az aratóünnepélyt évenként nagy érdeklődés mellett tartották meg. Két gazdasági munkás megjutalmazásával ért véget az ünnepély.

A gazdakör könyvtára 372 kötetből állt. Kölcsönöztek 88 esetben 175 kötetet.

Javításra szorult 18 db és az összes Gárdonyi-könyv. Selejtezésre várt 150 db.

A gazdakör helyiségében a Magyar Róna és a Gyümölcskultúra c. szaklapok mindenkor a tagok rendelkezésére álltak. A könyvtáros jelentése szerint a könyvtárban sok olyan könyv található, melyek tartalmuknál és használt állapotuknál fogva selejtezésre valók. A selejtezés a kijelölt bizottság előtt megtörtént.

A legszegényebb 30 szatymazi és fehértói lakos részére Wagner Adolf karácsonyra szeretetsomagot osztott szét.

1937

Január 10-én rendkívüli közgyűlés keretében adták át a múlt évi termény-, bor és gyümölcskiállítás kiállítóinak a díjakat és okleveleket. Hunyadi Vas Gergely, a Szegedi-Gazdasági Egyesület elnöke beszédében a kiállítás színvonalát emelte ki. Méltatta annak nemes célját, majd állami oklevelet nyújtott át Wagner Adolfnak, dr. Fráter Zoltánnak, Gáll Józsefnek, a Szatymazi Gazdasági Iskolának és Doránszky Károly örökösének. Wagner

Adolf gazdasági főtanácsos, mint a Duna-Tisza közti Mezőgazdasági Kamara küldötte, a Kamara díját osztotta ki: Csányi Károly ezüst, dr. Tóth Imre és Berta Ádámné bronzérmét kapott.

A Szegedi Gazdasági Egyesület oklevelét Báló Antal. Nagy Sándor fehértói, Molnár József, Dobó József és Róvó István kiállítók vették át. A Szatymazi Gazdakör elismerő oklevelét kapták: Frank István, Miklós Sándor, Kriszt József, Dékány Pál, Nyári István, Nagy Sándor, Urbán Antal, Kónya István, Kispál Ferenc, Kondász József, Csongrádi Mihály, Molnár Lajos, Kormányos János, Báló György, Jászberényi Antal, Rác János, Sőreghy Mátyás, Gera János, Balogh István, Heim Antal, Tóth János, Szűcs István, Tessy János, dr. Szabó Béla, Vér János, Sziráki örökösök, Hegedüs József.

Ugyanezen a gyűlésen Peták Ferenc a gazdák szegedi székházának a felépítését sürgette, majd a szőlőtelepítések korlátozását kifogásolta. Báló Ferenc a paprika termelőknek megállapított 6 kg örölt paprika részesedést kevésnek tartotta. Kúp Béla a szőlőtelepítésről és a gyümölcsfák permetezéséről tájékoztatta hallgatóit. Szerinte a téli vegyszeres védekezés hatásossága bizonytalan, ezért a fősúlyt a nyári permetezésre kell fordítani.

A Szatymazi Gazdakör megőrzés végett a Szatymazi Iparos és Társadalmi Kör tulajdonát képező vagyont átvette mindaddig, míg újra működni fog, vagy teljesen feloszlik. (1 db jegyzőkönyvi iratot, 1 db pénztárkönyvet 1 db postakönyvet, 1 db bélyegzőt párnával, 100 db meghívó nyomtatványt, 300 db igazolvány nyomtatványt, 190 db alapszabályt, 1 gyászlobogót, 1 könyvszekrényt, 1 cégtáblát.)

A gazdakör tagjai kedvezményesen beszerezhettek lucernamagot, nemesített tengeri-magot, vetőburgonyát. Felhívták a gazdák figyelmét a Budapesti Országos Gazdasági kiállításra. Sok kortag panaszkodott a szatymazi liget gazdáltsága és elhanyagoltsága, a dűlőutak rossz állapota miatt. Hübner József népművelési titkár ellenőrizte a gazdakör könyvtárát, s ígéretet tett annak felújítására. Báló Ferenc a szőlőtermelő gazdák számára hasznosnak tartotta a Kecskemét mellett mint a szőlőtelep megtekintését. Kamenszky Béla sajnálattal állapította meg, hogy Szűcs Pál szatymazi lakos, mint gyümölcsfaiskola tulajdonos, sok esetben visszaélt rendelőinek bizalmával, és így Szatymaz jó hírnevét rontotta. Miklós Sándor beszámolt az önálló Szatymazi Gazdasági Iskola sikeréről, melyet a Budapesten tartott kiállításon elért. Kiállított anyagával első díjat, egy vándorserleget nyert, s ezzel Szatymaz nevét országos viszonylatban emelte. Az iskola igazgatója Kamenszky Béla, tanítónője Vigh Franciska volt.

Kamenszky Béla ismertette a gazdákkal az őszi bükköny kezelési módját, különös tekintettel a vizes évszakra. Báló Ferenc javaslatára a választmány a Szatymazon tartandó nyár végi gyümölcs- és terménykiállítás szervezésével foglalkozott. A gazdakör könyveinek egy részét átvitték a győriszéki iskolához, a Szatymaz II. sz. iskolától pedig új sorozatot hoztak. A könyvek cseréjével együtt megtörtént a selejtezés. A gazdakör tagjai igényelhettek köles, muhar és tengeri vetőmagot.

Miklós Sándor szerint a világháborúban elesettek emléksobrának környéke elhanyagolt. Kérték az iskolák vezetőit, hogy önként vállalt kötelességüket (a park ápolását) lelkiismeretesebben végezzék a tanulók.

Minden összejeövetel alkalmával ismertették a Szegedi Szabadtéri Játékok rendezőbizottságának a felhívását. Az előadásokat a gazdakör sok tagja megtekintette. Kamenszky Béla a lucerna helyes vetéséről adott útbaigazítást a gazdáknak.

Gera János kortag a vadvizek levezetésére szükséges csatornák kitisztítását, Báló István pedig a Szatymaz területén lévő fahidak kijavítását sürgette.

A gazdakör könyvtárából 330-an 490 könyvet vittek ki olvasásra. Javításra szorult 61 könyv.

1938

1 köz- és 5 választmányi gyűlésen 24 ügyirat tartalmát vitatták meg a gazdák. A népművelési bizottság minden gyűlésre, amelyet előre bejelentettek, szakelőadót küldött. Előadások előtt az elmúlt gyűlés határozatait olvasták fel, a megbízott személyek vagy bizottságok beszámoltak a reájuk bízott feladatok elintézéséről, és írásban rögzítették a legújabb javaslatokat, tennivalókat.

Az elnök beszámolt arról, hogy a Szegeden tartott „zöldmező tanfolyam”-on nyolcan vettek részt Szatymazról. Felhívta a kör tagjainak a figyelmét, hogy a Szegedi Gazdasági Egyesület jutányos áron árpa, zab, szösösbükköny, lucerna vetőmagot ad, ezenkívül fajakas és pulyka tenyészállatként való kiosztását tervezi. Felolvasták a Duna-Tisza közí Mezőgazdasági Kamara körözüvényét a korszerű baromfitartásról, a Szegedi Gazdasági Egyesület iratát a gazda számadásvezetéséről. Az elnök ajánlotta a fővárosban tartandó tenyészállatvásár megtekintését és tenyészállatoknak a beszerzését állami támogatás mellett. László Béla borászati felügyelő megmagyarázta az új hegyközségi törvényt, majd a borkezelésről és a szőlőültetésről fejtette ki véleményét.

Báló Ferenc javasolta az ún. Aigner körút mentén a város tulajdonát képező citekföldeknek a fásítását, Rácz János pedig a levante foglalkozásoknak vasárnapra való áttételét. A következő csoportos összejövetelen Köpe Dezső gazdasági intéző a legújabb növényvédő szereket, a permetlevelek összeállítását, a fák téli ápolását és permetezését ismertette. A nyár folyamán a gazdasági felügyelő gyakorlati bemutatóján a gazdasági iskola kertjében sokan vettek részt a nem gazdaköri földművesek közül is. Árvai Sándor 30 kötet könyvet ajánlott fel a könyvtár gyarapítására.

Küldöttség kereste fel Szatymazról Szeged város polgármesterét, s szóvá tették az állatok oltásához szükséges orvosságok drágaságát. Kérték a közbenjárását, hogy Szatymazon a hét egy-két napján állatorvos álljon a lakosság rendelkezésére. Dr. Bérczy Béla kifogásolta, hogy a levante egyesület a ligetben, a hősi szobor előtt tartotta egész évben a foglalkozásait.

Trischler Antal alezredes, levante parancsnok a közgyűlésen politikai tárgyú előadást tartott. A gazdák szívesebben hallgatták a műtrágya okszerű alkalmazásáról, a péti só áráról és hatásairól szóló ismeretterjesztő beszámolókat.

A tanyai gazdák a maguk érdekeit nézve kérték az elnökséget, hogy a tanfelügyelőséghez forduljon kívánságuk teljesítéséért: elemi iskolák 4-5-6. osztályos diákjainak tanítási ideje október 1-én kezdődjék és május végén fejeződjék be.

Szabó János könyvtáros 3 könyvtárat kezelt. A gazdakör 375 kötetéből 81 személy 126 kötetet kölcsönzött. A népkönyvtár rendelkezett 424 kötet könyvvel. 144 esetben 237 kötetet vittek ki olvasásra. A levante könyvtár 214 könyvéből 79 személy 180 kötetet olvasott. A levante egyesület könyvtárának vezetését tovább nem vállalta.

1 köz- és 7 választmányi gyűlésen a következő fontosabb napirendek szerepeltek. A szőlőtelepítéshez engedélyt kellett kérni a mezőgazdasági hatóságtól. A kérvényezés útvesztőit sokan kikerülték, és ellenőrzés esetén a kiöregedett, kifagyott szőlők pótlására hivatkoztak. Makra Ferenc szőlőbirtokos, több szatymazi iparos mester és földművelő kérte felvételét a gazdakör tagjai sorába. Újabb 3 évre a következőket választották a kör vezetőivé:

Elnök: Csányi Sándor

Ügyész: dr. Fráter Zoltán

Gazda: Báló István

Könyvtáros: Szabó János

Ellenőrök: Bodó László és Makra Ferenc

Zászlótartók: Gera Antal, Vékes József.

Alelnök: Vetró József

Jegyző: Miklós Sándor

Pénztáros: ifj. Frányó János

Az elnök javaslatára választmányi tagoknak tekintették a következőket: Báló Ferenc, Bárkányi Ferenc, dr. Bérczy Béla, Bérczi István, Hegedűs Ferdinánd, Frank István, Frank József, Frányó János, Kamenszky Béla, Kriszt József, Kopasz Mihály, Kúp Béla, Molnár Lajos, Molnár József, Nagy Sándor, Simsay Ijtván, Wagner Adolf, Virág Vince, Wöller Gyula, Kátai András, Tóth Molnár István, Csányi Lajos, Arvai Sándor, Kordás Mihály.

A gazdák sérelmesnek találták a levették időn túli foglalkoztatását, hiszen így sokáig kiestek a termelő munkából a fiatal legények.

Makra Ferenc körtag a mezőgazdasági munkások öregkori biztosítását szorgalmazta. Szóvá tette a biztosítási bélyegek beragasztásával kapcsolatos rendellenességeket, ezért a munkaadók egyöntetű állásfoglalását javasolta.

Szeged város hatósága a szatymazi utcai lámpák kezelését a gazdakörre bízta, de az a költségvetési fedezet hiánya miatt nem vállalta.

A szegedi baromfikiállításán a gazdakör több tagja oklevelet, Csányi Sándor gazdasága értékes serleget nyert. Csak a gazdakör tagjai fajbaromfikat jegyeztethettek, darabonként 1 P 50 fillérért.

A főispán anyagi támogatásával az aratóünnepélyen 2 db kaszát, 4 db selyem kendőt, 1 q rozsot, 1 q cukrot, 4 db marokverőt, 2 mellényt adtak át jutalmul a fiataloknak.

Makra Ferenc kifogásolta a gyümölcsértékesítés terén tapasztalt hanyagságokat, azok ellen egységes fellépést sürgetett. 6 gazda (fehértói, öszeszéki, szeged-felsővárosi) jelentkezett a tagok sorába.

Megalakult a Szeged-vidéki Gyümölcstermelő Szövetkezet. Egy részvény ára 20 pengőbe került, s egy személy 10 részvélynél többet nem jegyezhetett, így a nagy tőke nem tudta felvásárolni a részvények többségét, a vezetés a kisemberek, a termelők kezében maradt.

Dr. Bérczy Béla népszerű egészségügyi előadását, Kamenszky Béla a somkóró takarmánynövény előnyeiről és vetési módjáról szóló ismertetését figyelemmel hallgatták a közgyűlés résztvevői.

A gazdakör a tagok rézgálicszükségletét idejében kielégítette.

A 376 db könyvtári könyv 50%-a javításra szorult. 121 személy 232 kötet könyvet vitt ki olvasásra. A népkönyvtár állománya 115 db, az mind jó állapotú volt.

A „zöldmező” tanfolyam résztvevői beszámoltak tanulmányaikról, és elismeréssel nyilatkoztak az ott szerzett gyakorlati ismeretekről.

Gyulassy József gazdasági felügyelő a juhtenyésztésről beszélt, majd szakszerű és kimerítő választ adott a gazdálkodással foglalkozók kérdéseire. A gazdák kötetlen formában a gyümölcsfák ápolásánál észlelt megfigyeléseikről beszélgettek.

A választmányi tagok előtt Köpe Dezső a pajzstetű kártevését, a helyes fametszést, a permetlevelek helyes elkészítését és eltartási módját ismertette. Bejelentette, hogy az állam segínyt nyújtott a gyümölcstermelő gazdáknak. Az összeget újfajta permetezőgépek és permetező anyagok beszerzésére fordították. A rászorulóknak gyümölcsfáit ingyen permetezték. Rámutatott a gyümölcstermelés hibáira, amelyek miatt a hazai gyümölcs nem exportképes.

1940

Árvízkarok súlyosbították a különben is nehéz gazdasági helyzetet. A vetőmag és a gazdákat érdeklő más közös akciókból a gazdaköri tagok a lehetőség szerint részesültek. Megállapították, holdanként mennyi vetőmag igényelhető, az árat rendszerint a szállítás után közölték. Az is előfordult, hogy a már kiosztott vetőmagra rá kellett fizetni, mert időközben drágább lett. Megtörtént nem egyszer, hogy az igényelt árut átvették vagon-telben, s a kiosztás után derült ki, olykor 100-150 kilóval is kevesebb volt pl. a vetőburgonya. Ilyenkor a hiány az elnököt terhelte, de a választmány határozatára az egyesület térítette meg a kárt. Az igényelt magokat, terményeket, tenyészállatokat többször meg kellett sürgetni. A meghirdetett juttatásokra sokan jelentkeztek, de gyakran időeltolódás, elmaradás, lemondás lett a vége, pedig előleget is kellett fizetni, amit kérve, körülményesen kaptak vissza a gazdák. Tömegessé vált a jelentkezés a gazdakörbe a kis- és törpebirtokosok közül, mert így látták biztosítva a nehezedő árubeszerzést és értékesítést.

A cukorjegyek szétoztása az esküdtek útján történt. A súlyos mészhiány gondot okozott. A tagok kérték az elnököt, hogy a hatóságnál sürgősen kérje a petróleum fejadag felemelését.

A tagdíj 1 pengőről 1 P 50 fillérre való emelését a közgyűlés 5 szótöbbséggel megszavazta.

A 117 tag után a felemelt tagdíj szerinti 175 P 50 fillér bevételből 20 százalékkal, mint behajthatatlan összeggel kellett számolni. A pénztáros kifizetést csak az elnöki láttamozás után végezhetett.

Az összejöveteleken a különböző intézményektől érkezett iratokat, figyelmeztetéseket elolvasták: ismertették a lőtörzskönyvezés jelentőségét és előnyeit, a termelési igazolványok idejében való megújítását. A földművelésügyi miniszter holdanként 25 kg rézgálicot állapított meg, de a mennyiség felemelését sürgették a gyümölcs termelők. Elegendő jelentkező esetén a rézgálicot Szatymaz állomáson is át lehetett venni a Gyümölcsértékesítő Szövetkezettől, ahonnan olcsó permetezőgépeket is beszerezhetek. A város hatósága 4 db magasnyomású fapermetezőgépet helyezett el a gazdasági iskolában. Azokat mindenki igénybe vehette teljes felelősség mellett napi 20 fillér használati díjért.

Felhívták a gazdák figyelmét a Szegeden kezdődő mezőgazdasági gép- és traktor kezelői tanfolyamra. A jelentkezők kedvezményes elszállásolásban és ellátásban részesültek.

A juhtenyésztő gazdák bárányt igényelhettek darabonként 8 pengő előzetes lefizetése ellenében.

Társasvacsora keretében ünnepelték meg március 15-ét, s ez alkalommal a Katholikus Legény Egylet előadását tekintették meg a gazdaköri tagok.

Horváth János gazdasági felügyelő tanácsokat adott a mezőgazdaság, az állattenyésztés, a tejtermelés, a szőlő- és gyümölcstermelés időszerű feladataihoz.

Wagner Adolf gazdasági főtanácsos a hernyóveszélyre hívta fel a figyelmet, hangoztatta az ellene való védekezés fontosságát és a védekezés elmulasztása esetén a törvényes következményeket.

Köpe Dezső a rendkívüli időjárásra való tekintettel felsorolta a gyümölcsös kertekben szükséges tennivalókat. Az érdeklődőknek hasznos tanácsokat adott. Kilátásba helyezte egy gyakorlati bemutató megtartását Makra Ferenc szőlőjében.

Kamenszky Béla a zöldbabtermelés előnyeiről szólt, és kérte az érdekelt gazdákat a kölcsön-vetőmag átvételére. Ajánlotta többféle zöldség termelését, közölte, hogy az újonnan létesített Szegedi Konzervgyár minden mennyiséget átvesz.

A választmány köszönetet mondott az elnöknek az önzetlen és közérdekű munkásságáért.

Árvai Sándor 50 kötet könyvet ajánlott fel ajándékol a gazdakör könyvtárának.

1941

Az árvíz és a belvíz sújtotta kisgazdaságok szőlővesszőket kaptak 50%-os kedvezmény-nyel. A vízkárokat az adókönyvek alapján kellett a városi adóhivatalban bejelenteni.

A Szegedi Vöröskereszt felhívására, amelyben a Szegeden felállítandó 400 ágyas kórház részére adományt kért, a Szatymazi Gazdakör 40 pengőt gyűjtött, s az összeget elküldték.

A március 15-i ünnepélyt, az aratóünnepélyt, az összejöveteleket eltiltó kormányrendelet értelmében, a gazdakör nem tartotta meg. A szőlő porozásához a felsőbb szervek ingyen porozókat küldtek, azokat a kör tagjai használhatták. Kosóczky Ferenc hadnagy leventeparancsnok ismertette a levente intézmény célját és terveit. A gazdaköz-ség támogatását kérte.

Az elnök felolvasta az új gabonarendeleetet, s felhívta a figyelmet az olajpogácsa jegyeztetésére, mázsánként 25 pengőért. Az olajpogácsának takarmányozási szempontból volt nagy jelentősége. A gazdasági iskolában legalább 30 jelentkező esetén 10 hetes gazdasági tanfolyam megtartását tervezték.

Dr. Szűcs István, a felsőtanyai közigazgatás vezetője a gazdaköri tagok részére árpa, zab, kukorica vetőmagot biztosított (csak a 20 holdon aluli gazdaságok igényelhettek.)

A gazdakör vezetősége kötelessége szerint évenként elkészítette a költségvetési tervet, s azt a közgyűlés elé terjesztette elfogadás végett. A pénzkiadási tervet 1937-től a gazdasági helyzet miatt, a későbbi években pedig a háborús események következményeként egyre szerényebbé vált. Gyakran a napilapra, a mezőgazdasági folyóiratra való előfizetés is elmaradt. A szűkös esztendőknél a pénztár készpénz állományát felemésztette a fűtés-

re, világításra, könyvvjavításra, a Szegedi Gazdasági Egylet tagdíjára, a levelezésre, a nyomtatványokra szükségessé pénz.

Kamocsay Gábor gazdasági tanácsos elmondta a Szegedi Konzervgyár megalapításának történetét. Hangsúlyozta a konzervgyár jelentőségét. Javasolta a szőlők közötti zöldbab termelését, mert tapasztalata alapján az a szőlők fejlődését nem befolyásolta, s a talaj tápértékét sem csökkentette. Szorgalmazta a sárgarépa és a paradicsom termesztését. Kiemelte a karók mellett nevelt paradicsom előnyeit. A spárgatermelés hasznosságát hangsúlyozta azzal, hogy 400 négyszögöl spárga telep évi haszna a 400 pengőt is meghaladja.

Köpe Dezső előadásában rámutatott a szőlőtelepítés rendjének fontosságára. A múltban a telepítést öletszerűen, szakértelem nélkül végezték. A szőlőterület gyarapításához szakember útmutatása és hatósági engedély kellett. Balpataky Pál szőlészeti, borászati felügyelő a szőlőművelés módjait ismertette. Szükségesnek tartotta a rézgáliccal való takarékoskodást, szólt a pótszerekről, azoknak a használatáról. A szőlő műtrágyázását sürgette.

Kamenszky Béla a szarvasmarha-tenyésztésről beszélt.

Peták Nándor gazdaköri tag, országgyűlési képviselő a legújabb, legaktuálisabb közéleti problémákat elemezte (a honvédség költségvetése, a közellátás kérdése, a népruházati helyzet, a zsírellátás). A gyümölcstermelés, az állattenyésztés fokozását kérte. A rendszer kül- és belpolitikai nehézségeit magyarázta. A gazdákat összefogásra, együttműködésre ösztönözte.

Frank József az általános jegyrendszer és jegyelosztás visszásságáról tett említést. Kormanyos Ferenc az ún. Tápai-féle vízlevezető csatorna értéktelenségéről panaszkodott. Nagy kiadással megépítették, de gyakorlatilag a magas partok felé vezető csatornán a víz elfolyni nem tudott, így mintegy 500 hold művelésre alkalmas terület állandóan víz alatt állt.

1942

A választmányi gyűlésen kevesen jelentek meg. A népes közgyűlésen a kis- és törpebirtokosok is hallatták panaszos szavukat, s igényelték a gazdasági szakmába vágó előadások tartását.

A gazdakör vetőgép, kultivátor, vetőmagtisztító (triőr) vásárlása esetén a földművelésügyi minisztertől 300 pengős segítyt kapott volna. Úgy döntöttek, hogy triőrt vásárolnak, s azt időnként más-más gazdánál helyezik el. Csekély díj ellenében minden gazda rendelkezésére állt volna. A kért gépet a gazdakör nem kapta meg, mert a 100 pengő hozzájárulást kevésnek tartották a minisztériumban. A 200 q vetőburgonya rendelésre, a bárány jegyeztetésére még csak válasz se érkezett a kör vezetőségéhez. A taglétszám elérte a 160 főt.

Sok utánjárással a gazdák megszerezték az engedélyt a kukorica- és takarmány vásárláshoz, de terményt nem kaptak sehol.

A szegedi konzervgyár vezetői a paradicsom és a paradicsompaprika termelésére hívták fel a figyelmet.

A bárány-akció elmaradt. Arra hivatkoztak, hogy a nagy tenyészetekben kevés volt a bárányszaporulat.

A gazdaköri tagok a vadnyulak és galambok kártétele ellen kértek védelmet.

Az ezüstkalászos tanfolyam hallgatóival a gazdakör tagjai társas vacsorán vettek részt.

Több választmányi tag szóvá tette a levante ifjak garázdálkodásait az utak mentén ültetett kistűk eltérődelése miatt.

A törzskönyvezett fejőstehenek után a tulajdonosok havonta 50 kg korpát vagy kukoricát kaptak.

Dr. Szűcs István a legaktuálisabb közigazgatási kérdésekről adott tájékoztatót. Kérte a gazdákat, hogy a csatornákat tisztítsák ki közös erővel, összefogással, ne a főispánt zaklassák minden csatorna és út ügyben. A háború, a nehéz viszonyok miatt elvárta a közigazgatás embereinek fokozottabb támogatását.

Dr. Bérczy Béla felvilágosító előadást tartott a házasságkötés előtti kötelező, orvosi vizsgálatokról. Egy másik előadásában elmagyarázta a kuruzslás és a babona ősi titkait. A talajvízzel megtelt kutak rossz vizére hívta fel a figyelmet. A járványos betegségek elleni védekezésül az általános tisztaságot és az ivóvíz felforralását ajánlotta.

Kamenszky Béla a téli gazdasági tanfolyam eredményességét emelte ki, s meg hívta a kör tagjait a kiállítás megtekintésére.

A vízzel borított vetések áttekinthetlensége miatt a mezőgazdasági munkák elvégzésére a gazdák a szerződéseket nem tudták megkötni, mert a munkavállalók nem akartak különös feltételekkel megkötött szerződéseket aláírni. A gazdakör helyiségében lehetett munkaszerződéseket kötni.

Makra Ferenc a munkaadókat értesítette, hogy veszélyes dolog munkásokat alkalmazni OMBI bélyeg beragasztása nélkül. Érthetetlennek tartotta a munkások idegenkedését a bélyeg beragasztása miatt, mert az elsősorban a munkás érdekeit szolgálta. Akinek némi birtoka volt, az még kaphatott OMBI könyvecskét, hisz birtoka terméséből maga és családja megélni nem tudott, kénytelen volt elmenni napszámra. OMBI könyv nélkül nem kötöttek hivatalos szerződést semmiféle mező gazdasági munkára.

1943

Az elnök a rézgálic okszerű felhasználását szorgalmazta, hisz 1 hold szőlő után már csak 12 kg rézgálicot utaltak ki.

Katonai célra ló-, kocsibehívás esetén a földművesek legtöbbször hasznavehetetlen állapotban lévő kocsival, szerszámmal jelentkeztek. A magyar mezőgazdaságot a német háborús gazdálkodás szolgálatába állították. Az árak emelkedése, a munkabérek csökkenése elsősorban a mezőgazdasági nincsteleneket és törpebirtokosokat sújtotta. A legfontosabb mezőgazdasági termékekre (gabona, kukorica burgonya, hús) kötelező beszállítást írtak elő, hatósági árat fizettek, amikor már a fekete árak kialakultak. Megkezdődött a szarvasmarha, sertés, tej rekvirálása. A beszállítási kötelezettségek évről évre kíméletlenebbek lettek. A tömeges katonai behívások miatt a mezőgazdasági munkák az otthonmaradottakra nehezedtek.

Frank József a gyümölcsösök, őszibarackosok telepítéséről mondta el évtizedes tapasztalatait. Szakszerű felvilágosítást adott a talaj előkészítéséről, a fajták kiválogatásáról. Az őszi ültetést szorgalmazta. Ajánlotta, hogy a kistájakat 50-60 centis földkupacokkal kell védeni a téli fagyoktól.

Egy másik gazdagylésen Köpe Dezső az őszi gyümölcsfa-permetezés előnyeiről szólva kiemelte, hogy a pajzstetveket ősszel könnyebb irtani.

A nagy érdeklődésre való tekintettel a minisztérium engedélyezte a mezőgazdasági tanfolyam megtartását, bár ritkán fordult elő, hogy ugyanazon a helyen két egymás után következő télen ilyen rendezzenek. Tandíj nem volt, tankönyvet, füzetet díjtalanul kapott a hallgatóság. A záróvizsgát kiállítás, majd a gazdakörben társas ebéd követte. 53 személyt ezüstkalászos gazdává avattak. Az ezüstkalászos gazdát nem hívták be frontszolgálatra.

A közgyűlésen a főispán a termelés fokozására szólított fel mindenkit. A kormánybiztos a nemzeti széthúzás ellen emelt szót. Tájékoztatást adott a beszolgáltatásról, a feketepecsét erősödéséről. Az újabb megpróbáltatásokhoz áldozathozatalt kért.

Az 1943-as 220-as taglétszám 1944-re 340-re bővült. A szegényebb gazdák valóságos mentsvárat láttak a gazdakörben, pedig az utóbbi években tevékenysége a kormány és a város rendelkezéseinek továbbításában, a beszolgáltatások szorgalmazásában merült ki. A gazdák alig láttak hasznot a gazdaköri tagságból a vetőmag vak, vegyszerek beszerzése terén.

1943-ban a szőlő- és gyümölcsstermesztésben visszaesés mutatkozott. Elhanyagolták a szőlőföldeket, mivel kevés védekező anyag állt a gazdák rendelkezésére, a legtöbb helyen a köztes vetést alkalmazták. A Kertészeti Felügyelőség nem tudott adni védőszerket a fák permetezéséhez, helyette a mechanikai úton való tisztítást végezték.

1944

Az életkörülmények, a termelés, az elosztás hónaponként rosszabbodtak. A lakosságot a fekete terményárak, élelmiszerárak állandó emelkedése sanyargatta.

Szatymazon 1 hold gyümölcsös 2 szobás házzal 40 ezer pengőért kelt el. A tanyai lakosság az iparcikkek, ruhafélék, lábbelik beszerzésével küszködött.

	Hivatalos árak	Árdrágítással
1 kg szalonna	4 P 60 f.	20 P
1 kg kenyér	58 f.	1 P 50 f.
1 kg tehéntúró	1 P 62 f.	3 P
1 kg szappan	2 P 58 f.	6-8 P
1 kg élősértés	2 P 60 f.	10 p
1 lt tejföl	2 P 40 f.	4 P
1 lt mák	2 P 60 f.	6 P
1 m3 fa	24 P	110 P
1 q kukorica	13 P	26 P
5 hónapos malac	80 P	200-240 P
1 pár használt csizma		200-400 P

Senki se mert elégedetlenkedni, különösen a német megszállás óta. A „Népszava” c. újságot évek óta rendszeresen megvették, olvasták, 1944-ben a régebbi számokat titokban továbbadták egymás között a földnélküliek és a szegényparaszatok.

A hadműveleti tervek szerint 1944. szeptember 13-án a szegedi 5. honvédkerületi parancsnokság a satymazi „gyepűszállásra” vonult vissza. A parancsnokság 12 osztályából csak 5 maradt Szegeden, amelyeket a városban szétszórva helyeztek el. Irataikat ugyan to-

vábbra is Szegedről keltezték, a városi telefonhálózatba több vonalba is bekapcsolódtak, de a parancsnokság Szatymazon dolgozott, ahol adóvevő készülékkel és sokszorosító nyomdával rendelkeztek.¹⁶

A gazdakör tevékenysége megnehezült. A vezetőség gyűjtést szervezett a szegedi bombakárosultak segélyezésére. A közellátási napokon először a hadbavonultak hozzátartozóinak osztották ki az őrési engedélyeket, a jószágok után járó korpamennyiséget. Ők kapták meg leghamarabb az őszi és tavaszi vetőmagokat. A Szatymazi Gépszövetkezet a termények darálását megkezdte.

A szűkös rézgálicmennyiség helyes beosztásáról, az új pótszerek alkalmazásáról a gazdakör a beszerezhető védekező anyagok figyelembevételével útmutatókat készített. Holdanként 4 kg rézgálic, 14 kg feketegálic és 4 kg rézmészpor járt minden gazdának. A rézmészport a fűrtperonoszpóra elleni védekezésre használták a szőlő elvirágása után.

Egyre közelebből hallatszott Makó felől az ágyúszó, amikor az utolsó gépesített és gyalogos német egységek visszavonultak Szegedről és környékéről. A nemzetközi út tele volt menekültekkel, főleg svábokkal. A felszabadulás előtti héten a vonatközlekedés megszűnt. A Szeged védelmére hátrahagyott magyar hadsereg felbomlott. Teljesen bizonytalan lett a Fehértó és szatymazi temető közötti terület kiépített lövész árkokban elhelyezett magyar utóvéd sorsa. A magyar tüzérség egyik megfigyelőállása a fehértói halászcserda tornyában volt október első hetében. Utolsó ütegeit a neszürj hegyi iskola szomszédságában levő réten ásták be. Innen lőtték ki a fehértói halász csárdát, mert azt már az orosz megfigyelők használták október 12-én. A magyar megfigyelők rövid ideig az Enyingi-féle szélmalomban tartózkodtak utoljára Szatymaz területén. 1944 szeptemberére a szatymazi katonaköteles férfiak 60-70%-át behívták frontszolgálatra. Több vagyonszerző és fia mentesült a behívás alól. Akik otthon maradtak, azokat légó szolgálatra osztották be. Egész éjjel párosával járták a határt a megadott úton, ellenőrizték az elsötétítés betartását, ellenséges ejtőernyősöket figyelték. Legtöbbször szénaboglyákban töltötték az éjszakát, s hajnali 4 órakor jelentést adtak a megfigyeléseikről.¹⁷

Október 14-én éjjel erős géppuskarész és hurrázás hallatszott Fehértó irányából. Az ellenséget üldöző első szovjet gépesített frontalakulat 14-én éjjel áthaladt Szatymazon. Különösen a pesti főút mentén két oldalt elhagyott géppuskák, páncélöklők, puskák hevertek. 15-én már tele volt orosz katonasággal a környék. A szovjet útparancsnokság a mostani Postakocsi csárda épületében rendezkedett be. A szatymazi vasútállomáson a telefonnál orosz katonák teljesítettek szolgálatot.

1944-ben Szatymazon jó termést takarítottak be a szántókról, rétekről, szőlőkből, gyümölcsösökből. Az aratás, cséplés rendben megtörtént, csak a szüret maradt későre. A legfontosabb közszükségleti cikkeket jegyre adták. A mezőgazdasági termények beszállítását kormányrendeletben határozták meg. Beszállítási kötelezettség terhelte a szántóval, réttel, legelővel rendelkező gazdákat. A sertésvágáshoz engedélyt kellett kérni. A fejadagon felüli gabonát, húst, zsírt, tejet beszállították a gazdák. A cséplőgépkészelő-

16 Kanyó Ferenc: Szeged kiürítése a felszabadulás előtt. Somogyi-könyvtári Műhely. 1984/4. 158.

17 Makra Ferenc (a szatymazi gazdakör elnöke) szatymazi lakos szíves közlése.

ket, az ellenőröket „megeskették”, hogy becsületesen, pontosan teljesítik kötelességeiket. Kijátszás, visszaélés, megvesztegetés ritkán fordult elő.

A gazdák közül senki sem menekült el, az úri birtokosok közül annál többen. Azt hangoztatták, hogy a bombázások miatt távoztak, s a hadi események akadályozták visszatérüket. Közülük egy se vallotta be, hogy politikai félrevezetés áldozata lett. Az elhagyott birtokok gazdái a kapásokkal szóban vagy szerződéssel előre megegyeztek.

1944. október 24-én Ábrahám Mihály szatymazi kommunista Szegedről Komócsin Mihálytól orosz és magyar nyelvű pártigazolványt kapott. Az lett a feladata, hogy Szatymazon szervezze meg a kommunista pártot és a polgárőrséget. 7 tagú vezetőséget választottak: Ábrahám Mihály, Fehér István cseléd, Onozó Ferenc napszámos, Kormányos György kapás, Mészáros György napszámos, Vér György, Dékány Sándor. A 10 tagú polgárőrség a közrend helyreállítását megkezdte.

Elsőként a kommunisták cselekedtek Ábrahám Mihály vezetésével a kibontakozás útján. Szeged politikai, közigazgatási vezetőivel tartották a kapcsolatot. A különféle társadalmi rétegeket képviselő pártok szerveződése, az élet (a munka, a lakosság ellátása) megindítása megtörtént. Minden helyi szervezet 2-2 személlyel képvisel tette magát a Szatymazi Nemzeti Bizottságban. Irányították a közigazgatást, a mező gazdasági munkát, szervezték a beszolgáltatást, megteremtették a közbiztonságot.

1944 november elején megalakult a Földmunkások Szakszervezete Szatymazon. Ide tömörültek a cselédek, a kapások, a törpebirtokosok. Elnökké Ábrahám Mihály szőlőmunkást, feles bérlőt választották. A gazdakör tagjait a Kisgazdapárt elnöke, Makra Ferenc képviselte. A termelési bizottságok létrejötte segítette a helyzet normalizálását.

Termelési Bizottságok:

Szatymaz: Makra Ferenc elnök
Frank József esküdt
Makra Antal esküdt
Gera Antal esküdt
Báló György esküdt
Ónozó Márton esküdt

Ábrahám Mihály, Becsei Sándor, Makra József, Bánhidny Andor, Ungi Ferenc, Gombos Pál, Füz József, dr. Fráter Zoltán.

Fehértó: Gelcz Sándor elnök
Tóth József esküdt
Korom Sándor esküdt
Nagy Sándor esküdt
Gémes Mihály esküdt
Bárkányi Ferenc esküdt

Kakuszi János, Tóth János, Csányi András, Szabó József, Széll József, Tóth György.

Őszeszek: Föregteg József elnök
Nagymihály József esküdt
Csordás Lajos esküdt

Vér György esküdt
Kónya Mihály esküdt

Bába József, Lóky Jenő, Farkas István, Berkes József, Gémes Sándor, Török János, Széll Antal.

A termelési bizottságok az elhagyott gazdaságok vezetésére gondnokokat jelöltek ki (legtöbbször a kapásokat), akik leltározás után hivatalosan átvették a gazdaságot, termelési szerződést kötöttek velük. A bérlő vállalta a gondozást, a közterheket, a beszolgáltatást. Amint a tulajdonosok hazatértek, a gondnokokkal megegyeztek. A szatymazi földosztó bizottság által kiosztott ingatlanokat az 1944-45-ös évtől a földhöz juttatott igénylők használták.¹⁸

A különféle bizottságokban helyet kaptak a szocialista eszméktől idegenkedő személyek, akik minden tettükben, javaslatukban érezték a kommunisták, a paraszt pártiak, a szakszervezetek képviselőinek jelenlétét a hatalom gyakorlásában. A demokratikus szervezetek és bizottságok Szegedről történő irányítása határozottabbá vált. A helybeli parasztság – jóllehet az önellátás volt a legfőbb gondja – nélkülözhető terményeivel segítette a szegedi és az országos érdekeket. Voltak természetbeni tartalékai, amiket megmentettek az elhurcolástól. A szatymazi lakosság felesleges mezőgazdasági termékeivel elsőként járult hozzá az élelemhiánnyal küzdő országrészek lakóinak megsegítéséhez. A helyi szervek határozottsága, cselekvőképesége meggyorsította az újjászületés megindulását.

Vetőmag, igaerő, munkaerő hiánya miatt sok föld műveletlen, vetetlen maradt. A szegedi kommunisták falugyűléseken, a termelési bizottságokon keresztül hangoztatták a mezőgazdasági dolgozók helytállásának szükségességét. A fő feladatot minden talpalatnyi föld megmunkálásában jelölték meg.

1945

1945 január első napjaiban a szatymaziai falugyűléseken találkoztak a szegedi kommunisták, szakszervezetek kiküldöttjeivel. Komócsin Mihály a Nemzeti Bizottság részéről szólta a tanyai földművelőkhöz. Ismertette a belpolitikai helyzetet, az országos szervek, az ideiglenes kormány megalakulását. A dolgozó rétegek összefogását és munkáját kérte a magyar nép érdekében hozott rendeletek megvalósításához.

1945. január 30-án a Szeged-szatymazi Gazdakör elnöke, Makra Ferenc kérelmet írt a város polgármesteréhez, melyben kérte, hogy adjon engedélyt az 1884 óta működő kör munkájának további folytatásához. Indokait a következőkben foglalta össze:

„A kör 450 tagot számlál. Eddig politikától mentesen működött. Célja a gazdák termelési érdekeinek megvédése, vetőmagvak beszerzése, a gazdák termelésének irányítása, fenntartani a kapcsolatot a Mezőgazdasági Kamarával és azon keresztül a földművelésügyi kormányzattal. A gazdakör működését a kormány az egész országra kiterjedő hatállyal valószínűleg rendezni fogja. Mi szükségesnek látjuk, hogy ezek bekövetkezése előtt munkához fogjunk, és segítsük a gazdákat.”

¹⁸ Makra József szatymazi lakos, gazdaköri tag szíves közlése.

A polgármester így válaszolt: „A Szeged-szatymazi Gazdakör működésének beszüntetése iránt tudomásom szerint intézkedés nem történt, ennél fogva a gazdakör munkájának további folytatásához engedélyre nincs szükség.”¹⁹

A gazdakör vezetősége nem vette még tudomásul, hogy a 450 földműves nem egy felét tart, nem azonosak a körülményeik, így az érdekeik se. A politikamentesség csak hangoztatott elv volt, hiszen a közelmúltban a gazdakör töltötte be a kapocs szerepét a kormány politikája, intézményei, gazdaságpolitikája és a gazdák között. Nem keresték annak az értelmét, kikkel szemben akarták a felszabadulás után védelmezni a gazdákat, és főként, milyen vagyonú gazdákat. A gazdakör életre hívása, a munkálkodás megkezdése a vezetőség számára helyes kezdeményezésnek számított, mert a gazdakörön keresztül szervezhették, összefoghatták a tanyai lakosságot. 1945 tavaszára a gazdakörben elhatárolódtak az igazi demokrácia és a kisebb reformok akarói. 1945 júliusában Szatymazon hivatalosan megalakult a Munkások és Törpebirtokosok Szövetkezete (termelő, árubeszerző, értékesítő és fogyasztási).

A tanyai lakosság a spekuláció ellen szövetkezve küzdött. Tagokat szerveztek, részjegyeket adtak ki. Először az új birtokosokat vették fel, de mindenki lehetett tag. A 7 tagú vezetőség a Neu-féle boltban irányította a beszerzést, az elosztást. Az utazók, az árubeszerzők vidékre és Pestre jártak mészért, petróleumért, rézgálicért, szénért, szerszámokért, ruhaneműért, lábbeliért. A Futurában gyűjtötték össze az élelmet, és egyszerre 3-4 vagonnal szállítottak el (burgonya, gyümölcs, tojás, sütnivaló tök, liszt, káposzta, baromfi keresett csereárúnak számított). Kezdetben a helyi és a vidéki áruforgalmat a cserekereskedelem jelentette.²⁰

A gazdakör vezetősége a gazdasági és kulturális feladatokat mellőzve, a hatalom megszerzésére tört. A választmányi tagok minden erejét lekötötte a választásra való felkészülés. A Kisgazdapártnak korteskedtek, s a szatymazi választókerületben pártjuk a szavazatok 80-85%-ára vágyott. A választás nagy százalékarányú megnyerésével igazolni akarták jogukat és rátermettségüket a vezetésre. Szeged város közigazgatásában sok olyan személy dolgozott, akikhez személyes, baráti kapcsolatok fűzték a gazdakör vezetőit. A választási küzdelem hátráltatta az őszi mezőgazdasági munkák elvégzését, mert izgatott légkört teremtett a módos parasztok, az úri birtokosok, valamint a törpebirtokosok és az új földhözjuttatottak között.

1945 november derekán a szatymazi mezőgazdasági iskolát gazdaképző iskolává szervezték át. A földművelésügyi miniszter hatáskörébe került személyzetével, épületeivel, felszerelésével együtt. A 22 hold 1033 négyszögöl föld hovatartozása még évekig vita tárgyát képezte Szeged város és a minisztérium között.

A MADISZ szatymazi tagsága az MKP és a Nemzeti Parasztpárt helyi vezetőinek támogatásával ünnepélyt rendezett. Ezzel is kifejezték, hogy az ifjúság dolgozni akart. A volt leventeotthon épületének emeleti részét társadalmi és politikai célra használták (MKP, MADISZ, szakszervezetek hivatalos helyiségei), a földszinti termeket a közigazgatási kirendeltség hasznosította.

19 Csongrád Megyei Levéltár, Szeged Tanácsai mutató 1945. 2822.

20 Ábrahám Mihály szatymazi lakos visszaemlékezése.

A gazdakör vezetősége nagyszabású gyűjtést kezdeményezett a hazatérő hadifoglyok megvendégelésére. A „fogolyvonatok” megálltak Szatymazon. 10 nap alatt 300 baromfi, 800 kg liszt, 35 q burgonya, 1000 liter tej, 70 kg túró gyűlt össze. 30-40 asszony tálalta fel az ételt 2 alkalommal 1000-1000 fogoly részére. Útravalónak friss kalácsot, kenyeret adtak.

1945 őszén az Újbirtokosok és Földhözjuttatottak Országos Szövetségének (UFOSZ) szatymazi szervezete már működött Dobó Sándor és Fehér István irányításával, mégis a helybeli kommunisták segítségét várták érdekeik védelmére. Termelési kölcsönt kértek az új birtokosok, hogy a szőlő- és gyümölcs termesztésre át tudjanak térni. A szakértelmet megszerezték már szüleik, akiktől ők eltanulták, s alkalmazták az úri birtokosoknál, a vagyonos polgároknál mint kapások vagy napszámosok. Gazdasági felszerelésük hiányzott. Az új gazdák a kapott földön lábra akartak kapni, de idejük és energiájuk nagy részét lefoglalta a régi rend hívei elleni hadakozásuk a juttatott föld birtokbavételéért.²¹

1946

1946-ra a Szatymazi Gazdakör alig számítható gazdasági és kulturális csoportosulásnak, mert a kör helyisége a Kisgazdapárt gyülekező helyévé vált, a köz- és választmányi gyűlések a módos gazdák, középparasztok és úri birtokosok politikai fórumai lettek. A gazdasági életre vonatkozó törvényeket, rendeleteket felületesen ismertették. A demokratikus pártok kísérték figyelemmel a környék gazdasági állapotát, s figyelmeztették a gazdaközöniséget a feladatokra. A bajok orvoslására összeírták a lakosság javaslatait, s továbbították a különféle felettes bizottságokhoz.

1946. február 24-én a Földmunkások és Kisbirtokosok Országos Szövetsége szatymazi szervezetének nagy báltermében népgyűlésre jöttek össze Szatymaz dolgozói. Jelen voltak a pártok vezetői. Az MKP és a Földmunkás Szervezet képviselőjében Ábrahám Mihály, a FÉKOSZ részéről Koza Imre, Szűcs Imre a Nemzeti Parasztpárt elnöke, Kakuszi János a Nemzeti Parasztpárt titkára, Csurgó Pál és Gyömbér István a Szociáldemokrata Pártot képviselte.

Az MKP szegedi kiküldötte rámutatott, hogy „a népnek az önsegély útjára kell lépnie, önmagának kell a földet megvédenie a reakciós kísérletekkel szemben, amelyek azt célozták Szatymazon és máshol, hogy különböző furfanggal, összeköttetések révén kiforgassák az új gazdákat földjükből. Az új gazdát földjétől semmilyen körülmények között sem engedjük megfosztani – emelte ki az előadó. Szatymaz dolgozói felháborodva vették tudomásul, hogy egyes elmenekült, a régi reakciós világban szerepet játszott urak szerteágazó baráti kapcsolataikat felhasználva akarják azt a földet visszavenni, amelyen tulajdonképpen maguk sohasem dolgoztak. Az előadó hangsúlyozta, hogy egyetlen talpalatnyi földet se adnak vissza. Ha netalán történt „igazságtalanság”, azt a kormány váltsa meg. Egyes birtokosokat könnyebb áttelepíteni, mint több családot.”²²

Ábrahám Mihály bejelentette, hogy a 20-as bizottságban viselt tisztsége alól a Szegedi Földbirtokrendező Tanács felmentette azzal az indoklással, hogy mint iparos nem lehet földigénylő bizottság tagja. 1918-19-ben valóban fölszabadult, de mint segéd azóta nem

21 Ábrahám Mihály szatymazi lakos visszaemlékezése.

22 Délmagyarország 1946. II. 26.

dolgozott. 1930-ban a nagy munkanélküliség idején Franciaországba ment. Négy éven át különböző üzemekben dolgozott. Alkalma volt meg ismerni a külföldi munkások élet- és munkakörülményeit, de betekintést nyert a francia munkásmozgalomba is. A bizottságba helyette mást választottak, de megkérték Ábrahám Mihályt, mint régi munkásmozgalmi embert, hogy támogassa utódját. Megígérte. A szatymazi kommunista az újbirtokosok sérelmeit a következőkben fogalmazta meg: „Még népet soha így be nem csaptak, mint a szatymazi földigénylőket. A kiosztásnál jelen volt a Szegedi Földbirtokrendező Tanács tagja, aki maga vezette a jegyzőkönyvet és felírta a javaslatokat. Vele volt még két szegedi kiküldött. Később a szegedi 20-as bizottság egy tagja két hétig írta a jegyzőkönyveket. A földbirtokrendelet kihirdetése óta a helyszínen közülük senki meg nem jelent.

A szatymazi úri birtokosok fele még most is Németországban várja a helyzet fordulását. Javasolom, gyűjtsük össze az adatokat és a sérelmeket. 200 tagú küldöttség vigye fel Rákosi Mátyáshoz, Veres Péterhez.”²³

A népgyűlés résztvevői közül néhányan a Szatymazi Gazdakör vezetőségét és több tagját demokratikus szempontból kifogásolták. A vezetés összetételé és vezetési módja miatt a gazdakört reakciós intézménynek minősítették. Alkalmatlannak tartották a parasztság dolgozó rétegeinek képviselőit. Ettől kezdve a gazdakör szüneteltette működését.

A szatymazi munkás- és parasztszövetkezet egyéves fennállása alkalmából 1946. augusztus 20-án könyvnappal egybekötött forintvédő parasztnapot tartottak a helyi demokratikus pártszervezetek. Istentisztelet volt délelőtt, délután a nagygyűlésen a szegedi MÉMOSZ dalárda, a szatymazi dalárda énekelt. A politikai szónoklatok elhangzása után a Szeged-Felsővárosi MKP kultúrgárdája és a szegedi Szociáldemokrata Párt színjátszói szórakoztatták a közönséget.

A nagyszegedi UFOSZ vezetőségébe Szatymazról Dékány Sándort, mint ellenőrt megválasztották.

A földművelésügyi miniszter elrendelte, hogy ahol fejlett a szőlő- és gyümölcskultúra, kötelező a hegyközségi szervezet megalakítása. A hegyközségeknek, mint érdekképviselői szerveknek szerteágazott a tevékenységük. A hegyközségek, a hegyközségi tanácsok az ország nagy részén már komoly eredményeket értek el. A hegyközségek feladata volt a szőlőkben, gyümölcsösökben a célszerű telepítést, művelést és szüretelést előmozdítani, a bor, a gyümölcs helyes kezelését, általában a jövedelmező gazdálkodást általánossá tenni, a tervszerű és gazdaságos értékesítést segíteni. A hegyközségek gazdái kötelesek voltak a szőlők és gyümölcsösök őrzéséről, a kártevők ellen való egységes védekezésről gondoskodni.

A háború és az azt követő események miatt nagymértékben tönkrement szőlők és gyümölcsösök megmentését, helyreállítását, jövedelmezőbbé tételét tekintették a leg-sürgetőbb feladatnak.

A hegyközség vezetését az elnök irányította a gazdák által alakult választmány segítségével. A határozatok végrehajtója a szakképesítéssel rendelkező hegybíró lett. Az egyes hegyközségek felett állt a hegyközségi tanács. Tagjai: hegyközségi elnökök, a polgármester, a szőlészeti felügyelők, a gazdasági szakiskolák vezetői, az új népi egyesületek küldöttei.²⁴

²³ Ábrahám Mihály szatymazi lakos szíves közlése.

²⁴ Szegedi Napló, 1947. XI. 16.

A szőlőtermelő gazdák e szervezeten keresztül szerezhették be kedvezményesen a permetezőszereket és a termeléshez szükséges egyéb eszközöket. E társulás védte meg az érdekeiket. Szegeden és környékén 1945 óta csak a baktói hegyközség működött. Szeged város közigazgatása szorgalmazta, siettetette a szatymazi és az alsótanyai hegyközség megalakulását. Somogyi Imre szegedi gazdasági tanácsnok a szatymazi gazdákat meglátogatta, és a hegyközség megalakítása érdekében tárgyalta velük. A megbeszélések során a termelők kifejezték azt a kívánságukat, hogy mielőtt megalakítanák a maguk hegyközségét, előbb tegyék lehetővé a már működő hegyközség megtekintését.

A Szatymazi Gazdakör néhány vezetőségi tagja a baktói tapasztalatszerző útján nem részesült kedvező fogadtatásban. Nem tudtak ott beszámolni a szatymaziak semmi jelenlegi érdemleges, felelősségteljes munkájukról, sem arról, hogy kiket képviselnek. Valóban a helyi demokratikus szervezetek már hatékony politikai és kulturális feladatokat végeztek a tanyai lakosság körében. A kevés mezőgazdasági gyakorlati bemutatót (telepítés, metszés, permetezés) valamint a szokásos ismeretbővítő előadásokat a szatymazi gazdaképző iskola szervezte és hajtotta végre. Korábban mindez gazdaköri feladat volt.

A gazdakör vezetősége nem akart belenyugodni abba, hogy minden hatalom kicsúszott a kezükből. 1947 őszén sietve megszervezték a Szatymazi Hegyközséget 120 taggal. Elnök Makra Ferenc, a gazdakör elnöke, alelnök vagy hegybíró Frank József lett. Kőralakú pecsétjük szövege: Szeged Szatymazi Hegyközség. Középen két szőlőlevél között egy szőlőfürt jelképpel. Két három törpebirtokos kivételével a vezetőségbe, a választmányba a gazdakör régi vezetői kerültek.

Az együttműködő szatymazi FÉKOSZ és UFOSZ tagok (napszámosok, kapások, új birtokosok) bizalmatlanul tekintettek az új szervezetre annak személyi össze tétele miatt.

Egy-két ügyes-bajos dologban még hallatta szavát a szatymazi hegyközség, kevés sikerrel. Kérvényt írtak a polgármesterhez, mert a szatymazi kisleketezőterületek terményeit a fehértói juhászok évek óta szabadon tékoztatták. Védelmet kértek. Ugyancsak a polgármester segítségét várták a Szatymaz állomáson levő gyümölcscsomagoló épületének bérbeadása ügyében. Így indokolták kérésüket: „Hegyközségünk a gyümölcsárak megfelelő szinten tartása végett a gyümölcsszezonban gyümölcsértékesítéssel is foglalkozni kíván. Ennek a műveletnek a lebonyolításához feltétlenül szükségünk van a gyümölcs-csomagoló épületére. Továbbá a Szatymazra érkező növényvédelmező szerek, vetőmagvak elhelyezése is csak itt lehetséges.”²⁵

A belügyminiszter a Szatymazi Gazdakör működését felülvizsgálta 1946-tól.

Az ellenőrzésekből megállapította, hogy az egyesület szüneteltette működését, pedig arra engedélyt nem kért és nem kapott. Meggyőződött róla, hogy alapszabályszerű működése kifejtésére nem képes. Ezért 1948. IV. 3-án hozott 625 000 sz. rendeletével feloszlatta a Szatymazi Gazdakört. Intézkedett a törvényes eljárások megtételére (vagyon, irat megőrzése, leltározása). A vagyontárgyak zár alá vételekor 1949. IV. 16-án a hivatalos állami személyeken kívül jelen volt a gazdakör képviselőjében Makra Ferenc elnök, Tápai István vezetőégi tag.²⁶

25 Csongrád Megyei Levéltár, Szeged Tanácsai mutató 1948. I 4106.

26 Csongrád Megyei Levéltár Szeged. Tanácsai mutató 90 984., 90 773. 1949.

„A feltett kérdésre fentnevezett vezetőségi tagok előadták, hogy a felosztatott gazdakör ingatlan vagyonnal nem rendelkezett, saját helyisége sem volt, s működést 1946 óta nem fejt ki. Működése alatt gyűléseit, összejeveteleit Báló Istvánné tulajdonát képező vendéglőben tartották, ugyanitt volt elhelyezve a gazdakör tulajdonát képező ingóság is:

1) 1 db selyemből készült, erősen használt állapotban lévő díszszásló (sekrestyében van elhelyezve)

2) 6 db fényképráma üvegezve, 2 tablókép, 4 fénykép

3) 170 db különböző tárgyú könyv.

A vezetőségi tagok előadták, hogy a felosztatott gazdakörnek egyéb ingósága, valamint pénzkészlete nincs. A jegyzőkönyvhöz csatolás végett átadtak 2 db jegyző könyvet, 1 db alapszabályt, 2 db egyesületi bélyegzőt. Előadják, hogy egyéb iratai a gazdakörnek a hadi események miatt megsemmisültek.”

A felterjesztett iratok tanulmányozása után a belügyminiszter a felosztatott Szatymazi Gazdakör ingóságait a DÉFOSZ-nak adományozta.

1949. augusztus 6-án a gazdakör volt helyiségében Szűcs Ferenc közigazgatási vezető-helyettes, Dobó Sándor, a helyi DÉFOSZ szervezet titkára, Makra Ferenc volt gazdaköri elnök jelenlétében, jegyzőkönyv felvétele mellett, az ingóságok átvétele megtörtént. ²⁷

Összegzés

1880-as években Szeged-Felsőtanyán a földművelők mezőgazdasági szaktudása alacsony szinten állt. A növekvő kereskedelmi igények miatt Szeged külterületén is a mezőgazdaságban fokozni kellett az erőfeszítéseket a belterjes gazdálkodás fejlesztésére. Ezen a vidéken a mezőgazdasággal foglalkozók egy részének önkéntes társulásaként jött létre 1884-ben a Szeged-szatymazi Gazdakör. Milyen volt az intézményt létrehozó és fenntartó társadalmi rétegek összetétele?

A mezőgazdasági munka megreformálására, iránymutatásra, az új módszerek általánossá tételére a helybeli, maradi gondolkodású módos gazdák maguktól nem szerveződtek volna. Ingatlanuk, pénzük volt. Fizetett vagy részes napszámosok, kapások, törpebirtokosok munkaerejének kihasználásával növelték vagyonukat. Munkát és szűkös kereseti lehetőséget teremtettek a rászoruló mezőgazdasági rétegeknek.

A szatymazi szegényparasztságnak csekély vagyona nem adott tekintélyt, önbizalmat, de a mezőgazdasági kultúra terén szellemi és gyakorlati felkészültségük gyarapítására mindenkor készen álltak.

A Szatymazon földterülettel, tanyaházzal rendelkező kispolgárság, értelmiség – vagyon és társadalmi rang birtokában – vállalkozott a nem könnyű feladatra. Nem riadtak vissza a tőkebefektetéstől a mezőgazdasági munka korszerűsítése érdekében. (Új gépek, vegyszerek, módszerek alkalmazása, nemes vetőmagok, gyümölcsfák, szőlők, kiváló állatfajták beszerzése, tartása). Munkájukhoz a társadalmi körülményektől függően maguk mellé állították az új eljárásokra fogékony módos és kis parasztokat.

²⁷ Uo. 6952., 7384., 7866., 6006/49. 1949.

Az alapítók tudták, hogy a szellemi elmaradottság felszámolása nélkül a földművesek anyagi jólétének, a mezőgazdaság fejlődésének elősegítése lehetetlen. Ezért a gazdakör megalakulásától a felszabadulásig a társadalmi, mezőgazdasági és kulturális elmaradás csökkentése érdekében munkálkodott. A közművelődést és a mezőgazdasági szakértelmet egyidejűleg terjesztette. Gazdasági és kulturális egyesületként hosszú időn át a tanyavilágban egyetlen törvényes lehetősége volt a társadalompolitikai szerveződésnek.

Az összejöveleteken terjesztették egymás között a mezőgazdaság különböző szakágaiban a korszerű tudnivalókon kívül az általános műveltséget. Ápolták az egymás iránti tisztelet, a megbecsülés és a hazaszeretet érzését. A gyakori találkozások alkalmával a tapasztalatok szerzésére mindenkinek lehetőséget biztosítottak. Tetteik nyomán változott Szatymaz arculata, lakóinak gondolkodásmódja, gazdálkodási módszere.

A közös cél érdekében megfogalmazott és elvégzett feladatok mögött a kor lehetőségeit és a helybeli tanyai életforma körülményeit figyelembe véve nemes szándékok és óriási erőfeszítések húzódtak meg. Az önként vállalt tennivalók köre évről évre bővült. A haladó gondolkodásúak, a szellemileg képzetebbek a szóvivők.

Szatymaz a századfordulóra Szeged kedvelt kirándulóhelyévé, üdülőtérületévé, Felsőtanya szőlészeti, borászati, gyümölcsészeti központjává vált. Javult a helyi úthálózat, piac, csatornázás, postai és egészségügyi szolgáltatás. Felépült a templom és a plébánia. Szeged vezetői elismerték a szatymazi földművesek eredményeit, mert meggyőződtek arról, hogy a szőlő- és gyümölcsstermesztésben az országos színvonal átlagát túlszárnyalták.

1914-ig családias, meghitt hangulat uralkodott a gazdakörben. A tagok egymás iránti bizalma őszinte, a közös élmények hatása erős. E társas egyesület közvetve egész Szatymaz lakosságának anyagi fejlődését segítette, kulturális igényeit, anyagi fejlődését szolgálta, gondjait, javaslatait a hatóságoknak továbbította. Az egyéni és közös kezdeményezések, javaslatok, határozatok mögött önzetlenség, áldozatkészség rejtőzött. Amit tettek, azzal nemcsak a gazdaköri közösség, hanem a szélesebb társadalmi rétegek életét tették elviselhetőbbé Szeged korábban kevésbé értékelt részén, Felső tanyán. A kör tagjai a választott vezetők segítőtársai lettek. Az önkéntesség elvének betartásával felelősséget éreztek egymásért, a vezetők a közösség bizalmáért. Munkájukat többször nyomasztó gazdasági helyzet korlátozta. Az egyesületben 1920-ig a politizálás minimális. A Horthy korszakban a társadalmi, politikai körülmények változásával módosult a kör tevékenységének tartalma és módszere. A mezőgazdasági munkával foglalkozó társadalmi rétegek, csoportok érdekeinek képviselése helyett burkoltan az uralkodó osztály gazdaságpolitikáját kiszolgáló intézmény szerepét szánták ennek az egyesületnek. A többség körében általános támogatást nem kapott néhány hangadó kormányt magasztaló szónoklata. A szatymazi gazdakör vezetőségének is végre kellett hajtani a hivatalos intézmények utasításait a parasztság körében, de korábbi kezdeményező, kísérletező, szervező, javaslattevő szerepük csak fokozódott. A helybeli parasztság minden rétegében a fiataloktól az idősebbekig felkeltették a mezőgazdasági szaktudás iránti vágyat. A tanulási kedv fokozódásával a mezőgazdasági képzésben előtérbe került az elmélet és a gyakorlat együttes alkalmazása. A kör kezdeményezésére nyithatta meg kapuit 1928-tól a mezőgazdasági oktatás helyi intézménye, a szatymazi gazdasági iskola. A fiatalok oktatásán kívül a felnőttek továbbképzését szolgáló tanfolyamok megszervezésével, vezetésével is foglalkoztak.

A szatymazi gazdakör tagjai idegenkedtek az országos gazdasági és politikai szervek ajánlásaitól, kötelező utasításaitól. Az 1930-as évektől egyre gyakrabban tapasztalták, hogy érdekeik, céljaik nem egyeznek az általános gazdasági bajok ellenére gazdagodó uralkodó osztályok akaratával. Amíg a termelés, beszerzés, elosztás, értékesítés támogatásán kívül hatékonyan végeztek a közművelődés fejlesztését, addig mondható eredményesnek, haladónak a gazdakör tevékenysége. Létezésük miatt a háborút kiszolgáló gazdasági helyzetben (beszolgáltatás, fekete árak, inflálódás) sem alakult ki a polgári szövetkezeti mozgalom (HANGYA) Szatymazon.

A felszabadulás után a helyi demokratikus pártok, szervezetek (Szegedről irányítva) kísérték figyelemmel a környék gazdasági, politikai, kulturális helyzetét és határozták meg a tennivalókat. A kör, mint gazdasági és kulturális csoportosulás erőtlenné, alkalmatlanná vált a mezőgazdaságban dolgozók képviselőjére.

IRODALOM

Hajdu Géza

1977 Vásárhelyi egyletek és könyvtárak. (A Somogyi Könyvtár Kiadványai). Szeged
id. Juhász Antal

1976 Adalékok a kisteleki társadalmi egyesületek történetéhez. Tanulmányok Kistelek történe téből és népéletéből. Szerk. Juhász Antal. Kistelek. 155-188.
id. Juhász Antal (Szerk.)

1978 Sándorfalva története és népélete. Sándorfalva
Kiss Ferenc-Tonelli Sándor-Sz. Szigethy Vilmos (szerk.)

1927 Szeged. Magyar városok monográfiája. Bp.
Kiss Jenő

1963 Gazdakörök és olvasóköri körök a két világháború között. = Népművelési Értesítő,
3-4. sz. 122 p.

Ránki György (főszerk.)

1976 Magyarország története 1918-1919. 1919-1945. Bp.

DIE GESCHICHTE DES LANDWIRTENVEREINS VON SZEGED-SZATYMAZ II.

Lajos Huszka

Der Verfasser erörtert die Geschichte des Landwirtenvereins ab Frühling 1919 bis zu 1948. Während der französischen Besatzung wurde der Verkehr zwischen den inneren Bezirken und dem Außengebiet (den Vororten) ab 27. März 1919 abgestellt, demzufolge

Szatymaz zu Grenzstation wurde. Der Landwirtenverein unterstützte in dieser Zeit die wirtschaftlichen Organisationstätigkeit des Vorortdirektoriums.

Nach dem Sturz der Räterepublik löste die familiäre Stimmung ein offizieller Ton und der politischer Einfluß ab. Bei den Zusammenkünften kamen die 3-4 Entellektuellen-Mitglieder als Sprecher der Herrscherklasse vor. Die Wirtschaftskunde verlor vorläufig an Bedeutung. Die frühere Rolle des Wirtenkreises, d. h. die Initiativkraft, Organisationsaktivität und die Aufgaben der Volksbildung wurden jetzt eingesetzt. Der Wirtenkreis regte zur Eröffnung der Landwirtschaftlichen Schule in Szatymaz im 1928 an. Außer dem Fachunterricht der Jugendlichen nahm die Schule auch die Aufgabe der Weiterbildung der Erwachsenen an. 1933 wurde zum Vorsitzenden des Wirtenkreises ein berufener Fachmann, Direktor dieser Schule, Béla Kamenszky gewählt. In den 30-eren Jahren nahm der Leserverkehr der Bibliothek des Vereines zu. Ab 1936 wurde Sándor Csányi, ein örtlicher Großwirt Vorsitzender. Im 1940 traten immer mehr Klein- und Zwergbauer in den Verein ein, da sie in dessen Ramen Möglichkeit zur Beseitigung der Bezugs- und Verwertungsschwierigkeiten sahen, die Tag zu Tag zunahmen. Sie hatten einen hohen Anspruch auf populär-wissenschaftliche Vorträge in den landwirtschaftlichen Themen.

Während des Krieges steigerten sich die Preise, auch die Abgabeverpflichtungen wurden Jahr zu

Jahr rücksichtslos kriifriger. Wegen des Krieges wurde die Tätigkeit des Vereines im 1943 eingesch rankt. Die Mitglieder zogen immer weniger Nutzen daraus, trotzdem blieb der Verein nicht ohne Bedeutung: er hielt den Anspruch auf die wirtschaftlichen Fachkenntnisse wach.

Nach dem Krieg förderten die örtlichen demokratischen Organisationen und die Arbeit der verschiedenen Aussüsse die Entwicklung des neuen Lebens. Zum Vorsitzenden des Landwirtenvereines wurde Ferenc Makra, Kleinbauer gewählt. Die Bewohner der Gehöfte stützten sich in der Gestaltung des wirtschaftlichen, politischen und kulturellen Lebens in großem Maße auf die demokratischen Parteien und Gewerkschaft, so drängte sich die Wichtigkeit des Landwirtenvereins zurück. Seine Rolle war zu 1947 kaum mehr erwähnenswert.

Das Innenministerium untersuchte seit 1946 die Tätigkeit des Landwirtenvereins und nach der Überprüfung wurde der Verein abgeschafft - gleichzeitig mit anderen ähnlichen Vereinen.

AZ ÚJJÁALKULT SZATYMAZI GAZDAKÖR MŰKÖDÉSÉNEK HÁROM ÉVTIZEDES TÖRTÉNETE

(MÁRTA JÓZSEFNÉ GYŰJTÉSÉBŐL)

I. Újraalakulása – a kezdeti buktatóktól a sikeres működésig

1990 őszén – egész pontosan november 22-én - a szatymazi Béke Művelődési Házban harmincketten gyűltek össze azzal a céllal, hogy valami hasonlóra szövetkezzen, mint ami a zombói Wesselényi iskolában helyt adó népfőiskolán oktatás címén történt. Az igényt először Budai Sándor – Szatymaz község szódakészítője - fogalmazta meg és segítséget kért Mórász Attila kultúrház igazgatótól, aki az első előadót, Szabad János professzort meghívta egy előadás megtartására. A hallgatóság szervezése Budai Sándor feladata volt. Csütörtöki napokon jöttek össze a Béke Művelődési Házban azok a barátok, cimborák, kártyapartnerek, akik tanulni, okulni, tapasztalatot cserélni szerettek volna. Ezek a mezőgazdaságban dolgozó emberek úgy érezték, tudásbéli hiányosságaik vannak. Úgy gondolták ismereteiket bővítő előadásokon való részvételük elősegíti felzárkózásukat a magyar társadalom fejlettebb rétegeihez. Voltak köztük kiemelkedően okos, tanult emberek is, akik szívügyüknek tekintették a mezőgazdasággal foglalkozó, falun élő gazdátarsaik részére naprakész ismereteket adó lehetőségek biztosítását. Ezeken az összejöveteleken még csak latolgatták, hogy olvasókört alakítsanak, vagy netalán gazdakört létesítsenek. A szervezeti elképzelések letisztulása id. Báló Bertalan gazdálkodónak és főként Ifj. Szél István agrármérnök aktív segítségével volt köszönhető. Elkészült a Gazdakör első Alapszabályának tervezete, mely szerint az egyesület fő célja: tagjai részére kertészeti, növénytermesztési, állattenyésztési, jogi, adózási szaktanácsadás, továbbképzések, bemutatók, kiállítások stb. szervezése.

1991. május 30-án a hivatalos alakuló, elnök- és vezetőségválasztó összejövetelen már 23 fő vett részt. Később ők, mint alapítók jelentek meg a hivatalos iratokban. A Szatymazi Gazdakört mint egyesületet a Csongrád megyei Bíróság jogerősen 1991.07.02. nappal, 531. számon vette nyilvántartásba. Dr. Somogyi György elnökként, Szél István pedig titkárként került bejegyzésre. Ezen kívül a májusi alakuló ülésen pénztárnokot is választottak. Szavazataikat az egyik tagtársa, Budai Sándorra, a község köztisztvisletben álló polgárára adták. A pénztárosi teendőket Budai Sándor nagy megtiszteltetésnek érezte és feladatának becsülettel eleget is tett. Megjegyzendő, hogy közvetlenül a rendszerváltás után a gazdák előtt a teljesen átalakult adózási és könyvvizelési szabályok nem voltak ismeretek, hiszen 1990 előtt a magángazdaság gyakorlatilag nem létezett. Ezért józan, paraszti ésszel úgy gondolták, hogy az adminisztratív kötelezettségeknek eleget tesznek azzal, ha a pénztári mozgások nyilvántartására vásárolnak egy kockás füzetet. Budai Sándor ebbe a kockás füzetbe vezette be a befizetett tagdíjakat. Kiadások ebbe a nyilvántar-

JELLENLÉTI ÍV
1991. május 30.

1. J. Szék. István	
2. Budai Sándor	
3. Bana András	
4. Baló István	
5. Bana István	
6. dr. Somogyi György	
7. Gera István	
8. Baló István	
9. Baló István	
10. Baló István	
11. Baló István	
12. Szék. István	
13. Magyar István	
14. Baló István	
15. Magyar István	
16. Baló István	
17. Szék. István	
18. Bana György	
19. Magyar István	
20. Szék. István	
21. Baló István	
22. Verseny István	
23. Baló István	

Taggyűlés jelenléti ív 1991-ből

mazi Gazdakör. Az APEH felhívására határidőben be nem nyújtott bevallás pótlása címen az 1993-as évről 1994. szeptember 8-án Somogyi György és Szék István aláírásával ellátva az egyesület benyújtotta kötelezettségeiről a 03-as bevallási nyomtatványt. Ekkor úgy látta az egyesület vezetősége, hogy noha valószínűleg már eleget tesz a jogszabályok követelte kötelezettségeinek, mégis inkább keres egy, az adózáshoz, számvitelhez értő személyt az egyesület könyveinek vezetésére. A tagság nehezen értette meg, hogy miért nem elég a „kockás füzet”, az egyesület pénztárnoka – Budai Sándor – pedig egyenesen személyével szembeni bizalomvesztésnek élte meg a vezetőség szabályos adminisztratív működésre irányuló döntését.

Magyarországon a nonprofit szektort az 1991-től 1994-ig terjedő időszakban folyamatosan szigorodó fiskális és adóügyi szabályozás jellemezte. Így annak érdekében, hogy az 1994-es gazdasági évet már szabályszerűen adminisztrálják, felkérték a helyi takarékszövetkezet egyik vezető állású dolgozóját, Márta Józsefnét, hogy vállalja el a Szatymazi Gazdakör adózási és könyvvizelési feladatait. A társadalmi szervezetek részére rendelt naplófőkönyvet az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal Csongrád Megyei Igazgatósága 279/94. számon 1994. szeptember 14-én hitelesítette. A naplófőkönyvi

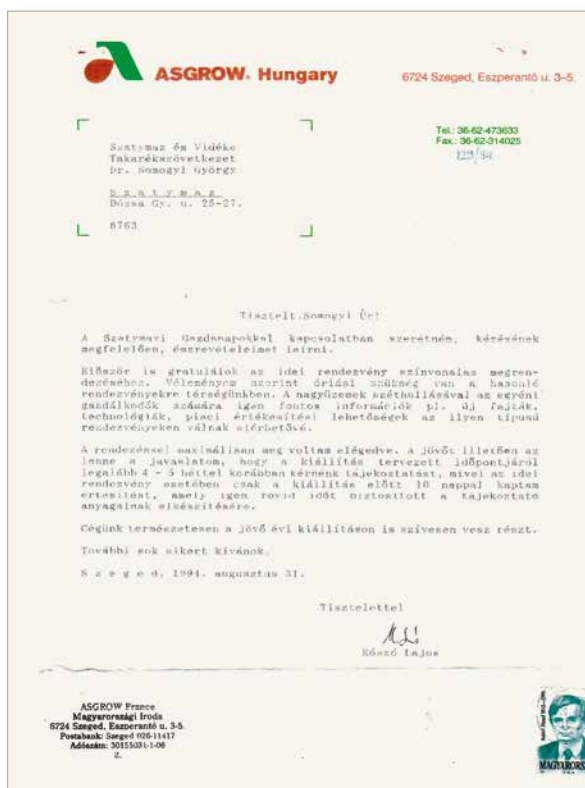
tásba nem kerültek bejegyzésre, amennyiben voltak, azokat vélhetően önerőből fizették ki, számlákat pedig nem gyűjtöttek.

A kapcsolatot más társadalmi szervezetekkel Dr. Somogyi György elnök tartotta. Így jutott tudomására, hogy az állami adóhatóságokhoz is be kell jelentkeznie az egyesületnek. Az 1991. júniusi bírósági bejegyzést követően az APEH¹-hez is bejelentette az egyesületet és 1992. január 15-én, ám ma már a „feledés homályába vész” annak oka, hogy ezt a bejelentkezést csak miert 1993. február 8-án vette át az APEH. Ezen a bejelentkezési lapon az egyesület az egyszerűsített könyvvizetést vállalta és arról nyilatkozott, hogy nem tartozik a társadalmi adó hatálya alá. Arra nincs adat, hogy az 1991. és 1992. gazdasági évről nyújtott-e be valamilyen bevallást a Szatymazi Gazdakör.

¹ Adó és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal

első bejegyzés visszamenőleges hatállyal 1994. január 5-re datálható.

Az egyesület bevételei főként tagdíjakból származtak. 1994-ben nagy létszámú növényvédelmi tanfolyamot szervezett a Gazdakör. A tanfolyamon résztvevő „külsős” magánszemélyek 700,- Ft pártolói díj ellenében, a tagok 600,- Ft-ért hallgathatták a tanfolyami előadásokat. Március végén kezükbe vehették a tanfolyami végzést bizonyító „növényvédelmi kiskönyvet”. Mivel nagyon aktív életet élt az egyesület, ezért megkezdte a külföldi tapasztalat-cserék szervezését is. Sikerral pályázott a Gazdakör a Művelődésügyi Minisztérium anyagi forrásaira, egy belgiumi tapasztalatcsere költségeinek megtámogatására. A pályázaton nyert 500 ezer Ft-ot a minisztérium bankszámlára tudta csak folyósítani. Ezért a Szatymazi Gazdakör a helyi takarékszövetkezettől (Szatymaz és Vidéke Takarékszövetkezet) nyitotta meg a máig használatos pénzforgalmi számláját. A bankszámla első forgalmi tétele így az 500 ezer Ft-os támogatás volt 1994. július 12-én. Az egyesület naplófőkönyvének pénzforgalmi kimutatása szerint az első, már valóban komoly könyvelést mutató 1994-es év a bevételek és a kiadások 182 tételsora alapján kiemelkedően aktív volt, 1821647,80 forint összesített forgalmat mutatott.

Visszajelzés a sikeres kiállításról, 1994

Az 1995-ös év már visszafogottabb volt, anyagi támogatást az egyesület a helyi önkormányzattól, a Szatymaz és Vidéke Takarékszövetkezettől, a Csongrád megyei Agrárkamarától és a Progress Alapítványtól kapott. A 161.500 Ft-nyi támogatást a Szatymazi falunapok keretében rendezett mezőgazdasági kiállítás költségeinek fedezetére, valamint szeptemberben a Zöldségtermesztők Országos Szövetségének a Vajdahunyad várban rendezett kiállításán való részvételre fordította. Egyéb működési kiadásait az egyesület a gyűjtött tagdíjakból fedezte.

1996-ban a Szatymazi Gazdakör életében már nem a kapcsolatok kiépítése, hanem sokkal inkább a hagyományteremtés szándéka volt a hangsúlyos. Az anyagiak vonatkozásában pedig „visszatérő” adományozó volt a Progress Vállalkozás-fejlesztési Alapítvány és a

Szatymazi Polgármesteri Hivatal. Az egyesület újjáalakulásának öt éves ünnepi eseményei 1996 júliusában a községi falunapok keretében zajlottak. A „Téli Esték” előadássorozat beindítása a tagság ismereteinek bővítését célozta. Ebben az évben a NAV elődje – az APEH – egyik munkatársa, Dr. Szűcs Edit a mezőgazdaságban dolgozók speciális adózási szabályairól tartott előadást a népes hallgatóság részére. A naplófőkönyvi bejegyzés szerint a Szatymazi Gazdakör az 1996-os gazdasági évet 563.399,- Ft forgalom mellett 74.251,- Ft nyereséggel zárta. A nyereség magában foglalta a Pentagri Gazdakörök Kft 12 ezer Ft-os osztalékát is.

1997. újra igen mozgalmas év volt, hiszen a Gazdakör hatnapos szakmai utat tervezett megvalósítani. Erdélybe. A szervezett út bonyolítója a Z(s)epplin Utazási iroda volt. Az önköltséges szakmai utazás augusztus 12-17 között valósult meg, melynek szervezésébe aktívan besegített a Szatymaz és Vidéke Takarékszövetkezet. Ez az utazás nagy jelentőséggel bírt az erdélyi gazdakapcsolatok erősítésében. Annak ellenére, hogy magas volt a tagdíj bevétel, a működési költségek jelentős növekedése és a szakmai út nem tervezett kiadásai miatt sajnos 126.312,- Ft veszteséget kellett a gazdakörnek elkönyvelnie az 1997-es pénzügyi évben.

1998-ban PHARE támogatás segítségével újabb szakmai utazáson vehettek részt a gazdaköri tagok, úticéljuk Franciaország és Spanyolország volt. A kiutazók meg akarták ismerni a gazdakörök és gazdaszervezetek szerepét az EU mezőgazdaságában. A 900 ezer Ft-os PHARE támogatás révén 69 %-os támogatási intenzitással a Szatymazi Gazdakör tagjai három ütemben vehettek részt felzárkóztató előadás sorozaton, illetve az említett tanulmányúton. Az 1998. március 1-től március 12-ig tartó buszos utazáson résztvevők közel 8500 km-t tettek meg szakmai tapasztalataik bővítése érdekében. A szakmai utazások okozta nagy érdeklődés negatív hatást gyakorolt a tagdíjfizetési morálra. Sajnálatos módon 1998-ban csak 5 fő teljesítette tagsági díjfizetési kötelezettségét, a gazdasági évet pedig 25945,- Ft bankszámla-pénzzel és 4864,- Ft pénztári készpénzzel zárta a Szatymazi Gazdakör.

1999-ben a vezetőség nagyobb figyelmet fordított a saját, erős működés alapjainak megteremtésére és ezért már az év elején megkezdte az elmaradt és a tárgyévi tagdíjak beszedését. Február 10-ig 23 fő fizette meg az adott évi 600 Ft-os tagsági díjat, több személy pedig visszamenőlegesen két, sőt esetenként háromévi hátralékát is rendezte. Április 8-ig további 9 személy rendezte tagdíj hátralékát. Ekkorra 21.600,- Ft vándorolt tagdíj címén a Gazdakör számlájára. A tagi kötelezettségek teljesítésének ebbéli „nagy buzgósága” nem volt véletlen, hiszen sokan szerettek volna jelentkezni a következő szakmai útra. A gazdaköri vezetőség döntése értelmében utazni pedig csak rendezett tagdíj-háttérrel lehetett. Az úti cél ismét Spanyolország volt, ám a korábbival ellentétben a 21 résztvevő repülővel utazott ki Madridba a szegedi székhelyű Morton's Légi Utazási Iroda, mint utazásszervező segédletével. A gazdakör számlaforgalma az évek előrehaladtával egyre jelentősebb lett, ebben az évben 3.692.716 forint bevétel és 3.561.264 kiadás mellett 131.452 Ft eredménnyel zárta az évet.

három ül 1999. Gyurgyódy

Utaslista

1. Kónya István Szatymaz, Kossuth u. 49. 103
2. Kothencz István Szatymaz, Juhász Gy. u. 16.
3. Kriméné Dr. Salamon Eszter Zsombó, Vörösmarty u.15.
4. Lengyel István dr. Szatymaz, Háman K. u. 50.
5. Csúri Péterné Szatymaz, Kossuth u. 51.
6. Széll Ágnes Szatymaz, Háman K. u. 38.
7. Barna András Szatymaz, Árpád u.21.
8. Darázs Sándor Sándorfalva, Petőfi u. 23.
9. Farkas Gábor Pusztamérges, Petőfi u. 95
10. Gyömbér István Sándorfalva, Sport u. 33.
11. Molnár Mihály Forráskút, Kossuth u.27.
12. Dr. Palágyi András Szeged, Alsóikkötös sor 10/b.
13. Dr. Róvó István Szatymaz, Háman K. u.45.
14. Dr. Somogyi György Szatymaz, II. ker. 47.
15. Szeremley Béla 1138 Bp, Népfürdő u.17/d.
16. Szikla Gyula Szentendre, Dely A. u. 29/b.
17. Végvári György Érd Vörösmarty u.17.
18. Dr. Kapitány József Kalocsa, Öbermayer tér 9.
19. Kiss Zoltán Szakmár, Kárács u.5.
20. Komlósi Péter Szeged, Építő u. 3/b
21. Gyuris Attila Zsombó, Dózsa Gy. u.67.

Végvári György
SZATYMAZI GAZDÁKOR
SZATYMAZ

A spanyolországi utazás résztvevőinek listája

A 2000-es évben a Szatymazi Gazdakör tagjai nem voltak külföldön, a szakmai munka legjelentősebb eseménye a július utolsó hétvégéjén megrendezett nemzetközi mezőgazdasági kiállítás és vásár volt, ami a községi falunaphoz kapcsolódott. Újdonságnak számított, hogy a kilencvenes évek elejétől megtartott rendezvény új helyszínén – a Szatymazi Általános Iskola épületeiben és külső helyszínein – kapott helyet. A szakmai kiállításon kívül festőművészek, keramikusok, tűzzománc festők, csipkeverők is bemutatták műtárgyaikat. Az esemény költségeinek előfinanszírozását a Szatymazi Önkormányzat biztosította, a költségek fedezése három,

A Szatymazi Gazdakör és Gazdaszövetkezet
a Szatymaz Községi Önkormányzat és a Szatymaz és Vidéke Takarékszövetkezet
tisztelettel meghív minden érdeklődőt
a 2000. július 29-én és 30-án tartandó

Oszibarack-Fesztivál

keretében megrendezendő
Nemzetközi Mezőgazdasági Kiállításra, Vásárra és Falunapra,
melynek központja a Szatymazi Általános Iskola (Szatymaz, Petőfi u. 6. sz.).

A rendezvény védnökei:
Vince László – önkormányzati képviselő
Szeremley Béla – miniszteri főtanácsadó
Jakab István – MAGOSZ elnöke
Dr. Somogyi György – TÉSZE-Hangya elnöke
Hódi Pál – TÉSZE-Hangya Zöldügy-Gyümölcs Szakágazat társelnöke
Antal József – Csomai Földművelésügyi Hivatal vezetője

Kiállítók:
Beregszászi Ferenc mezőgazdasági vállalkozó, Béta Modul Bt. DAMISÖL Kft., DÉLFA 2000 Kft., Farkas-Testvérek Pusztamérges, Főszepaprika Kustár-Fejlesztő Kft., GARDEMATIC Kft., Ipari Szövetkezet Kiskőrös, Kónya és Fiai Bt., Kibédi Gazdakör, Malupe Kft., MIKROMETAL Kft., Mórahalmi Mezőgazdasági Egyesület, Romániai Magyar Gazdak Egyesületének Maros Megyei Szervezete, RIBETROD Bt., Paralell Kft. Önkény, Politrond Kft., Riaplasi Kft., Nagyörgy János, Szatymazi Gazdakör, Szatymaz és Térsége Gazdaszövetkezet, Vasútiútó Szakmár, Vargáné Jolán Hedvig, VRECO Kft., VENETO 2000 Kft., VERITAS AGRO Kft. Szeged, ZEPTEP International, Kávai László, Onod és Társa Kft. és Nagykereskedelmi Kft.

PROGRAMOK

2000. július 29. (szombat)
9.15 órákor
Vendégek fogadása
fogadás: Lengyel István dr. – polgármester
Bódy György – FKGP helyi alapszervezet elnöke
Dr. Somogyi György – Szatymazi Gazdakör elnöke
Oszibarack-fesztivál és a kiállítás megnyitása
A kiállítást megnyitja: **Dr. TORVÁN JÓZSEF** – FVM miniszter
9.40 órákor
Kiállítás megkezdése
A mezőgazdasági kiállításokat bemutatja:
Gyémén László – önkormányzati képviselő,
a Csomai Ágaskamara ügyvezető igazgatója (tornaterem és iskola udvarai)
(képzőművészeti-, népművészeti, turisztikai és természetvédelmi kiállítások megtekinthetők az iskola földszinén és emeleti termeiben.)
Macskásy Zoltán – festőművész
Kapocs Márta – grafikusművész
V. Szabó Erzsébet – kerámiaművész
Szalma Valéria – kerámius
Marosi Katalin – kerámius

Kiállítók:
Júliát Erzsébet – kerámia
Farkas Béla – tűzzománc
Kiskunhalasi Csipkekészítő Asszonyok
Szakmai fórum a kiállítás területén lévő szobában
A fórumot vezeti: **Dr. Somogyi György** – a Gazdakör elnöke
Eldadó: **Dr. TORVÁN JÓZSEF** – FVM miniszter

„Le rôle des coopératives dans la production agroalimentaire à haute qualité”
A témában felkért előadók és hozzászólók:
Franz Hofkens – Belga Parasztszövetség Köztársa
Fernando Martins – kutató Portugáliából
Comela Attila – ENCE-Maros megyei elnök
Dr. Szabó Zoltán – Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrumának tudományos főmunkatársa
Szeremley Béla – Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium miniszteri főtanácsadója
Rács József – Mórakert KHT ügyvezető igazgatója

12.30 órákor
Sajátélőköztartó
Éledelesztet
Kisnégy Sportpályán: MOTOCROSS edzőutamatok,
MOTOCROSS verseny és bemutató
Zeneszínkeztető műsor, közreműködik a **Zsombó együttes**
20 órákor
Falunap az Általános Iskola mellett szobában, melynek keretében fellép
Kovács Kati és Kovács Tibor vendégművészek, valamint Tari József és zenekara

2000. július 30. (vasárnap)
8 órákor
Szertemise a Római Katolikus Templomban
Kiállítás látogatása
Gyermekek részére játékos vetélkedők
Éledelesztet
Kulturális műsor az Általános Iskola területén
11-14 óráig
Fellépnek:
Szatymazi Általános Iskolások,
Berecsai Sándor – operett
Kibédi testvérpár – látszatok
Sándorfalvi Kulturális Egyesület
Kibédi Néptánccsoport
Vetérési motorok bemutatása, a járművek memóriájában megtekinthetők a Vasút, Kossuth, Nesztérhegy és Ady Endre utcai által hajtott területek.
17 órákor
Sportpályán:
„Varga Antal Futball Emlékturné”
Az emléktorna győztese és Kibédi települései között vendégek barádságs labdarúgó mérkőzése
Kung-fu, Kick-box, rugby bemutatás
20 órákor
DISCO
A látogatók vendéglátásáról mindkét napon a helyszínen gondoskodunk. A vendéglátást a kiállítás területén az Általános Iskola konyhája, valamint a Fatányéros Vendéglő, a sportpálya területén a Postaközi Csárdá biztosítja. Oszibarack kiállítás keretében a vendégeket díszbarackkal kínáljuk. Falunapján programokért látogatók tehetnek **Oszibarack** és egyéb gyümölcs, bogyó, továbbá zöldségtermelő gazdákban, illetve virágkertészekben. Megtekinthetők a falusi vendéglátók szálláshelyei, illetve az egyéb helyi szálláshelyeségek.

A rendezvényvel kapcsolatos további információk a Szatymaz Községi Önkormányzatnál személyesen, vagy a 027283-311-es telefonon.

Minden érdeklődőt szeretettel vár a **Rendező**

A 2000-es év oszibarack fesztiváljának meghívója

utólagos elszámolású támogatási forrásból valósult meg. A szakmai fórum felkért nemzetközi előadói között volt a Belga Parasztszövetség főtákará, Fernando Martins portugál kutató, valamint a romániai RMGE Maros megyei elnöke, Csomós Attila.

2001-ben az egyesület bevételei terén fordulat következett be, mert ebben az évben először nem kapott külső támogatást a Szatymazi Gazdakör. Bevételeként mindössze 33196,- Ft-ot realizált, ebből 27200,- Ft volt a tagdíjbevétel, a bankszámlán kezelt pénzeszközei utáni bankkamat bevétele pedig 5996,- Ft tett ki. A működési kiadások bevételeket meghaladó mértéke miatt 2001-ben a gazdakör 90492,- Ft veszteséget volt kénytelen elkönyvelni.

A 2002-es gazdasági év már kiegyenlítettebb volt az egyesület életében, mert tagdíj- és bankkamat bevételén túl 850 ezer forint szolgáltatási bevétel és 92 ezer Ft önkormányzati támogatás elszámolásával 957 ezer forint bevételt realizált kiadásai fedezetére. A gazdasági év nyeresége 131 ezer Ft lett.

A 2003. év szerényebben alakult, mivel támogatást nem kapott. Bevételei csak tagdíjból (40.400,- Ft 18 fizető taggal) és bankkamatból (2.984,-) Ft származtak, kiadásai pedig csak a szűken vett működési kiadásokra szorítkoztak.

2004-ben a gazdakör sikerrel pályázott a Nemzeti Civil Alap (NCA) forrásaira. A sikeresen elnyert 200.000,- Ft-ból 197.030 forintot eszközfejlesztésre fordíthatott, de ezen a támogatáson fölül csak 2968,- Ft bankkamat bevétele volt ebben a gazdasági évben, mivel - ma már fölidézhetetlen okok miatt - tagdíjat senki nem fizetett. Nem meglepő, hogy kiadásait ebben az évben is a spórolás jellemezte.

2005-ben a gazdakör újra sikerrel pályázott NCA forrásokra és 200 ezer forintot nyert. A tagságban is több aktivitás volt, mint az előző évben, mert tagdíjfizetési kötelezettségét tíz tag 24000,- Ft értékben teljesítette. A banki pénztartás után járó kamat 1.464,- Ft volt, 225.464,- Ft összes bevétel mellett a kiadások 95.717,- Ft-ot tettek ki, így a Gazdakör 127.747,- Ft nyereséget realizált.

2003-2005 között a Szatymazi Gazdakör már nem szervezett mezőgazdasági kiállítást, helyette a községi falunapi események meghatározó szereplőjeként koordinálta a programsorozatban szereplő mezőgazdasági fórumot, a kistermelők termékbemutatóját, valamint a határon túli testvértelepülésekről a Szatymazi Falunapra érkező vendégeket, gazdatársakat. Kiemelten jó kapcsolat jött létre Szatymaz község, a Szatymazi Gazdakör – mint agráregyesület – és a romániai RMGE Maros szervezetével, Kibéd község önkormányzati vezetőivel, illetve a település gazdaszervezetével. Név szerint meg kell említeni az RMGE Maros volt vezetőjét, néhai Csomós Attilát, a közelmúltban sajnos szintén elhunyt Ferencz Levente kibédi gazdatársat, illetve a néhai Kocsik Józsefet, aki a Romániai Magyar Gazdák Arad megyei szervezetének vezetője volt. Már ebben az időszakban is segítette a Gazdakör munkáját Fazakas Miklós, aki Csomós Attila 2018-ban bekövetkezett halála után lett az RMGE Maros megyei Gazdák vezetője.

A Szatymazi Gazdakör **2006-ban** ünnepelte újjáalakulásának 15. évfordulóját. A tagságra a jeles eseményre az alapítók előtti nagy tisztelettel készült. A Gazdakör vezetősége 2006. március 30-ára, az őszi barackmetszési bemutató alkalmára hívta össze az ünnepi taggyűlést. Az eseményen részt vettek az alapítókön kívül az aktuális tagok, Szatymaz község gazdálkodó egységeinek delegált személyei és más segítők, támogatók. Az alapítás körülményeit bemutató beszámoló után az alapítók részére készült emléklapok kiosztását követően egy hangulatos közös vacsora keretében, jó hangulatban telt el az ünnepi taggyűlés.

2006. őszén a Sándorfalvi Gazdakör vezetője azzal a kéréssel kereste meg a Szatymazi Gazdakört, hogy aktív tagjaik „átigazolásával” tagfelvételüket kérik az egyesületbe. Az átigazolásnak és tagfelvételi kérelemnek az volt az oka, hogy a Sándorfalvi Gazdakör jogutód nélkül megszűnt, de záróvagyonát másik gazdakörben szeretnék volna elhelyezni. Tagfelvételi kérelmük alátámasztására elhelyeztek a Szatymazi Gazdakör elszámolási betétszámláján 32.211,- Ft-ot, ami az egyesület cél szerinti bevételeit növelte.

A Szatymazi Gazdakör 2007-ben 500 ezer Ft NCA támogatásra pályázott, de csak 100 ezer Ft-ot nyert, így át kellett értékelni a megvalósítandó célokat és a működési költségek finanszírozása kapott prioritást. Az őstermelők 2007. évi regisztrációs kötelezettségének adótörvények általi bevezetése miatt szükséges volt egy fő adminisztratív munkakerő felvétele, akit határozott idejű munkaszerződéssel alkalmaztunk. Feladatát képezte a gazdák regisztrációján túl a Gazdakör 15 éves iratanyagának rendezése és előkészítése az időközben megkezdett törvényességi felügyeleti ellenőrzés elősegítésére. Az adminisztratív munkakerő alkalmazásán túl vállalkozói szerződés alapján könyvelő végezte a Gazdakör számviteli munkálatait, adóügyeinek intézését. E két fő költségcsoport és a bérekhez kapcsolódó járulékfizetési kötelezettség kimerítette a megítélt támogatási keretet, hiszen a ténylegesen felmerült költség 175.500,- forint volt, az NCA terhére elszámolt összeg pedig 100 ezer Ft.

2008-ban a Szatymazi Gazdakör közhasznú minősítést. kapott, így ettől az időponttól készített mérlegbeszámolóit közhasznúsági jelentéssel kellett kibővítenie. A számviteli törvény előírásain túl kormányrendeletben rögzített sajátos könyvvizelési és beszámolási kötelezettségeknek kellett eleget tennie. Ez azt jelentette, hogy a korábbi egyszeres könyvvizelésről áttért a kettős könyvvizelésre és mérlegadatait ezer Ft-ban tette közzé. A Szatymazi Gazdakörnél egy évvel korábban, 2007-ben a Csongrád Megyei Ügyészség törvényességi vizsgálatot végzett. A vizsgálat megállapításainak javítására az egyesület új alapszabályt készített, így az alapszabály már közhasznú egyesületté történő átalakítást is tartalmazott. Az egyesület neve is megváltozott Szatymazi Gazdakör Közhasznú Egyesületté. A Csm. Bíróság 2008. október 15-én nyilvánította közhasznúvá, melyről a bejegyző végzés száma Pk.60.129/1991/6., a korábbi cél szerinti tevékenységeinek köre pedig közhasznú tevékenységekkel bővült. A közhasznúvá nyilvánítási folyamattal együtt székhelyét is áthelyezte Szatymaz, II. körzet 115. szám alá, azaz a Teleházként ismert volt neszűrjhegyi iskolába, ami Szatymaz község több civil szervezetének is székhelyeül szolgál. A közhasznú működést új háromtagú vezetőség segítette a gazdasági év közepétől.

Dr. Somogyi György elnöki, ifj. Barna Károly alelnöki, illetve Márta Józsefné egyesületi titkár minőségben tölt be vezető tisztségviselő szerepet. A három tisztségviselő a korábbi évekhez hasonlóan 2008-ban sem részesült tiszteletdíjban. A közhasznú egyesület titkára társadalmi munkája mellett szerződés alapján a könyvelési vállalkozói feladatokat is ellátta, ezért 2008-ban 50 ezer Ft vállalkozói díjban részesült.

A Szatymazi Gazdakör Közhasznú Egyesület 2008-ban is aktívan részt vett a tavaszi Barackvirág napok, a nyári községi repülőnap, valamint a falunap sikeres megvalósításában. A korábbi évek hagyományainak megfelelően megszervezte az egyesületi tagok és mezőgazdasággal foglalkozó gazdák részére az ismeretbővítést célzó „Téli Estéket”, ahol a jelenlévők az alternatív energiaforrásokkal, adózási jogszabály-változásokkal ismerkedhettek meg. Ezen túlmenően megismerhették fűszerpaprika kutatás termelői hátterének tapasztalatait is, illetve információt nyerhettek a fűszerpaprika termesztés új technológiáinak alkalmazási eredményeiről. 2008-ban a 124 ezer Ft összegű bevételek, melyek 100 ezer Ft NCA² támogatásból, 23 ezer Ft tagdíjból, illetve 1 ezer Ft bankkamatból származtak nem fedezték a 157 ezer Ft összegű működési kiadásokat, ezért a 2008-as gazdasági évet 33 ezer Ft pénzügyi veszteséggel zárta az egyesület. A Szatymazi Gazdakör vagyona 2008 elején 322 ezer Ft készpénz volt, ami az év végére 289 ezer Ft-ra csökkent.

2009-ben sikerült majdnem egyensúlyba hozni a bevételeket és a kiadásokat, a gazdakör az év során 158 ezer Ft végleges pénzbevételt realizált és 140 ezer Ft végleges pénzkidást mutatott ki könyveiben, így az év végére a készpénzállomány 279 ezer Ft-ra csökkent, ami tízezer forinttal volt kevesebb, mint egy évvel korábban. Ebben az évben a gazdakör az NCA-DA-09-0569 számú nyertes pályázatának köszönhetően 100 ezer Ft működési célú támogatásban részesült a Nemzeti Civil Alap forrásaiból, az előző évi, NCA-DA-08-0360 azonosítószámú működési célú pályázat felhasználásáról pedig 2009. június 30-ig határidőre elszámolt. A valamelyest kisebb vagyon ellenére a Szatymazi Gazdakör Közhasznú Egyesület 2009. évi gazdálkodási eredménye 18 ezer Ft nyereség volt, amit nyereségadó nem terhelt, hiszen ez teljes egészében közhasznú tevékenység eredménye volt. Szakmai munkáját az előző évek hagyományos eseményei jellemezték annyi különbséggel, hogy a „Téli Esték” címet viselő rendezvényeken az érdeklődő gazdák az alternatív növényápolási technikákkal, új kemikáliákkal, az agrárgazdálkodókat érintő adózási és egyéb jogszabály-változásokról halhattak előadást. Tájékozódhattak a fűszerpaprika-termesztés új technológiáinak alkalmazási eredményeiről, illetve a 2009 őszen a szőlőtermesztés, a borkultúra, és a minőségi borok előállításának korszerű tapasztalatait átadni célzó termelői-, borászati beszámolókat követhettek figyelemmel.

2010 szomorú év volt a Szatymazi Gazdakör életében, mivel támogatást nem tudott szerezni programjainak megvalósításához, sőt korábban a Nemzeti Civil Alaptól kapott támogatásait sem tudta az eredeti pályázati céllal összhangban felhasználni. Ennek következtében a 2008. évi NCA-DA-08-360 azonosítószámú pályázati összegből vissza kellett fizetni 14.345,- Ft-ot, illetve a 2009. évi NCA-DA-09-569 azonosítószámú pályázati ösz-

2 Nemzeti Civil Alap

szegből 9167,- Ft-ot, így ebben az évben csak a tartalékokból gazdálkodhatott. A gazdakör közhasznú egyszerűsített beszámolója szerint 2010-ben pénzügyileg rendezett bevétele mindössze 7 ezer Ft tagdíj volt, amely cél szerinti bevételnek számított. A Szatymazi Gazdakör Közhasznú Egyesület 2010. évi gazdálkodási eredménye 101 ezer Ft veszteség. A gazdálkodási veszteség és a forráshiány sajnos negatívan hatott az egyesület belső légkörére és a jövőbeli kilátásaira is. Új utakat kellett keresni mind a fennmaradás-hoz, mind az anyagi megerősödéshez és a szakmai hírnév növeléséhez is.

Az egyesületnek 2011-ben vállalkozási célú bevétele nem keletkezett, míg a cél szerinti pénzügyileg rendezett bevétele 127 ezer Ft volt. Az egyesület e gazdasági évben a Szatymazi Önkormányzattól nyert 100 ezer Ft támogatást, gyűjtött 26 ezer Ft tagdíjat, illetve ezer Ft bevétele bankkamatból származott. Ideiglenes pénzbevétel (tagi betétből visszafizetési kötelezettséggel) 10 ezer Ft volt. A Szatymazi Gazdakör Közhasznú Egyesület 2011 évi gazdálkodási eredménye 2 ezer Ft veszteség lett. A 2011. évi CLXXV. tv. 30. § (1)-(3) bekezdésének előírása, valamint a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló 2011. évi CLXXXI. tv. 105 § (1) bekezdése alapján még papír alapon, de a kettős könyvvitel szabályai szerint összeállított egyszerűsített beszámolót és közhasznúsági mellékletet készített a Gazdakör és azt határidőre – közzététel céljából – megküldte az Országos Bírósági Hivatalnak.

A Szatymazi Gazdakör 2012-ben csak cél szerinti bevételeket realizált, vállalkozási tevékenységet nem folytatott. Az egyesület összesen 263 ezer Ft bevételt könyvelt el,

Gyergyószárhegyi látogatás

melyből a tagdíj 64 ezer Ft volt, NEA³ támogatás pedig 199 ezer Ft. Itt jegyezendő meg, hogy a 2011. évi mérlegadatoknál ismertetett törvényi hivatkozások és a civil szervezetek beszámoló készítési sajátosságairól szóló kormányrendelet szerint a „közhasznú jogállású” civil szervezet kapott támogatását köteles volt megosztani a támogatás felhasználás éveire, vagyis időbelileg elhatárolni. Ebben az évben először alkalmazta ezt a szabályt a gazdakör, mert előfinanszírozott NEA működési támogatásban részesült az Emberi Erőforrás Minisztériumától 400 ezer Ft összegben, de 2012.05.21-2013.03.20-ig történő felhasználási lehetőséggel. Az egyesület 199 ezer Ft-ot használt fel 2012-ben, 201 ezer Ft-ot pedig elhatárolt a következő évi felhasználásra. Ráfordításokat 219 ezer Ft összegben számolt, alaptevékenységből származó gazdálkodási eredménye 44 ezer Ft nyereség lett.

2013-ban a Szatymazi Gazdakör annak ellenére, hogy nem végzett vállalkozási tevékenységet, gazdálkodása mégis kedvezően alakult, eredménykimutatása szerinti elszámolt bevételei 665 ezer Ft-ot tettek ki. Rendkívül nagy sikert hozott az egyesületnek 2013 őszén Szegeden, az Alsóvárosi templom szomszédságában a Ferences rendi szerzeteseknél lebonyolított konferencianap, amelynek központi témája a fűszerpaprika volt. A november havi rendezvény fő védnöke Dr. Fazekas Sándor vidékfejlesztési miniszter és Bőjte Csaba OMF, a dévai Szent Ferenc Alapítvány kuratóriumának elnöke voltak. A szakmai körökben is jelentős esemény rangját emelte a lebonyolítás helyszínének különleges volta, hiszen a ferencesrendi szerzetesek kezdték el a paprikát – mint fűszernövényt – Szegeden termesztani.

2014-ben a Szatymazi Gazdakör szakmai munkája az előző évekhez hasonló, ám tartalmában erősebb és színvonalasabb volt. Tavasszal a tagság nagy számban vett részt március első hetében megrendezett „Barackvirág nap”-ként már széles körben ismertté vált szakmai napon. Nyáron az egyesület a falunapi rendezvényen kistermelői

Oklevél fűszerpaprika örlemény versenyen résztvevő kistermelő részére

3 Nemzeti Együttműködési Alap

bemutatót szervezett a tájegység zöldségeiből, gyümölcsseiből. Az év során több alkalommal tapasztalatcserét és látogatásokat szervezett az Arad- és Maros megyei gazdaszervezetek képviselőivel közösen. Novemberben újra sor került a már hagyományos paprikaőrlemény- és borminősítő rendezvényre, valamint a kétnapos esemény második napján tartott konferenciára, aminek témája ebben az évben a mezőgazdasági termékek földrajzi eredetvédelmének uniós gyakorlatát, a NAIK hazai kutatásban betöltött szerepét, a nemesítésben elért eredményeit vette górcső alá. Az egyesület gazdálkodását ebben az évben a kiegyensúlyozottság jellemezte. A NEA-forrásokból elnyert támogatásokból előző évi maradvány felhasználás 92 ezer forintot tett ki, a 2014-ben kapott NEA támogatásból pedig a tárgyévben 336 Ft-ot használt fel a Gazdakör, a 185 ezer Ft dologi kiadáson túl 151 ezer Ft értékben felhalmozási célú kiadás is felmerült. Az egyesület egy laptopot vásárolt, ami elengedhetetlen volt az üzemvitel és az adminisztráció lebonyolítása szempontjából. A 70 ezer forintnyi önkormányzati támogatást az egyesület a kiküldetések finanszírozására fordította, elsősorban Gödöllő, Budapest és Arad viszonylatában.

2015-ben az egyesület szakmai programjai megegyeztek a korábbi évek programjaival. A tudomány hónapjához kötődő őszi rendezvényen a „Múltunk kincse, jövőnk záloga” címet viselő gazdakonferencia vezértémája ebben az évben is a földrajzi eredetvédelem uniós gyakorlata volt, de helyt kapott a NAIK⁴ szerepe a hazai kutatásban és nemesítésben. A konferencia-témák között szerepelt a fűszerpaprika-kutatás és hibridnemesítés eredményeinek bemutatása, illetve mindazon jó gyakorlatok bemutatása, hogyan lehet a tudományos eredményeket a kisüzemi borászati gyakorlatban kamatoztatni. A paprikaőrlemény-verseny, valamint a borminősítő verseny eredményeinek értékelése, a díjak kiosztása a konferenciára regisztrált 120 fő nagy érdeklődése mellett zajlott.

Dr. somogyi Norbert gazdaköri tag

⁴ Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ

Seprődi József borlovag, Erdély

Az év folyamán a civil törvény változása miatt, illetve a Bíróság mellett működő Törvényességi Felügyelet határozatára tett intézkedésként a Gazdakör megalakította új alapszabály tervezetét, sőt végre gazdálkodási téren is jól szerepelt a Gazdakör, hiszen éves összes bevétele 1177 ezer forint volt. Ebből a kiszámlázott szolgáltatási bevétele 55 ezer Ft, tagdíjbevétele 30 ezer Ft, támogatási bevétele 1092 ezer Ft volt összesen 951 ezer Ft ráfordítás és kiadás mellett, így az adózott eredménye 226 ezer Ft lett, pénztartaléka az év végén 597 ezer Ft volt. Mind az erőforrás-ellátottsági mutatók, mind a társadalmi támogatottsági mutatói kedvezően alakultak, így közhasznú jogállását is sikerült megőriznie. A NEA forrásból szerzett 2014 évi működési célú támogatás maradványa 64 ezer

Ft volt, a tárgyévben szakmai megvalósításra nyert 800 ezer Ft összegű támogatásból 2015-ben dologi kiadások finanszírozására 678 ezer Ft-ot használt föl.

A gazdakör delegált tagjai szeptemberben szakmai látogatást tettek a romániai Mikházán és környékén, valamint részt vettek az aradi magyar-magyar gazdatalálkozóon. Novemberben újra megrendezték a gazdakör hagyományos, a tudomány hónapjához kötődő nemzetközi bor- és paprikaminősítő-versenyét, valamint ehhez kapcsolódva „Múltunk kincse, jövőnk záloga” címmel szakmai konferenciát is szervezett. A kapott támogatásokból a terembérlet, rendezvényi meghívók, versenykellékek, díjak kiadásai, szállás- és úti költségek, valamint üzleti vendéglátás költségei nyertek finanszírozást. A Szatymaz Község Önkormányzatától nyert 350 ezer Ft-os támogatást teljes egészében a szakmai rendezvények úti- és szállásköltségei finanszírozására használta fel az egyesület.

2016-ban a gazdasági év az előző évinél szerényebb jövedelmi lehetőségek között telt el. A Szatymazi Gazdakör Egyesület egyszerűsített beszámolója és közhasznúsági melléklete szerint a saját értékesítési árbevétel 40 ezer Ft-ot, egyéb bevételei 717 ezer Ft-ot tettek ki. Az egyéb bevételekből a tagdíj bevétel 30 ezer Ft, a támogatások összege pedig 574 ezer Ft volt. NEA forrásból működési célra 500 ezer Ft pályázati támogatást nyert a szervezet, amiből a tárgyévi felhasználás 152 ezer Ft volt, a maradvány átcsoportosításra került 2017. évre.

Minősítésre váró borminták

Ugyancsak 2016. évi felhasználásra kapott a Gazdakör a PTKF/868/4/2016. sz. nyertes pályázata alapján szakmai program megvalósításra az Agrárminisztériumtól. A pályázati támogatást 2016 őszén 300 ezer Ft összegben fel is használta az egyesület a tudomány hónapjához kapcsolódó rendezvény-sorozathoz. Ebben az évben az összes ráfordítás 954 ezer Ft volt, amiből az anyagjellegű ráfordítások összege 822 ezer Ft, a személyi ráfordítások 57 ezer Ft, az elszámolt értékcsökkenés 75 ezer Ft volt. 2016-ban sajnos 197 ezer

Utolsó körös paprika bírálat 2016

Ft veszteséget is realizált a Gazdakör, ám ennek ellenére a két gazdasági év átlagában számított erőforrás-ellátottsági és társadalmi támogatottsági mutatói még mindig kedvezően alakultak így közhasznúságát továbbra is sikerült megőriznie.

Ami a szakmai munkát illeti, 2016. márciusában a Szatymazi Gazdakör küldöttsége részt vett a romániai Balavásáron megrendezett XX. nemzetközi borverseny rendezvényein. Júliusban a Gazdakör tagsága megünnepelte az első szatymazi gazdakör megalakulásának 130., valamint újjáalakulásának 25. évfordulóját. Augusztusban 8 fős küldöttség vett részt a romániai Mikházán megrendezett gazdanapok eseményein, szakmai programjain, majd ellátogatott Kibéd község gazdaszervezetéhez, illetve a falunapi rendezvényekhez kapcsolódó fórumokra. Novemberben nemzetközi részvétellel 74 borminta és 46 fűszerpaprika-örlemény minősítése történt két helyszínen, 22 bíráló segítségével. A minősítési napot követő konferencianap látogatottsága meghaladta a 120 főt. Szakmai hozadékán túl erkölcsi hozománya is volt a rendezvénynek, hiszen az összegyűjtött paprikamintákból mintegy 30 kg-ot eljuttattunk a Dévai Szent Ferenc Alapítvány árvái részére. A nyertes borokból rendezett árverés bevételét karácsonyi ajándékként 76 ezer Ft összegben átutaltuk a dévai árváknak.

2017-ben a gazdakör vezetése nagyon szervezetten és tudatosan készült a minél sikeresebb gazdálkodásra. Ennek érdekében több helyre pályázott szakmai terveinek megvalósítására, sőt adományokat is gyűjtött. Pénzeszközeinek mérleg fordulónapi záró állománya 526 ezer Ft, összes bevétele 1382 ezer Ft volt, ebből a tagdíj 19 ezer Ft, adomány 113 ezer Ft, a jószolgálati árverés bevétele 229 ezer Ft, a rendezvényi bevétel 30 ezer Ft,

Balról jobbra: dr. Somogyi György gazdakör elnök, Dr. Fazekas Sándor földművelésügyi miniszter, Barna Károly gazdakör alelnök

A Földművelésügyi Miniszter látogatása Dr. Somogyi György gazdaköri elnökénél és családjánál

költségvetési támogatás 871 ezer Ft, önkormányzati támogatás 120 ezer Ft volt. Az egyéb ráfordítások között kimutatott 229 ezer Ft a novemberi karitatív est és a jószolgálati árverés bevételeinek továbbutalása volt a Dévai Szent Ferenc Alapítvány árvái részére. A Gazdakör életében kiemelkedő esemény volt, hogy Fazekas Sándor agrárminiszter jelenlétével megtisztelte a gazdakör novemberi rendezvényének konferencianapját.

2018-ban a Szatymazi Gazdakör éves gazdasági eseményei követték az előző évek trendjét. szakmai munkája pedig az év során a következőkre terjedt ki:

- januárban Jakab István, az országgyűlés alelnöke és egyben a MAGOSZ ⁵ elnöke meghívására az egyesület csoportos látogatást tett a Parlamentben,

A Szatymazi Gazdakör küldöttsége. A képen napi szolgálatot teljesítő honvéd, Márta Józsefné gazdaköri titkár, Jakab István OGY alelnök, Magosz elnök, dr. Somogyi György gazdaköri elnök, Barna Károly polgármester-gazdaköri alelnök.

- agrárkamaraik szakemberek részvételével tájékoztató előadást szervezett a tagok részére aktuális agrárinformációkkal,
- márciusban az egyesület delegációja szerepelt a romániai Balavásáron megrendezett borversenyen,
- az év folyamán több alkalommal közreműködőként részt vett Szatymaz község önkormányzati és más civil összefogáson alapuló rendezvények megvalósításában,
- a tagok részt vettek a tavaszi „Barackvirág nap” szakmai előadásain, majd a metszési bemutatón,
- az egyesület a nyár folyamán aktívan közreműködött a községi falunap keretein kialakított kistermelői piacon az őszibarack értékesítésében,

⁵ Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Szövetsége

- szeptemberben sikeres találkozót bonyolított le az aradi Magyar-Magyar Gazdatalálkozó megjelenő Arad megyei paprika termelőkkel,
- ősszel elősegítette a Szatymazi Repülőnap sikerességét a civil szervezetek főzőversenyén való részvétellel,
- késő ősszel lebonyolította a több napra hirdetett paprika őrlemény- és borminősítő versenyt, konferenciát és jótékonysági estet.

Szavazás a közönségdíjra

Éves bevétele 1292 ezer Ft, összes ráfordítása (kiadása) 1227 ezer Ft, gazdálkodásának eredménye 65 ezer Ft volt. A Szatymazi Gazdakör Egyesület 2018. évi záró készpénz állománya 545 ezer Ft volt fordulónapkor, közhasznú státusza erősödött.

A 2019-es év gazdasági szempontból az egyesület alakulása óta a legsikeresebb esztendőnek ítéltető, aminek csupán egyik magyarázata, hogy erős lobbitevékenységének köszönhetően megnövekedett a közhasznú tevékenységből származó saját alaptevékenységi bevétel. Számos pályázatot is beadott az egyesület, hogy finanszírozni tudja szakmai programjait és működési költségeit. Fontos szerepe volt annak is, hogy az előző évről áthozott készpénztartalékai beforgatásával megkezdett pályázataival el tudott határidőben számolni az irányító hatóság felé, ezért bizalmat nyert egyedi bírálású pályázat

Folyik a 2019. évi borverseny eredményeinek összesítése. A képen balról jobbra Szabó Sándor gazdaköri tag, Márta Józsefné gazdaköri titkár és Viniczai Sándor újságíró - önkéntes segítő.

elnyerésére a Miniszterelnökségi pályázati keretből. Éves bevétele 1862 ezer Ft, összes ráfordítása (kiadás) 1299 ezer Ft, eredménye 563 ezer Ft volt. A Szatymazi Gazdakör 2019. évi záró pénzkészlete 1374 ezer Ft volt, amely kellő fedezetet biztosított – volna – a 2020. évi tervek megvalósításához.

Fűszerpaprika minősítő verseny díja

Am 2020 a bizonytalanság éveként vonult be a gazdakör történetébe is, hiszen a világban kitört és tombolni kezdett a COVID 19-járvány. A gazdasági évre tervezett rendezvényeinket, gazdasági és szakmai munkánkat erősen meghatározta és azokra negatívan hatott, hiszen országos járvány zárlat volt az év nagy részében. A gazdakör vezetőségének mandátuma 2020. decemberében lejárt. Dr. Somogyi György elnök több éve tartó betegsége nem javult, ezért nem kívánt újra indulni az elnöki pozícióért. Az alelnök - Barna Károly - személye a civil törvény előírásaival összhangban egyéb betöltött pozíciói (polgármester) miatt összeférhetlenné vált. Márta Józsefné titkár jelentős egészségromlása következtében szintén nem vállalta az aktív közösségépítést és -segítést. Az elnökségi tagok lemondása következtében új elnökség föllállításán kellett gondolkodni az egyesületnek. A Gazdakör választ elkerült, hiszen mind a szakmai munkáját, mind a szervezetet meg kellett erősíteni. A kora tavaszi terveket még annyiban sikerült megvalósítani, hogy 2020. I. negyedévében még részt tudott venni az egyesület küldöttsége az RMGE-Maros hagyományörző bálján és még megrendezésre került Erdélyben a balavásári, illetve a délvidéki temerini borminősítő verseny is, amikre a tagok el tudtak utazni.

Gazdaköri tagok köszöntik a 80. éves elnököt - Dr. Somogyi Györgyöt

A 2019. évi mérlegbeszámoló elfogadásának éves közgyűlését már csak szabad téren, a járványügyi szabályok betartásával – a fizikai távolság megtartása mellett – tudta az egyesület megrendezni. Ezen a közgyűlésen több fontos téma között a tagok határozatot

hoztak új vezetőség választásáról és az átmeneti időre ügyvezető elnökséget állítottak. Az ügyvezető elnökség tagjai megegyeztek a lemondott elnökségi tagok személyével.

A júniusi járványügyi nyitást ellenére érvényben maradt korlátozások miatt az augusztusra tervezett látogatás és tapasztalatcsere az RMGE Maros szervezeténél és Kibéd község gazdaszervezeténél sajnos nem valósulhatott meg. A járvány második hullámának fellángolásával a szeptemberre tervezett Arad megyei XX. gazdatalálkozáson való egyesületi részvétel is meghiúsult. Az ügyvezető elnökség gyors szervezéssel 2020. szeptember 14-re hívta össze a Közgyűlést, ahol módosították az Alapszabályt, és tagság új elnökséget választott. Ügyvédi segítséggel sikerült még a Szegedi Törvényszéken az újabb járványügyi zárlat előtt a változás bejegyeztetést is keresztülvinni. Ezáltal adminisztratív lehetőséget kapott a Gazdakör arra, hogy pályázatokat adjon be, szerződéseket írjon alá és más kötelezettségeket vállalhasson a 2021. évi tervek megvalósításához. 2020-ban az éves bevétel 539 ezer Ft, az összes ráfordítás (kiadás) 464 ezer Ft, az eredmény 75 ezer Ft volt. A bevételek közül sajnos az alaptevékenység érthető okokból semmit nem tudott fölmutatni, a tagdíjbevétel 11 ezer, míg a támogatások összege 528 ezer Ft volt.

II. A Gazdakör, mint egyesület fenntarthatósága, társadalmi elismertsége

Az alakulás 20. évfordulója 2011. november 19-én volt, majd a 25. éves évforduló megemlékezés a községi falunaphoz kapcsolódva 2016. július 8-án. Míg a 15. évforduló megünneplésére a szűkebb gazdátársadalom előtt, a 20. évfordulóé már az alapítók, a tagok és családtagjaik, illetve Szatymaz község intézmény- és gazdaságvezetői körében történt, a 25. jubileumi évforduló pedig jelentős helyi társadalmi és nemzetközi részvétellel bonyolódott. A 30. évforduló alkalmából – 2021 júliusában – háromévtizedes munkájának elismeréseként a Szatymazi Gazdakör Egyesület az Agrárminisztérium Jubileumi oklevelében és a közéleti területen végzett kiemelkedő munkájáért „Szatymaz Községért” kitüntető címben részesült.

Az Agrárminisztérium által a 30. évfordulóra adományozott jubileumi oklevél

Szatymaz közösségi terén elhelyezett gazdaköri emlékkiállítás.

„Szatymaz községért” kitüntetés oklevél és plakett

Az eseménynek ünnepi keretet a Szatymazi Falunap és annak részeként nyílt színen elhelyezett községi és gazdaköri emlékkiállítás adott.

A Gazdakör aktív tevékenységét 1991-es alakulása óta Szatymaz község lakossága az-
zal ismerte el, hogy az idők folyamán a gazdakör tagjainak sorából négy polgármestert is
választott a község élére. Ők időrendi sorrendben a következők: Szűts László, Gyömbér
László, Dr. Kormányos László, valamint a kötet nyomda alá rendezésekor is a település
polgármestereként dolgozó Barna Károly.

III. A Gazdakör székhelyei

- 1./ Alakuláskor a község háza – Szatymaz, Kossuth u. 30. – szám alá került bejelentésre.
- 2./ Szatymaz község képviselő testületének 115/75/2005. (02.23.) KT. határozatával
2008. október 15-től székhely elhelyezést nyert a Teleház épületében – II. körzet 115.
szám alá.
- 3./ 2016.03.01-től Szatymaz község 154/2015.09.30. KT. határozata értelmében
Szatymaz, Dózsa György u. 42. szám – a mai Dankó Pista Művelődési Ház – ad otthont
és székhelyet a Szatymazi Gazdakör Egyesületnek.

IV. Az egyesület jogi státuszai a Civil tv. tükrében

- Alakulásakor magánszemélyek által alapított egyesületnek minősült a Szatymazi Gaz-
dakör.
- Itt kell megemlíteni, hogy 2006 őszén a Sándorfalvi Gazdakör jogutód nélküli megszű-
nése következtében annak tagjai fől vételüket kérték az egyesületbe így a megszűnő gaz-
dakör záró vagyonával (32.211 Ft) betagozódott a Szatymazi Gazdakörbe.
- Közhasznú jogállást szerzett 2008. augusztus 21-től és a neve Szatymazi Gazdakör Köz-
hasznú Egyesületre változott. Ezt a jogállását 2014. június 1-ig sikerült megőriznie, azon-
ban a civil tv. változása következtében ettől a Szegedi Törvényszék mellett működő Törvé-
nyességi Felügyelet felügyeleti ellenőrzés keretében született határozata megfosztotta.
- Az egyesület új Alapszabályát a civil tv. előírásaival összhangban megalkotta, nevéből a
közhasznú elnevezést kihagyva Szatymazi Gazdakör Egyesületként 2016. március 1-től
újra közhasznú jogállású lett, mely közhasznú jogállását a mai napig sikerült megtartania.

V. Kapcsolatok

Kezdetben a helyi, a térségi, a minisztériumi és agrár-felsőoktatási intézményi kapcsola-
tok domináltak.

1./ Hazai Kapcsolatok:

- Szatymazi Takarékszövetkezet – a Gazdakör megalakulásától kezdve,
- Szatymaz Községi Önkormányzat,
- Nemzeti Agrárkamara megyei szervezete,
- Kormányhivatal megyei szervezete,

- Progress Alapítvány – Szeged.
- Agrár Marketing Centrum
- 2./ *Külföldi kapcsolatok:*
- 2002. RMGE Maros Szervezete (RO), melynek vezetője 2018-ban bekövetkezett haláláig Csomós Attila volt, jelenleg pedig Fazakas Miklós tölti be ezt a szerepet.
- Kibédi Önkormányzat (RO) és a környező települések gazdakörei,
- 2010-es évektől Arad megyei Magyar Gazdák Egyesülete (AMMGE), vezetője Kocsik József volt 2018-ban bekövetkezett haláláig. Rendszeres látogatója volt egyesületünk az Aradi Magyar-Magyar Gazdatalálkozóknak.
- Vajdasági Magyar Gazdák Szövetsége (SR) (2012.)
- Temesvári Egyetem (RO) (2013.)
- Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem (RO) (2013.)
- Dévai Szent Ferenc Alapítvány (RO)
- Küllő Menti Szőlészeti és Borászati Társulat (RO)
- Személyes kapcsolatok kialakítása magyar és erdélyi, délvidéki, felvidéki borászatokkal.

VI. Képzések tanfolyamok, rendszeres ismeretbővítő előadások, rendszeresen visszaérő programok:

- Növényvédelmi „kiskönyves” tanfolyam 1994.
- Gépbemutatók, mezőgazdasági kiállítás és vásár 2000-ig.
- „Téli esték” című előadás sorozatok (adózás, aktuális agrárkamrai információk, új kemikáliák, alternatív energiaforrások- és növényápolási technikák, eredetvédelem, agrárfinanszírozás, új technológiák, termőtáji tapasztalatok, pályázati lehetőségek, kutatási eredmények... stb. témákban).
- Minden év novemberében bor- és paprikaörlemény-minősítő verseny és konferencia (2009-2021-ig 11.konferencia és 2012-től 2021-ig 10 minősítő verseny)
- Rendszeres részvétel más hazai és külföldi borversenyen tagjaink boraival, illetve bor-minősítőként: (Balavásár (RO), Szlovákia, Temerin (SR) stb.).
- Rendszeres karitatív tevékenységek a Dévai Szent Ferenc Alapítvány árvái részére (borárverések, örölt paprika- és pénz adomány, ajándék étkeztetés stb.)

VII. Pályázatok, szakmai utak, tapasztalatcserék

- 1994. Művelődésügyi Minisztériumi Pályázat – Belgiumi tapasztalatcsere költségeinek támogatására,
- 1995. részvétel a Vajdahunyad várban rendezett mezőgazdasági kiállításon, (támogatók: Agrárkamara, Szatymazi Takarékszövetkezet, Progress Alapítvány),
- 1997. Hatnapos szakmai út Erdélyben a gazdakedvezések megszilárdítására
- 1998 tavasza PHARE támogatásból megvalósult buszos kirándulás a franciaországi valamint spanyol gazdaszervezetek és gazdakörök megismerésére irányuló szakmai út, amely az EU mezőgazdaságába adott betekintést a kiutazóknak,

- 1999. Újabb szakmai út Spanyolországba (Madrid, repülő),
- 2000. Nemzetközi mezőgazdasági kiállítás és vásár Szatymaz. (támogatók: FVM,⁶ Progress Alapítvány, Agrár Marketing Centrum (AMC), ugyanez a cél 2002-ben AMC támogatással,
- 2004-től rendszeres pályázat Nemzeti Civil Alap (NEA) forrásokra mind szakmai, mind működési célra,
- Emberi Erőforrás Minisztérium 2014-től – támogató,
- 2016-tól rendszeres agrárminisztériumi támogatás,
- évente tapasztalatcsere illetve látogatás Erdélybe (márciusban Balavásárra, nyáron Kelemenelkére, augusztusban Kibédre) illetve alkalmanként a Dévai Szent Ferenc Alapítvány valamelyik gyermekintézményébe,
- 2018 januárjában közös parlamenti látogatás Jakab István OGY alelnök meghívására.

DÉVAI SZENT FERENC ALAPÍTVÁNY
 1053 Budapest, Vámház krt. 8. I. em. 4.
 Adószám: 18106802-1-41
 Számlaszám: 10300002-20145639-00003285

IGAZOLÁS

Szatymazi Gazdakör
 Szatymaz,
 Dózsa György u 42
 6763

Adományozott megnevezése: Dévai Szent Ferenc Alapítvány
 Adományozott adószáma: 18106802-1-41
 Adományozott székhelye: 1053 Budapest, Vámház krt. 8. ¼
 Közhasznú minősítési fokozata: közhasznú

Adományozó megnevezése: Szatymazi Gazdakör
 Adományozó adószáma: 18450259106
 Adományozó székhelye: 6763 Szatymaz, Dózsa György u 42

Adományozott összeg: 75000 HUF.

Az adományozás célja: A dévai gyermekintézmények támogatása

Az Alapítvány igazolja, hogy 2016. évben a/a Szatymazi Gazdakör a fenti összegben pénzügyi támogatást nyújtott részére.

Az adományozott 2016. évi eredménye nem negatív az adományozó által nyújtott adomány összege nélkül sem, melynek igazolására a 2016. évről elkészített beszámoló kintat 2017.05.31-e után elérhetővé tesszük.

Ezen igazolást a 2016. évről készítendő adóbevalláshoz adjuk ki.

Budapest, 2016. január 31.

Vásárhelyi Tamás
 Kuratóriumi elnök

A Dévai Szent Ferenc Alapítvány adomány-igazolása

⁶ Földművelésügyi- és Vidékfejlesztési Minisztérium

VIII. Az egyesület vezetése, egyéb szervei:

1./ Elnökség:

- **Elnök:** Dr. Somogyi György kandidátus, kutató 1991-től 2020-ig, 2021 szeptemberétől örökös tiszteletbeli elnök titulussal
2020 őszétől Bráj Róbert agrármérnök, növényorvos, kutató
- **Elnökhelyettes:** Szél István agrármérnök 1991-től, azonban a megbízás vége nem dokumentált
Barna Károly élelmiszeripari mérnök, egyéni gazdálkodó 2006-2020-ig
Szabó Sándor informatikus, 2020 őszétől jelenleg is
- **Titkár:** Budai Sándor gazdálkodó, pénztárnok 1991-1994.
Dr. Martinek Vilmos állatorvos (a megbízatás időtartama nem dokumentált)
Márta Józsefné pénzügyi számviteli szakellenőr, nemzetközi banki tanácsadó 2006-tól 2020-ig
Bakos Józsefné mérlegképes könyvelő 2020 őszétől.

2./ Felügyelő Bizottság:

A jegyzőkönyvek tanúsága szerint 3 tagú Felügyelő Bizottság működött az egyesületnél, azonban tagjainak megbízása az iratokban nem dokumentált. Csak jegyzőkönyvi utalások találhatók változó nevekkkel.

A Gazdakörben 2006. novemberéig működött aktívan Felügyelő Bizottság, a szervezet ezt a 2008-ban elfogadott módosított Alapszabályában rögzítette törvényességi ellenőrzésre tett intézkedésként, hogy a továbbiakban a Szatymazi Gazdakör FB-ot nem működtet. Ez a mai napig így van. A tagság létszáma az elmúlt harminc évben átlagosan 30 fő volt.

IX. A Szatymazi Gazdakör által használt bélyegzők

1. A „Szeged-Szatymazi Gazdakör” első pecsétje

Használata általános.

2. A Szatymazi Gazdakör 1991-es újjáalakulása utáni első pecsétje
Használata banki forgalmazásnál és általánosan.

**SZATYMAZI GAZDAKÖR
SZATYMAZ**

3. Közhasznú státusz bélyegzője

a / teljes adatokat tartalmazó bélyegző

**Szatymazi Gazdakör
Közhasznú Egyesület
6763 Szatymaz, II. körzet 148.
Adószám: 18450259-1-06
Pénzf.j.sz.: 57100010-100634**

b / cégbélyegző

**Szatymazi Gazdakör
Közhasznú Egyesület
Szatymaz**

4. Közhasznú bélyegző – státusz jelölés nélkül
Használata általános.

**Szatymazi Gazdakör Egyesület
6763 Szatymaz, Dózsa Gy. u. 42.
Adószám: 18450259-1-06
Pénzf.j.sz.: 57100010-10006344**

5. Körbélyegző

Használata okleveleken.

SOMOGYI GYÖRGY

Dr. Somogyi György a vajdasági Újvidéken született 1940. február 28-án, ám a háború viharára szüleivel a Szeged melletti Szatymaz községbe sodorta. Itt kezdte általános iskolai tanulmányait, ám azokat már Szegeden fejezte be a patinás Árpád téri iskolaépületben – gimnáziumi érettségét is Szegeden, a Radnóti Miklós Gimnáziumban tett 1958-ban. 1958-1959-ben előgyakorlatos, 1959-1963 közt egyetemi hallgató volt a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen, ahol 1963-ban kapott agrármérnöki diplomát. 1963-ban gyakornokként kezdte szakmai pályafutását az MTA martonvásári gazdaságában, majd ugyanebben az évben a Délalföldi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet kiskisbéri telepén állattenyésztői beosztásba került. 1965-1969 között tudományos segédmunkatársként a Dél-alföldi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet Fűszerpaprika nemesítési és term-

Dr. Somogyi György

esztési Osztályán dolgozott, hol kezdeti élettani kísérletei után mind jobban bekapcsolódott a nemesítői munkába. 1966-ban indult első önálló kísérleteit a fűszerpaprika vízigényének tanulmányozása céljából állította be, de ez a fajta kísérleti tevékenysége hamarosan nemesítői munkával is bővült. Olyannyira, hogy hamarosan ez a munka vált napi munkája fő céljává közel öt évtizeden át.

1969-től 1981-ig tudományos munkatársként dolgozott, időközben munkahelye átszervezéssel a Zöldségtermesztési Kutatóintézethez (ZKI) került. 1980 márciusában nevezték ki a ZKI Fűszerpaprika Kutató Állomás (majd jogutódja, a Fűszerpaprika Kutató-Fejlesztő Kht. Szegedi Kutatási Osztálya) szegedi osztálya vezetőjének, ebben a beosztásban dolgozott nyugdíjba vonulásáig. A kezdetektől a legszorosabb munkatársi kapcsolat alakult ki Kalocsán Dr. Kapeller Károllyal majd Dr. Márkus Ferencsel és Dr.

Kapitány Józseffel. Szegeden, azaz a szorosan vett telephelyen pedig Dr. Mécs József és Szepessy Kornél volt legfőbb segítsége. Mintegy öt évtizedes pályafutása alatt azonban hihetetlen mértékben megváltoztak a munkafeltételek, és ehhez a folyamathoz nem volt mindig könnyű alkalmazkodni. A hatvanas-hetvenes évek bőkezű támogatásai és a szintén nem szűk humán-erőforrások „világából” a kétezres évek elejére a fűszerpaprika-nemesítés is elérkezett egy, a főleg megszorításokkal és pénztelenséggel jellemezhető „szép új világba”, ahol az éles piaci konkurencia mellett kellett a szegedi örleménynek biztosítania helyét a vásárlók kosarában. Ez pedig óhatatlanul is visszahatott a nemesítésre és tette azt egyre nehezebbé.

Kutatói munkájának első lényeges állomásaként kandidátusi dolgozatának munkahelyi vitája volt 1980 őszén, rákövetkező év februárjában adta be a dolgozatot a tudományos minősítő bizottsághoz (TMB). A dolgozat címe: „A fűszerpaprika vízigénye és öntözése” volt. Tudományos főmunkatársi kinevezését 1981 őszén kapta meg, a „mezőgazdasági tudományok kandidátusa” címet pedig 1982-ben szerezte meg. Tagja volt a Szegedi Akadémiai Bizottságnak, valamint az MTA Vízgazdálkodási és Öntözési Szakbizottságának, részt vett az MTA Kertészeti Albizottságának munkájában, elsősorban a fűszerpaprika termesztésével, az új fajták és eljárások népszerűsítésével kapcsolatos írásokat publikált.

A kilencvenes évek második felétől kezdődően – élve a lehetőségekkel – bilaterális T&T-programoknak köszönhetően többször járt Spanyolországban és Portugáliában – sőt Francia-Baszkföldön is -, tanulmányozandó az ottani fűszerpaprika-termesztést és a tudományos együttműködési lehetőségeket. Ekkor került kapcsolatba az ott már jól működő fűszerpaprika-örlemény eredetvédelmi rendszerrel, szerzett tapasztalatokat az ott alkalmazott termesztés- és feldolgozás-technológiákról, valamint előretekinthetett a fogyasztói szokások nálunk is várható változására. Ismerve a hazai fűszerpaprika-termesztés és –feldolgozás történetét, nem kevés aggodalommal szemlélte a teljesen gépesített fűszerpaprika-termesztést és a nagyipari módszerekkel történő örlemény előállítását, de ugyanígy tartott a kilencvenes években tapasztalt jelenségektől is. Nem alaptalanul, hiszen az évezred végére soha nem látott alacsony szintre esett a fűszerpaprikával bevetett terület nagysága. Ugyanakkor – mivel szinte naponta járta a szegedi tájkörzet településeit, rendszeresen találkozott és konzultált szakemberekkel, termelőkkel – egyre inkább meggyőződésévé vált, hogy a földrajzi eredetvédelem és egy teljesen új termesztéstechnológia – és az azt megalapozó genetikai háttér kidolgozása nélkül – a szegedi paprika, félé, de lassan és biztosan hanyatlásnak fog indulni és a fogyasztói szokások változásával, a kereskedelmi rendszer átalakulásával átadja a helyét a névtelen tömegtermékeknek. A külföldön és itthon látottak, tapasztaltak, a vele dolgozó fiatalok dinamizmusa, a szegedi Gabonakutató és a korábbi konzerv- és élelmiszeripari kutatóintézet (KÉKI) szakembereinek támogatása és az új dolgokra nyitott termelők, feldolgozók bizalma együttesen vezetett oda, hogy a kilencvenes évek végén a szegedi osztály a szakma elé lépett a hibrid fűszerpaprika-fajtákra alapozott hajtatasos termesztés ötletével. Alig néhány évvel később már megkezdődött a technológia üzemi méretű kipróbálása, méghozzá teljes sikerrel, amiben már komoly szerepe volt fiatal munkatársainak. Ők Somogyi Norbert, Nagy

Natália, Mihály Andrea, Marótiné Tóth Klára, Tweneboah Éva, Táborosiné Ábrahám Zsuzsanna és Bráj Róbert, akik több évtizeden keresztül, változó időtartammal, de nem csökkenő energiával álltak mellette.

Munkája során mindig példaképként tekintett a szegedi fűszerpaprika-nemesítés és –kutatás nagy tudású, híres szakembereire, Obermayer Ernőre, Benedek Lászlóra, Szanyi Istvánra, minden alkalommal elismeréssel szólt a szegedi paprika azon névtelen nap-számosairól, kikészítőiről, molnáiról, akiknek az itteni örlemény világhírét köszönheti, akik nélkül Szent-Györgyi Albert nagyszerű felfedezése ellenére sem lehetett volna a szegedi paprika az, ami – egy igazi hungaricum. Ezt a szemléletet igyekezett átadni azon fiataloknak is – köztük a fiának – akik akár szakmai gyakorlatra, akár hivatásszerű munkára Öthalomba érkeztek. Fontosnak tartotta, hogy minél több leendő szakember ismerje meg a fűszerpaprika-nemesítés minden apró mozzanatát, igyekezett minél több tanszékkal, egyetemi oktatóval közösen diplomadolgozókat a paprikával kapcsolatos kutatásokba bevonni. Sikerrel, hiszen volt köztük olyan, aki az így szerzett ismereteknek köszönhetően kapott ösztöndíjat Ausztráliába és lehetett a magyar paprika iránt elkötelezett Derera Miklós professzor úr tanítványaként PhD-hallgató a Sydney-i Egyetemen – ma pedig megbecsült paprikanemesítő szakember Hollandiában.

Közel egy tucat állami elismerésre bejelentett fűszerpaprika fajta társnemesítője (pl. Szegedi 80, Szegedi 178, Szegedi 179, Remény, Folklór), a kétezres évek elején munkatársaival együtt három, elsősorban hajtásban termesztendő fűszerpaprika-hibridet jelentett be, melyekhez kidolgozták a termesztéstechnológiai ajánlásokat is. Fűszerpaprika-kutatói elhivatottságának elismeréseként megkapta a Fleischmann Rudolf-díjat (2007) és a magyar köztársasági érdemrend tisztikeresztjét (2011). A Csongrád Megyei Közgyűlés a szegedi paprika nagykövetének nevezte ki, 2013-ban pedig megítélte számára a Csongrád megyéért emlékérmét. Társadalmi szerepvállalását, szakmai ismeretterjesztésben végzett munkáját számos elismeréssel méltatták, mint (a teljesség igénye nélkül) Szatymaz díszpolgára (2005), Kibéd díszpolgára (Pro Kibéd, 2010), az RMGE Arad megyei szervezetének oklevele (2011), a Gabonakutató 50 éves jubileumi oklevele (2014), RMGE Pro Agricultura Transilvaniae-érem (2019).

Még hetvenéves korán túl is aktívan tevékenykedett a kutatásban, nyugdíjba vonulása után pedig a szülőktől örökölt szatymazi gazdaságban és az erdélyi lankák közötti kibédi házban hódolt a kertészkedésnek, gazdálkodásnak - és természetesen igyekezett minél többet segíteni a gazdakör munkáját. Az utóbbi években egészségi állapota miatt már sokkal kevesebb fizikai munkára vállalkozhat, de szakmai érdeklődése, gyakorlatias gondolkodása továbbra is a régi, ahogy az emberi kapcsolatok ápolásában is minden töle telhetőt megtesz. Ez nem is lehetne másként egy olyan embernél, aki a Szatymazi Gazdakör legújabb kori megalakulásától, azaz 1991-től 30 éven át volt az egyesület elnöke, a helyi gazdatársadalom vezetője és segítője. Nem is kell hát magyarázni, miért döntött úgy a Szatymazi Gazdakör, hogy áldozatos munkájáért tanúsított elismeréseként az egyesület alapszabályában rögzítették, viselheti a gazdakör örökös elnöki címét.

HATÁRON TÚLI CIVIL KAPCSOLATOK

Három olyan személyről kell említést tennünk ebben a fejezetben, akik a Romániában élő magyar kisebbség összefogásán munkálkodtak és a Szatymazi Gazdakörrel kiemelten jó kapcsolatot áptak. A kapcsolat 1995-től teljesedett ki azáltal, hogy rendszeressé váltak a szakmai találkozások, tapasztalatszerések.

1. Kocsik József az Arad Megyei Magyar Gazdák Egyesületének elnöke.

Fáradhatatlan munkával vívott ki elismerést a gazdaegyletnek mind a magyar, mind a román gazdatársadalomban olyannyira, hogy a szakmában megkerülhetlenné vált az AMMGE. Kocsik József nevéhez fűződik a magyar-magyar gazdatalálkozó, amely az aradi mezőgazdasági vásár egyik jelentős szakmai rendezvényévé vált. Diplomáciai kapcsolatainak köszönhetően az aradi egyesület a magyar Földművelésügyi Minisztérium támogatásával az egyik legaktívabb erdélyi magyar gazdaegyletté vált. Szimpóziumok, szakmai konferenciák megszervezése fűződik nevéhez, bábáskodott a Kárpát-medencei Magyar Gazdák Egyeztető Fórumának születésénél, élen járt a falugazdász-hálózat kiépítésében. 81. éves koráig, 2018-ban bekövetkezett haláláig aktív résztvevője és segítője volt a Szatymazi Gazdakör őszi szakmai rendezvényeinek is.

2. Csomós Attila RMGE Maros elnöke.

Aktív korában mezőgépeszeti mérnökként dolgozott különböző, vezető állású munkakörökben. A rendszerváltás után egyre inkább a gazdák ügyei foglalkoztatták, így lett az RMGE Maros szervezet vezetője. Felismerte, hogy a gazdák boldogulásának előfeltétele a korszerű gazdálkodás elméleti ismeretek elsajátítása és a gyakorlati tapasztalatok folyamatos bővítése. Munkájának gyümölcse, hogy mindjárt az első években 37 gazdakör létesült Erdélyben mintegy 1200 taggal. A falusi célirányos népnevelés sarokkövének tekintette az állandó mezőgazdasági képzést. Nevéhez kötődik az évenként megrendezett Mikházi Csúrszínházi Gazdanapok kétnapos rendezvény, melyen a sok mezőgazdasági terméket kiállítókon kívül színvonalas szakmai előadásokon vehettek részt a látogatók. Termékeny és egyben baráti kapcsolat alakult ki a Szatymazi Gazdakör elnöke és az RMGE szervezete vezetője között. Számos, általa szervezett erdélyi gazdarendezvény meghívott előadója, résztvevője volt Dr. Somogyi György elnök és Dr. Somogyi Norbert gazdaköri tag is. Csomós Attila a Szatymazi Gazdakör rendezvényeinek állandó résztvevője volt, 80 éves korában bekövetkezett haláláig töretlen erővel ápolta a magyar gazdakapcsolatokat.

3. Ferencz Levente az RMGE Maros Szervezet egyik alapító tagja, a Kibédi Gazdakör volt elnöke.

Aktív közösségi emberként jelentős szerepet vállalt abban, hogy a Szatymazi Gazdakör elnöke – Dr. Somogyi György – személyes barátjaként ismerte el Leventét. Barátságuk olyan erőssé vált, hogy Kibéd testvértelepülése lett Szatymaz községnek. Kétoldalú kapcsolatuk elősegítette a Maros megyei gazdaszervezetek és a Szatymazi Gazdakör széles körű agrárinformációinak cseréjét, a küllhoni gazdaszervezetek rendezvényeinek rendszeres látogatását. Munkásságáért Ferencz Leventét Szatymaz Község 2009-ben Szatymaz községért kitüntetésben részesítette. Szűkebb hazájában 2020-ban a romániai Bekecsen szervezett Gazdanapon Pro Agricultura Transilvania díjban részesítette az RMGE Maros Szervezet. 2022 márciusában távozott az élők sorából.

